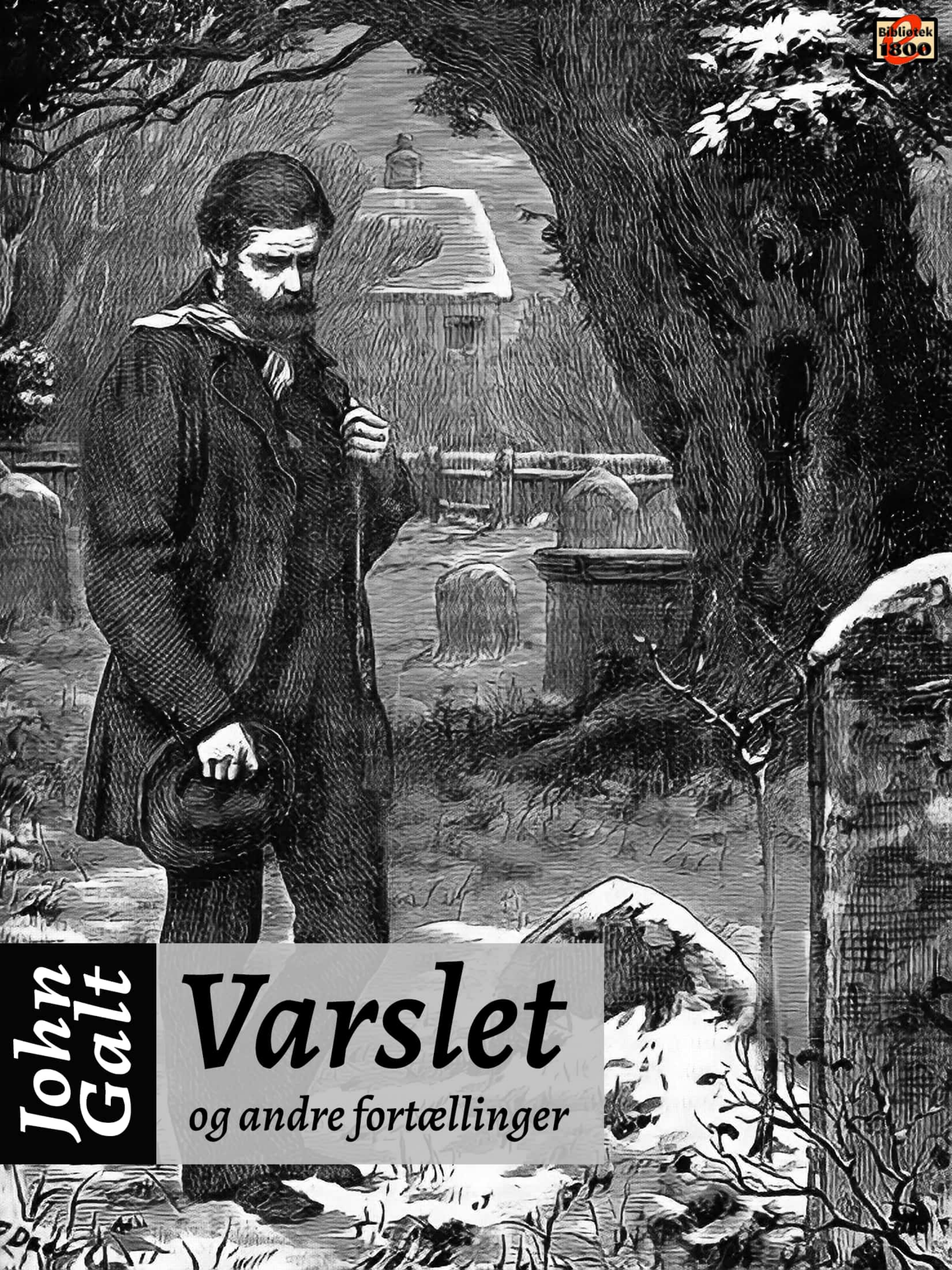

Bibliotek 1800

John Galt

Varslet

og andre fortællinger

John Galt

Varslet

og andre fortællinger

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af John Galt: *Varslet og andre fortællinger* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden. For så vidt angår oversættelserne af fortællingerne *Levende begravet* og *Livets bog* har oversætteren givet tilladelse til distribution af hans værk under samme licens som de øvrige dele af bogen, nemlig:

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of John Galt: *Varslet og andre fortællinger* is based upon sources in the public domain worldwide.

As for the translations of the stories *Levende begravet* og *Livets bog*, the translator has consented to the distribution of his works under the same license as the rest of this ebook, namely:

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

John Galt

var en skotsk forretningsmand og forfatter, født 2. maj 1779 i Irvine, Ayrshire, Skotland og død 11. april 1839 i Greenock, Skotland.

Han rejste vidt omkring, og udgav en mængde både skøn- og faglitterære værker i sin levetid. Han besejlede Middelhavet på samme tid som Lord Byron mellem 1809 og 1811, og udgav bind efter bind af rejsebeskrivelser, biografier, geografiske og historiske værker mellem 1810 og 1820. Derefter blev han også kendt som skønlitterær forfatter, som oftest af romaner og mindre fortællinger, der blev trykt anonymt i *Blackwood's Monthly Magazine*, og bagefter udgivet i bogform. Hans emne i romanerne var ofte humoristiske skildringer af livet i små skotske landsbysamfund.

Han var samtidig involveret i adskillige forretnings-foretagender inden for handelen, og forskellige regeringsprojekter, hvorved han skabte "The Canada Company". Han grundlagde to canadiske byer, Guelph og Goderich, og både han selv og hans efterslægt er betydningsfulde navne i canadisk historie.

Som nævnt skrev Galt en del humoristiske fortællinger over skotsk landsbyliv. I hans værker finder man også en bred historisk og geografisk spredning – fra middelalderen til Napoleonstiden, og fra det vestlige Skotland over London til Caribien, Nordamerika, Middelhavsområdet og Lilleasien. Han

skrev også inden for næsten alle genrer: skøn- og faglitteratur, digte, skuespil, journalistik osv.

Men skønt han i sin levetid var velkendt og hans bøger solgte glimrende, så er han i dag næsten glemt – i hvert fald udenfor Skotland – hvilket måske skyldes, at hans emner i modsætning til hans næsten samtidige forfatterkollega Walter Scott som regel bevægede sig på et mere jordnært plan end Scotts højstemte romantik. En enkelt af hans romaner (*Annals of the Parish* fra 1821) blev – uvist i hvilken anledning – oversat til svensk så sent som i 1948 (*Det hände i vår by: Mr. Balwhidders anteckningar och reflexioner om sig själv och sina församlingsbor*) og til norsk i 1950 som *Mr. Balwhidders gjenvordigheter*.

Nærværende samling udgør alt, hvad jeg har kunnet finde af John Galts forfatterskab på dansk. Desuden er medtaget et par oversættelser af to af hans gyserfortællinger, *Levende begravet* og *Livets bog*, som ofte findes i engelsksprogede antologier, men vistnok ikke tidligere har fundet vej til dansk.

Kim N. Jensen

Dampskibet (1821)

Indledning

Efter at jeg i flere år havde befundet mig i en *klagende* tilstand, som fru Mac-Lecket, min hæderlige værtinde, plejede at udtrykke sig, så besluttede jeg, efter hendes råd, at nyde søluftens velgørenhed på det dampskib, som går frem tilbage imellem Glasgow og Greenock. Jeg befandt mig meget bedre efter denne rejse; dog er jeg endnu ikke ganske enig med mig selv, om jeg mest har disse sørejser og den forfriskende søluft at takke for min sundhed og større madlyst, eller den behagelige underholdning, som mine rejsefæller skænkede mig; for herved blev mine livsånder stemt til en jævn munterhed, og så ganske bortdraget fra forretningslivets bekymringer, at jeg i nogen tid blev et ganske andet menneske, og bragte en vis ungdommelig følelse tilbage med mig til mit skrivebord, som ikke alene undertiden varede nogle uger, men også holdt hypokonderne, som fru Mac-Lecket kaldte dem, borte fra mig, indtil de ved den idelige krumsidden overfaldt mig på ny.

Sidenefter overtænkte jeg ofte mine rejser og udflugter, som også de mangfoldige ting, jeg så på disse, og de forunderlige fortællinger, der kom mig for øre. Når jeg således kaldte alle disse ting tilbage i erindringen, forekom det mig, som om jeg ikke kunne anvende min tid og mine talenter bedre i de lange vinteraftener, end når jeg bragte nogle af de mærkværdigste af de historier på papiret, som havde bidraget så meget til min styrkelse og til mit blods hurtigere omløb.

Da jeg havde forsøgt dette med to eller tre af disse historier, læste jeg dem op for min nabo, urtekræmmeren, hr. Thomas Sødmand. Denne redelige og indsigtsfulde ven anså mine arbejder for så underholdende og lærerige, at jeg følte mig opmuntret til at vedblive med denne beskæftigelse, især da fru Mac-Lecket også roste disse historier, hvoraf hun opsamlede nogle smuler, når hun nu og da hvilede fra sine forretninger. – Således bragte jeg da dette værk til ende, og jeg håber, det vil yde den bevågne læser lige så megen fornøjelse, som jeg følte ved nedskrivningen af. En herligere nydelse kan en skribent umuligt ønske sine læsere; for jeg var ikke alene så tilfreds med de forskellige fortællingers indhold, men også med deres manér og tone, at jeg ved mindet om samme var, så at sige, ganske ude af mig selv af henrykkelse, og satte mig således i fortællernes sted, at jeg tænkte med deres tanker, og betjente mig af deres egne ord; hvorved jeg, som hr. Sødmand bemærkede, lagde et så stort hang til lærdom for dagen, som han endnu aldrig havde truffet på. Denne drift til videnskaberne er virkelig også så meget beundringsværdigere, da jeg siden år 1783 lever på Salttorvet. For netop i det år opgav jeg min bissekræmmerdont, såsom jeg havde nedlagt to hundrede pund i banken, og hos købmændene gjaldt for en solid og virksom forretningsmand; og dette rygte skaffede mig kredit for det dobbelte af hin sum. – Og, Gud være lovet, jeg blev også, under alle hidtil indtrufne omvekslinger, stående på mine egne fødder, og kan, uden at skade nogen, måske til et andet år overlade mig til min fornøjelse, endskønt det ikke er nødvendigt til vedligeholdelsen af min sundhed. Jeg siger dog ikke dette af pralelyst; men, da jeg nu vover at træde frem for

den læsende verden som skribent, så vil jeg blot tilkendegive denne, at det ikke sker af mangel på det daglige brød, men blot til mit eget tidsfordriv, og til de læseres fornøjelse, der, ligesom jeg, fører en siddende levemåde. Jeg vil derfor ikke udlade mig vidtløftigere om denne sag; for da læseren nu er underrettet om årsagen, der bevægede mig til at sende en bog ud i verden, så vil han også være begærlig efter at blive bekendt med dens indhold.

Første kapitel

Det var, om jeg husker ret, i frelsens år 1819, at jeg gik ombord på dampskibet *Waterloo*, som går imellem Glasgow og Greenock, frem og tilbage, men undervejs optager rejsende, eller på deres begæring sætter dem i land. Da jeg foretog mig denne rejse blot for min fornøjelses og sundheds skyld, besluttede jeg at gå i land på alle de steder, hvor skibet skulle standse, og derpå om aftenen at vende tilbage med det til Glasgow, da fru Mac-Lecket sagde mig, at det i min alder ville være et vovestykke, om jeg ville sove i en fremmed seng. Efter at jeg nu, som sagt, havde indskibet mig, sejlede vi af om morgenen kl. 8, og kort efter begav de rejsende, som endnu ikke havde nydt frokost, sig til proviantmesterens kahyt, hvor de for billig betaling blev så godt opvartet, at jeg ønskede, jeg ikke havde taget min morgenbid hos fru Mac-Lecket; men denne omhyggelige værtinde ville ikke lade mig gå fastende ombord. Dog havde jeg kun liden grund til at angre mig over det, da jeg, mens de øvrige var beskæftiget med at spise, indlod mig i en samtale om udlandet med en ærbar gammelagtig herre; hvilket var mig så meget mere tillokkende, som jeg befandt mig på min

første rejse. Den fremmede besad, som jeg snart bemærkede, en ualmindelig åndskraft, havde set sig om i verden, og kendte det menneskelige hjerte til dets inderste dybder.

Der var intet påfaldende i hans udvortes. Han gik noget dukket, plejede at læne panden på sin stok, og syntes mere at agte på andres tale end på sin egen; men hans blikke forrådte tydeligt, at dette, som jeg snart opdagede, ikke hidrørte fra mangel på evner eller kundskaber. For, da jeg gjorde ham bekendt med årsagen til min nærværelse på dampskibet, og fremførte, hvilke fordele man havde af at rejse, og hvor meget det forhøjede åndskræfterne og oplyste forstanden, så gav han mig meget skarpsindige og vægtige svar, og sagde mig i løbet af samtalen, at han i sin ungdom havde besøgt mange berømte stæder i udlandet. Det ene ord førte det andet med sig, og det ville blive kedsommeligt, hvis jeg ville gentage alt, hvad vi talte med hinanden. Men da vi i strømmen af vor underholdning kom til at tale om de endnu halvt barbariske russere, så sagde han: "Jeg kan ikke give Dem noget rigtigere begreb om den blanding af ustyrlige lidenskaber og forfinet fordærvelse, som man så hyppigt finder blandt dette folk, end ved at fortælle Dem, hvad en beslægtet af de pågældende personer meddelte mig, og hvad jeg ikke tvivler om, indeholder den rene sandhed."

Russeren

Da fyrst Tobloski en aften vendte tilbage med sin søn fra det tauriske palads, hvor de havde deltaget i en af kejserinden given prægtig fest, blev hans vogn en kort tid opholdt ved en med byggetømmer belæsset karre, der var blevet beskadiget. Fyrsten var vel lidt til års, men endnu en kraftfuld og rask mand, og havde desuden en udmærket karakterfasthed. Hans sædvanlige

opholdssted var Moskva; men da han ønskede at bringe sin søn Demetrius i kejserindens nærhed, så tilbragte han nogen tid i St. Petersborg med en pragt, som svarede til hans rang og formue. Allerede tidligere var han kommet overens med grev Ponatowski, en polsk adelsmand, som ligeledes boede i den gamle hovedstad, at Demetrius skulle ægte grevens datter; – men dette ægteskab syntes ikke at have været sluttet i Himlen.

Demetrius stod i ungdommens fulde blomst. Vel havde han endnu ikke nået den modne mandsalder, for han var først nitten år gammel; men han var høj af vækst og af mandigt udseende. Elizabeth, den ham bestemte brud, var nogle år yngre, og rygtet om hendes skønhed og åndsgaver talte så meget til hendes fordel, at man kunne sige, det skønne par var ret skabt for hinanden.

Endnu havde de ikke set hinanden, da Elizabeth tidligt havde mistet sin moder og var blevet opdraget hos sin bedstemoder i Warszawa. Denne dame var af den gamle franske skole, og en lidenskabelig beundrerinde af den nye Heloise [Note 1)]. Man ventede hende tillige med hendes sønnedatter til Petersborg, og Demetrius så sin bruds ankomst i møde, om ikke med en elskers, så dog med en ung mands længsel.

Imens nu Demetrius og hans fader holdt stille, indtil man havde bortryddet den hindring, som spærrede dem vejen, kørte en rejsevogn i fuld fart frem, stødte, uagtet folks advarende tilråb, imod den stærkt belæssede karre, og – væltede. Et kvindeligt væsens angstskrig bevægede den unge Demetrius til så hurtigt som muligt at ile til hjælp, og den lykke blev ham tildelt, at drage en skøn pige ubeskadiget ud af vognen; men

hendes rejsefælle, en aldrende matrone, havde fået en stærk kontusion på panden, og lå næsten livløs.

Efter deres sprog, klædedragt og adfærd syntes disse damer at være fornemme franske; derfor bad Demetrius sin fader om at tage dem op i hans vogn, og at beholde dem så længe hos sig, indtil man kunne give deres venner efterretning om dem.

Fyrst Tobloski var vel en rå, uvidende mand, men besad dog så meget af den hans nation ejendommelige gæstfrihed, at han uden omstændigheder tog de fremmede i sin vogn, og bragte dem til sit ikke så langt fra liggende palads. Alt dette varede kun få minutter. Begge damerne blev, da man ankom til paladset, anbetroet til tjenerskabets omsorg, og fader og søn begav sig til deres værelser.

Man sendte øjeblikkelig bud efter en læge til den gamle dame. Imidlertid erfarede de fremmede, at de skyldte fyrst Tobloski og hans søn takken for den ydede bistand. Denne underretning voldte dem stor glæde; thi, for at fatte mig kort, damerne var ingen andre end den skønne Elizabeth og hendes bedstemoder, den gamle grevinde Ponatowski. -

Trods smerten af såret havde grevinden åndsnærværelse nok til at tilhviske Elizabeth, at hun skulle fortie deres sande navne. Den fantastiske gamle kone var henrykt over det romantiske tilfælde, som så uventet førte de for hinanden bestemte brudefolk sammen; heller ikke vægrede frøkenen sig i mindste måde mod at træde ind i en lille komedie, hvori hun selv skulle spille hovedrollen.

Den kontusion, grevinden havde fået, var vel temmelig ubetydelig, men vansirede hende dog så meget, at hun den næste morgen ikke ville lade sig overtale til at vise sig for

mandlige blikke. Selv lægen blev kun med vanskelighed indladt til hende.

Imidlertid aftalte damerne, at grevinden skulle udgive sig for enke efter en bankier i Amsterdam, som den franske revolution havde ødelagt; og Elizabeth skulle optræde som hendes niece. De ville fremdeles foregive, at hensigten med deres rejse til St. Petersborg var at oprette en opdragelsesanstalt for unge damer i denne stad, da Elizabeth udtrykkeligt var blevet opdraget til denne forretning. Ifølge denne aftale gav man tjenestefolkene i paladset så meget at forstå, at de var i stand til at bringe efterretningen herom for fyrstens øren; hvilken derved meget nedstemte den mening, han i begyndelsen nærede om sine gæster. – Også på Demetrius syntes denne efterretning næsten at gøre samme indtryk. Elizabeths skønhed og ynde havde angrebet den unge mands hjerte så stærkt, at han på en måde var utilfreds med sig selv, da han så den forestilling, han havde gjort sig om Ponatowskis ubekendte datter, fortrængt af sin indbildning ved dette nye billede. Dog besluttede han i en af morgentimerne at aflægge damerne et besøg i deres værelse, og blev ikke misfornøjet, da han hørte, at grevinden formedelst sit pandesår ikke ville lade sig se. Han nød således den skønne Elizabeths behagelige underholdning uden forstyrrelse, og denne opbød alle sit køns små kunster for at vise sig i sit bedste lys. Også var hun henrykt over at se, at den hende bestemte brudgom ikke var en så rå, afskyelig bjørn, som bedstemoderen havde skildret ham; for denne anså alle russere for udannede bjørne, som manglede alle fine sæder og al kultur.

Denne sammenkomst svarede forresten til alle den gamle dames hensigter. Demetrius var henrykket af Elizabeths

yndigheder og vidste næppe, hvad han mest skulle beundre: hendes skabning og ansigtsform, eller hendes fiffige naturlighed, eller hendes yndige bevægelser, eller de åndsgaver, som hun i deres samtale udviklede.

Da han kom tilbage til sin fader, der holdt det under sin værdighed at aflægge en bankierenke sit besøg, gav han ham en temmelig kold skildring af Elizabeths yndigheder; men fyrsten havde allerede aftenen før set nok til ligeledes at være indtaget af hende. Det ville klinge latterligt, hvis man ville påstå, at en gammel, russisk adelsmand af Katharina den Andens hof havde været en galant mand. Men besad Tobloski end ikke en sådan mands finfølelse, så var han dog besjælet af den forfinede vellystnings dyriske drift, og imens sønnen indsugede kærlighed og beundring af Elizabeths øjne, tænkte han selv på midler til at blive ejer af denne skønhed.

På samme tid kom grev Ponatowski i paladset for at meddele den efterretning, at han ventede sin moder og sin datter, ifølge nyligt modtagne breve, om én eller to dage til Petersborg. Tobloski omtalte i samtalens løb det eventyr, som havde mødt ham den forrige aften ved hjemkørslen fra hoffet, og skildrede Elizabeth med så glødende farver, at greven foreslog at aflægge hende en visit i fyrstens selskab. – Fra grevens side var dette dog kun et spøgefuldt indfald, for han var en langt mere ædelttænkende mand end Tobloski, og en adelsmand i ordets egentlige betydning. Politiske forhold tvang ham til at leve i Rusland; men i sin ungdom havde han gennemrejst det sydlige Europa og tilbragt flere år i London og Paris.

Elizabeth havde ikke set sin fader siden sin barndom. Han måtte, fordi han syntes den kejserlige regering mistænkelig,

forlade Warszawa, da hans datter næppe var fire år gammel; for han var en mand af åben og fast karakter, og en af de adelsmænd, på hvilke polakkerne kastede deres blikke, da de var betænkt på deres fædrelande befrielse. Dog kendte Elizabeth hans værdige karakter af hans breve, og måske endnu mere af hans ligesindede venners ros, der ligesom han i stilhed beklagede de lænker, Polen lå smedet i. – Hun blev desårsag inderligt rørt, da hun hørte hans navn nævnes, og grevindens tiltale kunne kun med møje afholde hende fra at flyve i sin faders arme. Da fyrsten tillige med greven trådte ind, trak den gamle dame sig tilbage på grund af såret i panden, og Elizabeth modtog herrerne med en interessant forvirring, som gav hendes ynde og elskværdighed langt større virkning end den sindsbevægelse, hvori hun havde befundet sig aftenen forud.

Fyrstens beundring angik kun hendes legemlige ynde, og, da han nærede hun foragt for købmandsstanden, som er en moskovitisk magnat medfødt, så var han ikke så fin og skånsom i valget af de udtryk, hvormed han ville gøre greven opmærksom på den skønnes yndigheder, som det ville have skikket sig for en dannet verdensmand. – Men foruden hendes sindsbevægelse, der opvakte grev Ponatowskis medlidenhed, lå der noget i hendes ansigt og hele væsen, som trængte ham til hjertet, som lysstrålen ind i en fanges mørke fængsel, og som på stedet bestemte ham til at blive hendes beskytter. Han kendte Tobloskis tænkemåde for vel til ikke at gennemskue hans hensigter og ane den fare, hvori den skønne pige svævede.

Da dette blot var et høflighedsbesøg, så varede det kun kort. Ved afskeden vendte Ponatowski sig dog om, greb Elizabeths hånd, og sagde, at han beklagede hendes vanheld og håbede, at

så snart hendes tante var i stand til at forlade fyrstens palads, hun da ville underrette ham om deres opholdssted, da han ville agte sig lykkelig ved at stå hende bi i hendes hensigter; for efter det lidet at dømme, han allerede havde set af hende, anså han hende for fuldkommen skikket til at forestå en opdragelsesanstalt. Elisabeth trykkede sin faders hånd med dyb rørelse; hun var henrykt over denne uventede ros, og forrådte sig næsten ved det udtryk af glæde, som i dette øjeblik strålede ud af hendes skønne øjne.

Tobloski, som bemærkede dette korte optrin, var kun lidet opbygget af dets virkning. Han følte, hvilken uren flamme der besjælede hans bryst, og tiltroede greven lignende følelser. Men han var tilbøjelig til at gribe korte og afgørende forholdsregler. Han besad hin ungdommelige kraft, som er det opadstræbende kejserdømme så ejendommelig, til hvis fornemste adelsmænd han hørte; heller ikke blev hans hensigter svækkede ved betænkeligheder, som undertiden tilintetgør mere forfinede vellystninges planer.

Så snart greven havde forladt paladset, sendte Tobloski bud efter Elizabeth, og lod hende vide, at hans søn Demetrius stod i begreb med at ægte Ponatowskis datter; men at han ikke kunne vise sin tilkommende svigerdatter nogen behageligere tjeneste end at tilføre hende en selskaberinde, som i så mange henseender syntes passende for hende. Han foreslog derfor Elizabeth at forblive så længe i hans palads sammen med sin tante, og tilbød forholdsmæssigt at belønne de tjenester, hun skulle yde bruden.

Elizabeth, som morede sig ved dette forslag, indvilligede straks; og da den gamle dame hørte det, blev hun såre lykkelig

ved hendes lille komedies heldige fremgang. Det tilfælde, at hun blev nødt til at unddrage sig mændenes øjne, og som hindrede hende i at være til stede ved hendes søns besøg, var efter hendes mening en begivenhed, som skulle tjene til at løse knuden i den lystige farce.

Blandt fyrstens højere betjente befandt sig en gammel tysk officer ved navn Brühl, til hvis særdeles opsigt Demetrius fra sit femte år havde været betroet. Han var en ærværdig, alvorlig mand, fuld af høj og ren æresfølelse; han havde megen verdens- og menneskekundskab, men var just også derfor af en noget mistroisk karakter, han elskede ynglingen som en søn, og behandlede ham allerede fra barndommen af med en vens åbenhjertighed; en behandlingsmåde, hvorved den unge mand bragtes på vejen til engang at blive en hovedprydelse for riget.

Demetrius begav sig snart efter sin sammenkomst med Elisabeth til Brühl, og gjorde ham til sin fortrolige angående den overordentlige interesse, som den fortryllende pige havde vakt i hans bryst. Den gamle mand forskrækkedes ved denne tidende, for han kendte sin opdraglings frimodighed, men også hans skjulte heftighed, og vidste, at når denne vovede at udsætte sig for et så elskværdigt væsens trylleri, da ville han også opbyde alt for at afbryde den længe aftalte forbindelse med Ponatowskis datter. Han talte derfor alvorligt med Demetrius, og gav ham det råd at handle som en mand af ære og undfly den farlige fremmedes selskab for at kunne bringe sin brud et udelt hjerte. Demetrius lovede at følge dette råd, og var måske også blevet sit løfte tro, havde hans fader ikke fået det indfald at ville optage Elizabeth i sit hus. Næppe havde han erfaret dette, før han straks gik tilbage til Brühl og bad denne

med stor sindsbevægelse om hans mægling. "Når," råbte han, "denne fortryllende pige skal blive i vort hus, så er jeg fortabt! Min lykke går da til grunde, og med den tillige den elskværdige Elizabeth Ponatowskis, der efter min overbevisning i ingen henseende står tilbage for den farlige fremmede."

Brühl, synligt bestyrtet, tav en stund og henfaldt i dyb eftertanke. Endelig gav han ynglingen det råd straks at begive sig til Rolostchow, et nylig købt sommerlystslot, under påskud af selv at ville drive på forberedelserne til sin formæling. – Opfyldt af dydige forsætter indvilligede Demetrius heri; men da han forlod Brühls studerekammer og gik ned ad trappen, måtte han gå forbi den dør, som førte til de fremmedes værelser. Den stod åben – han standsede og havde halvt i sinde at træde ind. – Måske havde han dog havde betænkt sig bedre og var gået forbi, men Elizabeths blide og harmoniske stemme, som han i dette øjeblik hørte, fortryllede ham således, at han blev sit første forsæt utro.

Hun sad ved siden af grevinden. Den gamle dame var så henrykt over dette uventede besøg, og gjorde så mange undskyldninger for sin hovedbandage, at Demetrius, som desuden holdtes stærkt fængslet af Elizabeth, gerådede i en levende samtale med damerne, hvilken havde den virkning, at knuden snøredes endnu fastere, og de forelskedes gensidige tilbøjelighed endnu mere blev forhøjet. Imidlertid trådte Tobloski pludselig ind i værelset. Overrasket og foruroliget ved sin søns nærværelse sagde han i en ærgerligere tone, end man burde mærke: "Hvad ville Elizabeth Ponatowski sige til dette?" – Demetrius rødmede, forlod straks paladset, og efterlod den besked hos hushovmesteren, at han ville rejse til Rolostchow.

Uden at være et intrigant fruentimmer besad den gamle grevinde dog en god del skarpsindighed, som satte hende i stand til at gennemskue andres rænker. Hun bemærkede derfor efter fyrstens pludselige indtræden snart, at dennes ønske om at beholde Elizabeth i nærheden af sin tilkommende svigerdatter havde en ganske anden hensigt end den, han foregav; og hun besluttede derfor at forlyste sig lidt på hans bekostning. Hun indlod sig derfor i en munter samtale med ham, som grænsede så nær til letfærdighed, at den gamle vellystnings stumpe fatteevne ikke kunne bemærke forskellen; og førend de endnu havde været længe sammen, kom han på den mistanke, at opdragelsesplanen blot var et påskud for at bortforhandle niecen til den højstbydende.

Tobloskis rå sæder og letfærdige ytringer til hendes bedstemoder opvakte Elizabeths afsky og væmmelse. Overrasket af harme glemte hun sin påtagne karakter, og forlod værelset med den anstand og værdighed, der sømmede sig for den ædle Ponatowskis datter.

Dette gav den gamle kokette og den gråhærdede synder lejlighed til at geråde i en så fri samtale, at det ved sand kvindelig list lykkedes grevinden at bringe fyrsten til at gøre hende det forslag at overlevere den skønne Elizabeth i hans hænder; hvilket hun også med spøgefuld listighed gav ham håb om. Men da hun kendte Elizabeths rene tænkemåde, så besluttede hun at gøre en hemmelighed af denne spøg. For at vinde tid til udviklingen af sin plan og til fuldkommen helbredelse af sit sår, skrev hun til sin søn, greven, daterede brevet, som om det kom fra Warszawa, og tilmeldte ham, at hun ikke ville forlade denne by så snart, som hun først havde

haft i sinde; men dog håbede hun tre dage senere at indtræffe i Petersborg. Denne skrivelse blev bragt greven i hænde, som om en nys ankommen rejsende havde bragt den.

Imidlertid overtænkte Brühl den fare, der truede hans yndling; og da han kendte Tobloskis sanselighed, så var det ham en let sag, at gennemskue de bevæggrunde, som drev ham til at antage Elizabeth til sin tilkommende svigerdatters tjeneste. Han besluttede derfor, om muligt at sikre hende for fyrstens efterstræbelser, og håbede allerede at have reddet hendes elsker af faren. I dette øjemed begav han sig uden tidsspilde til Elizabeth, som han traf alene, da grevinden var beskæftiget med at skrive. Hans besøg var kort, og hans tale afbrudt. Han sagde hende blot, at han var kommet for at advare hende om, at hun ikke skulle blive længere i paladset, men forlade det så hurtigt som muligt og se sig om efter et sikkert tilflugtssted.

Den oprigtighed, hvormed den gamle mand talte, gav hans råd eftertryk, endskønt det tvetydige i Elizabeths stilling gav sagen et spøgefuldt anstrøg. Men hendes følelser havde lidt ved Tobloskis alt for frie tale, og hun formåede ikke at vende tilbage til sin forrige munterhed.

Brühls advarsel indskød hende en højtidelig anelse; og da grevinden kort efter hans bortgang vendte tilbage i værelset, bad hun hende om ikke at lade dette blændværk vare længere. Men denne lunefulde romantiske gamle kone havde nu sin plan mere end nogensinde før i hovedet, og spøgte så længe med sin sønnedatter, at hun på ny opvakte hendes muntre sind; dog indrømmede hun, at det ikke var rådeligt at blive længere i paladset. Dette var dog kun en del af hendes hemmelige plan. Hun foreslog, at de endnu samme dag skulle skifte

opholdssted, da hun derved, uden dog at lade sin hensigt mærkes, ville bevirke, at Tobloskis lidenskab skulle give sig til kende på en eller anden latterlig måde.

Endnu samme eftermiddag begav damerne sig til en gæstgivergård, fra hvilken grevinden skrev til fyrsten, og takkede ham for hans gæstfrie behandling. Dette frembragte den forønskede virkning. Den gråhærdede synder besøgte hende endnu samme aften; men hans opmærksomhedsbeviser imod Elizabeth var så rå og usædelige, at hun viste dem tilbage med harme. – Bedstemoderen godtede sig, og gav fyrsten et vink om at begive sig bort, hvilket denne også straks fulgte, idet han var overbevist om at have efterladt sig en virksom hjælperske.

Elizabeth ærgrede sig over sin bedstemoders letsindighed. Denne derimod gav sig udseende af at være bekymret over det forefaldne, og foreslog at de næste dag skulle gå til hendes søn. Elizabeth derimod ønskede, at dette måtte ske straks, men hun blev overstemt.

Greven, som ifølge sin moders brev først ventede damerne om tre dage til Petersborg, ville tilbringe denne tid på en af sine venners landsted, som lå omtrent tre mil fra staden ved udkanten af en skov, og i nærheden af et jagtslot, som tilhørte fyrst Tobloski. På den ene side var egnen åben og bar, men på den anden side omgav skoven og adskillige små høje det vidtløftige lavland i en halvkreds.

Grevens ven boede ved foden af en af disse høje, og hans hus havde et landligt udseende, men Tobloskis jagtslot lå uden al indhegning i skovens indre.

Da Ponatowski dagen efter sin ankomst uden ledsagelse spadserede hen til jagtslottet, som hans ven havde skildret ham som seværdigt for dets besynderlige bygningsmådes skyld, så han en ekvipage, der tilhørte fyrsten, køre frem for porten og to damer stige ud, som trådte ind i slottet. – En pludselig sindsbevægelse, som han ikke kunne gøre sig regnskab for, drev ham til at ville nærme sig dem, men en lige så ubevidst opstigende ængstelighed afholdt ham fra det, og grebet af en uforklarlig, sørgelig anelse vendte han tilbage til sin ven.

Den tanke, at én af damerne kunne være den skønne unge fremmede, som havde vakt hans levende deltagelse, foruroligede ham uophørligt; dog ville han ikke tillade sig at tro, at en så ung, elskværdig og skøn skabning frivilligt havde overgivet sig i den gamle vellystnings hænder.

Det var så langt henne på sommeren, at natten kun bestod af et tusmørke. Men de russiske sommernætter er ganske forskellige fra dem, som hersker under vore sydligere bredder. Hos os hører man efter solens nedgang mangfoldige muntre toner, som lidt efter lidt tager af, indtil øret kun endnu fornemmer landsbyklokkens slag og hundenes gøen. De russiske nætter derimod beholder aftenens glødende ambrafarve, uden at man hører toner, der efterhånden forsvinder, som, om jeg tør tillade mig sammenligningen, i vore lande så godt stemmer overens med det synkende dagslys' blegnende farver.

Ponatowski kunne ingen nattero finde. Hans fantasi beskæftigede sig med erindringer om svundne tider, og billedet af hans datter, som han havde ladet tilbage i Warszawa som et uskyldigt, elskeligt barn, blandede sig med ærgrelsen over

mislykkede planer, og med sorgen over hans adsplittede og underkuede fædreland.

Da han havde tilbragt omtrent to timer søvnløs i sin seng, rejste han sig og trådte hen til vinduet. Endnu var det så lyst, at fuldmånen højt på himmelbuen kun skinnede blegt, og at dens matte glans belyste skovene så svagt, at den kun tjente til noget tydeligere at vise de stærke skygger, som den nære morgendæmring kastede over egnen. En på en vis måde frygtelig stilhed, som man næsten kunne sige var følelig, herskede i hele atmosfæren. Det var ligesom om alt liv var svundet af naturen, og intet var i gang, undtagen de mægtige himmellegemer, som vandrede deres stille baner gennem verdensaltets dybder.

Ponatowski følte det højtidelige øjebliks mægtige indtryk, og lod blikket med from begejstring hvile i den dødstille ensomhed. Men pludselig hørte han et angstskrig, som kom fra det fjerne. Han åbnede vinduet, og lyttede. Efter en kort pause lød skriget atter, og syntes igennem den fredelige nats dybe stilhed at være et klageskrig. Han lyttede nøjere. De jamrende toner kom fra Tobloskis jagtslot, og greven opdagede snart, at kvindelige stemmer råbte om hjælp. Nu indtrådte en stilhed, og kort derefter hørte han kun én jammerstemme, som skreg vildt. Straks satte han huset i bevægelse, og da han selv allerede var påklædt, så ilede han først de nødlidende til hjælp. Da han nåede porten, kom der ham en brandlugt i møde, og man så en stor røgstøtte stige op fra fyrstens jagtslot.

Greven ilede tillige med sin ven og hustyendet så hurtigt som muligt til brandstedet. På vejen fandt de den gamle grevinde livløs liggende på jorden. Uden at vente, til hun atter kom til sig

selv, lod man hende bære til landstedet af to tjenere, og greven løb videre med sine ledsagere.

Da de nåede jagtslottet, slog luerne allerede ud af alle vinduerne, og taget var nær ved at synke sammen. Tobloski og hans tjenere stod og så til, da branden virkelig gjorde al modstand forgæves; dog lå der noget i fyrstens adfærd, som opfyldte greven med gysen. – "Det er ret et sørgeligt tilfælde," sagde Tobloski, da Ponatowski nærmede sig ham, "og så meget mere at beklage, da den smukke hollandske pige, som De i forgårs så i mit palads, desværre, som jeg er bange for, er blevet et offer for luerne. – Ilden brød først ud i hendes værelse."

"Var De på den tid ikke hos hende?" spurgte Ponatowski i en streng tone. – -

---

Da den fremmede herre just var kommet til denne del af sin historie, standsede skibet, og kaptajnen meldte ham, at man nu var ved Erskine Ferry, hvor han ville i land. Dette var mig så meget ubehageligere, da hans fortælling meget havde underholdt mig; og jeg tvivler ikke på, at fortsættelsen ville være blevet lige så interessant; – men det var ikke at vente, at han for at tjene mig, skulle svige sit løfte om at spise hos præsten i Gammel Kilpatrick. For dog at vende tilbage til den russiske historie, så var hr. Sødmand, da jeg fortalte ham den, af den mening, at den ville, hvis man kunne få enden på den at vide, afgive herligt stof til en dramatisk fremstilling. Vi forsøgte desuden at give den et lykkeligt udfald, men fandt dog, at det ikke stod i vor magt at finde en passende ende; og, hvad der forekom mig mest besynderligt, var, at da vi gjorde os umage for at nedskrive fortsættelsen, ville det slet ikke lykkes os at

gøre dette i den fremmedes skønne sprog, men at vi kun frembragte noget forkert tøjeri, som slet ikke ville hue os. Jeg besluttede derfor, ved beskrivelsen af mine rejser, hverken at skyde hr. Sødmands eller mine egne forlængelser ind i de mig fortalte historier, selv ikke når disse blev afbrudt midt i.

Hvad jeg mest beklager ved afbrydelsen af denne russiske historie, er manglen på de moralske betragtninger, som fortælleren vist ville have anstillet, hvis hans fortællings tråd ikke var blevet sønderrevet ved dampskibets standsning.

Efter at jeg havde ønsket ham et Levvel, sad jeg i nogen tid alene og tabte mig i dybe betragtninger over alle menneskelige forhåbningers og udsigters forfængelighed, og da jeg blev færdig med dette, satte jeg mig hen til en kone af ærbart udseende. Men førend jeg skildrer hende og meddeler, hvad hun fortalte mig, må jeg først omtale, at rejsen fra Broomielaw til Erskine Ferry i smukt vejr er en af de behageligste, idet man nyder de skønneste udsigter til de ved begge bredder liggende landsteder.

Andet kapitel

Efter at jeg i nogen tid havde siddet ved den ærbare kones side, som jeg omtalte i forrige kapitel, underholdt jeg mig med hende om det dejlige vejr, og om den fornøjelse: at sejle i et dampskib. Men man kan forestille sig min overraskelse, da jeg erfarede, at min nuværende selskaberinde ligesom hendes forgænger havde besøgt flere fjerne dele af fastlandet; for hun talte om Gent, Brügge og Brüssel, om de hollandske kanaler og de trækskøjter [Note 2)], som sejler på dem. Efter hendes udseende kunne jeg umuligt anse hende for en så vidt berejst kone, og

endnu mindre tro, at hun nu var på tilbagerejsen fra Waterloo til hendes hjemstavn i grevskabet Aire. – Hun sagde mig, hun var enke efter en forpagter, og bestyrede nu det lille gods til bedste for en slægtfri sønnesøn, da hendes egne børn var gået til deres himmelske fader. – Jeg gentager, at man efter hendes udvortes at dømme ikke kunne indbilde sig, at hun havde strejfet så langt omkring i fremmede lande; for hun bar præg af sædelighed på sit ansigt, og var klædt som en velhavende bondekone fra det vestlige Skotland: nemlig i en rød mantel af fint tøj, kantet med hvidt og gråt pelsværk. – På hovedet havde hun en smuk hue af sort silketøj, på hvilken der ikke var sparet på de lange og brede bånd, og i sin hånd holdt hun en bylt, som var bundet ind i et endnu temmelig godt vedligeholdt sørgesjal.

Vor samtale var vel temmelig livlig, men dog kom vi ikke til noget hovedpunkt, førend vi nåede fortet Dumbarton. Ved synet af dette sukkede min rejsefælle dybt og sagde: "Det er sandelig en sælsom ting for mig gamle kone; men jeg ved ikke, hvorledes det går til, at synet af soldater og andre værktøjer for den dødbringende krigsdont altid opvarmer mit hjerte, mens det på samme tid fylder mig med vemodighed. Jeg sejlede, som jeg fortalte Dem, ganske alene over søen, blot for at se det sted, hvor det store slag blev holdt og vundet. Hjemme ved ingen, hvor jeg blev af, eller hvad der førte mig derhen, men nu kan jeg lægge mit hoved ned med tak, for mit moderhjertes ønske blev opfyldt." Efter nogle kloge bemærkninger endnu, fortalte hun mig historien om sin rejse.

Krigerens moder

Min afdøde mand havde beslægtede i Øst-Lothian, og, da jeg havde i sinde at besøge dem imellem høslæt og kornhøst, så

indskibede jeg mig for omtrent tre uger siden på et dampskib i Ardrossan, og det bragte mig til Glasgow. I denne by besøgte jeg mit søskendebarn, som dér er gift med fabrikanten Treddles; og så gik jeg dagen efter til havnen ved Dundas, og derfra sejlede jeg, med denne bylt i hånden, i passagerbåden til Falkirk.

Enlig enke som jeg var, befandt jeg mig nu blandt idel fremmede mennesker. Men da jeg bemærkede en lille ung trommeslager, som havde Waterloo-kronen hængende i knaphullet, så gav jeg mig færd med ham. Dog skulle jeg snarere sige, at han gav sig i færd med mig; for han var en livlig, skarpsynet knøs, som man ikke let kunne bringe ud af fatning. Jeg ikke alene er enke, men jeg er også en barnløs moder, og derfor kan jeg godt lide alle kække fyre; for mine egne drenge var stærke og livfulde knægte, om også kun én af dem nåede mandsalder. Men det var ikke, fordi jeg var en enlig enke, som ingen agtede på; ikke heller var det, fordi den lille tambours fri og dristige væsen behagede mig, at jeg uden videre opfordring gav ham nogen proviant af min bylt; nej! jeg havde en meget vigtigere årsag til det; for min eneste søn havde allerede for flere år siden givet sig til soldaterne, og jeg kunne sidenefter ingen underretning få om ham.

Han var en rask og ærlig gut, og en af de smukkeste på hele egnen; men han holdt meget af at strejfe omkring, og kunne aldrig vænne sig til ploven. Det er hans uægte søn, som jeg opdrager til forpagtningen. Ofte, ja meget ofte, bedrøvede han mit hjerte; men han havde sådanne indsmigrende manerer, at jeg snart tilgav og glemte hans fejl. Måske var jeg for overbærende; men jeg håber, at Herren i sin nåde vil forlade mig denne synd; for ifølge hans vise råd mistede jeg alle hans

andre gaver, – de fire ældre brødre til min tapre, letsindige springfyr.

Dog, hvilken moder kan vel huske sit faderløse barns forvildelser? – Jeg glemte min vildgale Willys fejl; for han var ingen mands fjende, undtagen sin egen. Han gik i året -14 til væddeløbet i Aire, og der kom han i kast med nogle andre knøse, der var lige så letsindige som han selv. De blev længe siddende ved det stærke øl, og sang dertil Robin Burns landboviser. Da de omsider ville gå hjem, stødte de på nogle fornemme døgenigte, som bildte sig ind at være store karle, og som også var kommet til hestevæddeløbet. Men om dette skete i et hus eller på åben landevej, det kunne jeg aldrig rigtigt få at vide. Nok sagt, de kom op at trættes, og så slog de løs på hinanden. Min ulykkelige dreng, som det stærke øl var steget til hovedet, og som også havde for meget mod til at tåle et slag, selv af en konges hånd, og langt mindre en ørefigen af sir Patrick Malices: han gav denne stakkels, kraftløse fyr et så kraftigt stød, at han styrtede med hovedet imod en stendynge. Alle troede nu, at sir Patrick var død på stedet. Han lå længe uden bevidsthed, og skrækken gjorde alle de øvrige pludseligt ædru. Begge partier råbte til min Willy, at han skulle tage flugten; for både herrerne og forpagterkarlene indså nu deres uret. Min Willy flygtede til Glasgow, som han nåede om morgenen. Vore venner der, Treddles, forsynede ham med penge, og endnu samme dag rejste han til London. Forfulgt af sin samvittighed, da han troede, han havde begået et mord, ville han ikke lade nogen vide, hvor han opholdt sig, og skrev mig ikke en linje til, før han stod på spring til at gå ombord som dragon i Portsmouth, for at sejle over til Flandern. Han ville vist

heller ikke have skrevet mig til dengang, hvis ikke sir Patrick ligesom et spøgelse var kommet til syne for ham på øen Wight; der havde han nemlig begivet sig hen for den mildere lufts skyld, efter at han havde forødet formue og sundhed.

Dette var det eneste og sidste brev, som jeg nogensinde fik fra ham; for han faldt i det store slag; og efter hvad en af hans kammerater skrev, så var der ingen bravere og bedre mand i den hele britiske armé. – Det var rigtignok en ganske egen sag; men i stedet for at dette brev skulle voldt mig kummer, så triumferede mit hjerte; og om end kongen kan glæde sig over sejren, og hertugen over æren, så er der dog ikke noget hjerte i de tre kongeriger, som tænker med mere stolthed på Waterloo, end mit. Sandt er det, jeg tog sørgeklæder på, men de var mig en glædesdragt, – og jeg takkede Herren for den nåde, han belønnede min moderomhu med.

Dette var hovedgrunden til, at jeg gav mig af med tambourdrengen, da jeg kunne se, han havde været med ved Waterloo. Af ham fik jeg at vide, at det sted, hvor slaget stod, ikke var så langt borte, og heller ikke lå i et hedensk land, som jeg hidtil havde bildt mig ind. Han sagde, jeg skulle blot sejle fra Leith til London, og derfra rejse med postkareten til Dover, så kunne jeg snart være i Brüssel, hvor da ethvert barn kunne vise mig vejen til valpladsen.

Da jeg havde taget en plads i den karet, som gik til Edinburgh, overtænkte jeg det, som knøsen havde sagt mig, og jeg følte, at det ville gøre mit hjerte godt, når jeg besøgte min tapre Willys grav. Da jeg havde nogle penge hos mig til at købe varer ind for, og jeg altså ikke manglede den ting, så tog jeg i stedet for til vore slægtninge lige til Leith, og gik ombord på en

smakke, der næste morgen sejlede af til London. Vi havde en behagelig rejse, og kaptajnen, som var en høflig mand, forskaffede mig en plads i postkareten, som kørte til Dover. Jeg sagde ham ikke, hvor jeg ville hen; men da jeg kom tilbage, og sagde ham, hvor jeg havde været, da syntes han, det var et forunderligt foretagende, såsom jeg hverken havde ledsager eller forstod sproget. Men jeg fulgte den lille trommeslagers anvisning; for da jeg var kommet over søen med paketbåden og op i land, og folk samlede sig omkring mig, så vinkede jeg med hånden, og sagde: *Waterloo,* og det forstod de alle. – Da jeg nu spurgte videre om vejen, kom en fornem engelsk herre hen til mig og sagde, jeg skulle have mig et pas. Men da jeg fortalte ham, at jeg var moder til en rytter i den skotske Gråskimmelgarde, og ville besøge min søns grav ved Waterloo, da blev han forunderlig rørt og sagde, at det hverken skulle mangle mig på penge eller beskyttelse. Jeg svarede ham, at jeg behøvede ingen penge, og, at det var et gammelt ord, at en kone med en skotsk tunge i munden kunne slippe igennem hele verden. Den opmærksomhed, han viste mig, var ganske overdreven; for da jeg måtte gå til en magistrat for at få et pas, så gik han med mig, og parlerede fransk for min skyld med magistratsherren, og sagde ham, hvorhen jeg ville. Magistratsherren gav mig ikke alene en passerseddel; men den engelske herre gav mig også et brev til en af sine venner, som var en fornem mand ved hoffet i Brüssel. På denne måde erfarede jeg, at jeg blot behøvede at sige, at jeg skulle til Waterloo, for at blive godt behandlet.

Efter den engelske herres råd rejste jeg med nogle franske fruentimmer i en karet til en kanal, hvor vi steg i en trækskøjte,

som de der kalder passagerbådene. Efter at vi ofte havde standset på forskellige steder og ved store gamle byer, hvor jeg dog ikke så mig synderligt om, kom vi endelig til staden Brüssel, hvor et af fruentimmerne holdt en boglade. Hun indbød mig høfligt til at blive i hendes hus og ville ingen betaling have for det; og da hun ikke forstod engelsk, sagde hun blot – *Waterloo,* – hvormed hun, som jeg tror, mente, at hun allerede var tilstrækkeligt betalt ved den tapperhed, min søn der havde bevist.

Anden dagen gik hun selv med mig til den engelske herres ven, som også var fra London, og som sad med sin kære hustru imellem en hob smukke børn, der alle havde skønt lokkede hår, smukkere end perlerader. De læste brevet og behandlede mig, som om jeg havde været et underværk, og sagde, de ville tage mig med sig i deres karet til Waterloo. Men jeg sagde dem, de skulle ingen ulejlighed gøre sig; for jeg havde i sinde at tage ganske alene til Waterloo. Men det var dog en stolt ting for mig, at så fornemme folk var så høflige imod mig, fordi en af mine sønner lå ved Waterloo. De påstod, at jeg skulle drikke et glas vin til forfriskning, og at jeg skulle vente, til de havde skaffet mig nogen, der kunne følge mig til stedet.

Denne dag over blev jeg i Brüssel og de sendte mig en af deres kammerpiger, som var fransk og kunne tale lidt engelsk. Denne pige gik omkring med mig i staden og beskrev mig den angst, hun havde udstået under slaget, og hvorledes vogne og heste og kanoner og sårede soldater havde opfyldt alle gaderne. Det var sandelig en historie, som man ikke træffer magen til i nogen bog, undtagen i Bibelen.

Den engelske familie sendte en mand med mig, som havde været blandt bjergskotterne som soldat, og som var fra Moidiart i Lochaber. Han havde mistet den ene arm ved Waterloo, og siden ægtet en hollandsk kone, der drev en lille tobakshandel på torvet, lige overfor rådstuen, og her levede han af sin pension. Han og jeg begav os tidligt om morgenen til fods på vejen, og imens vi sådan gik sammen, fortalte han mange ting, og roste fremfor alt bjergskotternes store heltegerninger, som om de havde gjort alt; endskønt jo hele verden ved, at den skotske Gråskimmelgarde var den allerforreste ved viktorien.

Når jeg undtager dette, var korporal Macdonald en fornuftig mand, som viste mig både fjernt og nær de steder, hvor det gik hårdest til, og hvor hertugen fægtede, og hvor Bonaparten begyndte at løbe sin vej. Men det sidste sted, han førte mig til, var en hvedeager. "Her," sagde han, "led den skotske Gråskimmelgarde mest. Dens tapre blod gødede marken; derfor står hveden så godt." – Med en tåre i øjet så jeg mig om, men kunne ingen høj opdage, der kunne betegne det sted, hvor de faldne lå. Mit hjerte var ret beklemt. Jeg satte mig ned på jorden; Macdonald satte sig ved siden af mig og tav stille, til jeg så temmelig havde fået bugt med min smerte.

Da vi således sad der og tænkte på de døde, blev han tilfældigvis et stykke af en soldaterkjole va'r, og da han trak det op af jorden, kom også en stor forrusten kniv til syne. "Dette," sagde Macdonald og holdt det i vejret, "tilhørte engang en brav knøs." Men tænk Dem, hvad jeg måtte føle, da denne samme kniv beviste mig, at min arme Willy ikke havde været langt fra dette sted, hvor vi nu sad. – Det var en kniv, som hans fader købte, og jeg kendte den på begyndelsesbogstaverne af hans

navn, som var indbrændte på hornskaftet. – Jeg rev den ud af hænderne på korporalen, som om det havde været en dyr og kostbar relikvie, og jeg har den her i min bylt. Men jeg ville snakke Dem i søvn, om jeg også kun fortalte halvdelen af det, som jeg så og følte på valpladsen ved Waterloo. -

Det var allerede sildigt ud på aftenen, da vi kom tilbage til Brüssel; den engelske familie havde også allerede haft tre gange bud, om jeg var kommet hjem. Jeg var træt og tung om hjertet; derfor gik jeg ikke denne aften til dem, men drak en kop the hos korporal Macdonalds kone. – Men da vi ikke forstod hinanden, så kunne vi jo kun snakke lidt sammen. – Henimod natten gik jeg tilbage til madame Buckenbarht, boghandlerinden, som var så høflig imod mig, og hos hende traf jeg den pige, der havde ført mig omkring i byen; og hun måtte nu agere tolk imellem os. Af hende hørte jeg nu, at en fransk pyntmagerske af hendes bekendtskab skulle rejse til London for der at købe modevarer ind, og pigen mente, at da samme kone rejste over Mecheln, så kunne det være en god lejlighed for mig. Jeg blev glad ved at høre dette, og ved dagens frembrud afrejste madame Vaurien og jeg med en trækskøjte. Hun kunne kun lidt engelsk, og jeg slet intet fransk; men jeg mærkede snart, at hun var et listigt fruentimmer, som havde i sinde at smugle en del kniplinger ind i London; for i gæstgivergården i Mecheln, hvor vi lå om natten, overtalte hun mig til at sy mange alen fine flanderske kniplinger ind i mine underklæder og på andre skjulte steder. Det var også godt for hende, at jeg gjorde det; for da vi kom til Harwich, – sådan en omvej lod hun mig gøre – så styrtede toldbetjentene ligesom rovfugle over madame Vaurien og hendes hele bagage, vendte op og ned på alle ting, kaldte hende

en gammel mær, og tog alt fra hende, hvad hun bar skjult hos sig. Men da jeg ikke forekom dem mistænkelig, så rørte de mig ikke, og jeg bragte lykkeligt alle kniplingerne til London. Da betjentene sådan tumlede om med madame Vaurien, så skreg hun morderligt, og råbte, hun var en ruineret kone. Men da vi i god behold var kommet til hendes bopæl i London, så sagde hun, at hun brød sig kun lidt om de pjalter, man havde taget fra hende; for i forhold til det, som jeg havde reddet, var tabet kun ringe.

Jeg var ikke meget tilfreds med madame Vaurien for denne sags skyld; det faldt mig også ind, at madame Buckenbarhts høflighed også havde haft sin gode grund, da jeg fik at vide, at de to madamer var svigerinder. Men jeg havde dog været ved Waterloo, havde siddet ved siden af min tapre Willys hvilested, og havde bragt en admindelse med mig, som er mig dyrebarere end kostbart guld, – alt det andet bryder jeg mig ikke om.

Næste dag skaffede madame Vaurien, som vidste ret god besked i London, mig en mand, der bragte mig til Wapping [Note 3)]. I forbigående så jeg mangen forunderlig og prægtig ting, som St. Paul og Tower, indtil vi kom til floden, hvor jeg traf den samme smakke, som jeg var sejlet til London med, i færd med at afgå endnu samme nat. – Da jeg havde alle mine kostbarheder i min bylt, så behøvede jeg ingen store tilberedelser til rejsen, og kunne straks gå ombord. Fire dage efter landede vi ved Leith, og nu er jeg på vej til mit hjem.

Vi var just ved dette tillæg til hendes historie, da skibet var lige ud for det gamle slot Newark, og herved blev soldatens moder afbrudt i sin fortællen. Dog var dette ikke af nogen

vigtighed; for som hun sagde, havde hendes eventyr både taget sin begyndelse og sin ende i Leith, og nu befandt hun sig igen i sit fødeland. -

Da den gode kone forlod os ved Port Glasgow, hvor hun ville besøge en ven, så så jeg mig om efter en anden rejsekammerat, som jeg kunne underholde mig med. Dette var dog ikke så let som man skulle tro; for da de fleste passagerer ville til Greenock, så så de alle sammen på deres ure for at beregne, hvor længe det vel kunne vare, inden de nåede toldboden; eller også fortalte de hinanden en eller anden medborgers skæmt og pudserlige ytringer. De lagde derfor ikke mærke til mine spørgsmål, og vendte mig ryggen uden at betænke, at den tid kunne komme, (som man nu her ser er kommet) at jeg kunne male dem med deres sande farver, og gøre dem hint ordsprog ret anskueligt: "at kappen ikke gør munken." – For jeg bemærkede, at de anså mig for en gammeldags fyr, og vidste kun lidt, at jeg i min butik havde midler til at lade mig sy en lige så moderne klædning som den mest uforskammede pynteherre blandt dem kunne; uden at tale om, at jeg også var i stand til at spække sammes lommer dygtigt.

Da jeg kom til Greenock, overraskede det mig meget, at det var en vidtløftig og driftig stad, hvad jeg aldrig havde tænkt mig, og beklagede, at jeg havde betalt lige til Helensburg, da jeg derved blev hindret i at betragte denne handelsstads mærkværdigheder; dog besluttede jeg at indhente dette en anden gang, og da, som det bør sig en rejsende, beskrive indvånernes sæder og skikke, deres religiøse højtideligheder og stedets oldtidsminder.

Efter at jeg på denne måde havde beroliget mit sind, blev jeg, tilligemed de øvrige passagerer, som ville til Helensburg, så længe i skibet, indtil greenockerne var sat i land med deres bagage. Her må jeg dog standse lidt for at gøre en bemærkning til nytte for dem, som vil besøge fremmede lande, den nemlig: at de førend deres afrejse ret nøje erkyndiger sig og læser om de steder, som de vil se; for herved bliver de i stand til at indrette deres rejse hensigtsmæssigere, end jeg gjorde det ved min første rejse, som jeg foretog mig blot efter løs snak.

Tredje kapitel

Efter at vi, som sagt, havde sat vor ladning greenockere i land, blev dampskibet atter sat i bevægelse, og gled med sin sædvanlige hurtighed ad Helensburg til. Omendskønt denne rejse kun er fire mil lang, så er den dog ikke uden fare, og imens vi sejlede over den store sandbanke, havde vi en livagtig forsmag på et skibbruds angster. – Det traf sig nemlig således, at vi nåede sandbanken tidligere, end kaptajnen troede, at floden skulle komme; så at, da vi var midt i farvandet, som matroserne kalder det, det brave skib *Waterloo*, der hele vejen havde sejlet for vinden som en svane, nu på engang blev siddende i dyndet. Aldrig vil jeg glemme den angst, som sammenpressede mit hjerte, da skibet stod stille, og dampmaskinen ikke længere ville virke. Lykkeligvis, sagde man mig, var dette tilfælde indtruffet ved flodens vending; for havde dette ikke været, så havde man ikke kunnet forudse følgerne. Så meget er vist, at hvis ulykken havde tildraget sig én time tidligere, vi da havde måttet vente over to timer, i stedet for at det nu kun varede en time, inden vi blev flot igen. Var der i

denne mellemtid kommet en storm, så ville, da skibet lå højt og tørt, bølgerne have slået over, knust det, og hver en sjæl ombord på det havde været omkommet; for vi var så langt fra land, at hverken tov eller både kunne hjælpe os. Vor stilling var virkelig skrækkelig; og, når jeg betænkte vindenes foranderlighed og havets troløshed, så tjente det klare vejrlig og de rolige vande mig kun til liden trøst. Jeg tabte dog ikke min åndsnærværelse, men ventede højvandets tilbagekomst med så megen fatning, som man fornuftigvis kunne forlange af en mand, som endnu aldrig havde været på søen, men havde tilbragt sin levetid i en bod på Salttorvet.

Imens vi befandt os i denne tilstand, kom jeg i samtale med en ung matros, som kom fra Jamaica i Vestindien, og ville til sine slægtninge i Rue. Vi talte naturligvis om de følger, som vor stranding kunne føre med sig, ifald skibet skulle få en læk, og dette ledede vor samtale ind på sølivets farer. Jeg udtrykte ham min forundring over, at en mand, som én gang havde lidt skibbrud på ny ville udsætte sig for oceanets skrækkelighed. "Ha!" sagde han, "med alt det bliver sømandens liv dog et fornøjeligt liv. Vover vi end vort liv og vore lemmer, så undgår vi dog de smålige bekymringer, der nedbøjer andre mennesker. Desuden, min herre, ligger der en vis fornøjelse i vore farer. Fælles lidelser indgyder et højt sind, og hvis vi ikke kan hjælpe hinanden, så lever vi dog i venskab og endrægtighed." Jeg måtte undre mig over, at denne matros kunne tale så dannet, men han sagde mig, at hans fader havde været præst, og ham havde han sin gode opdragelse at takke for; og at han, om Gud så ville det, kunne håbe engang at komme til at føre et skib. Jeg anmodede ham nu om, at han skulle fortælle mig ret meget om sine

søfarter. Han opfyldte min bøn, og beskrev mig de skrækkelige virkninger af den storm, hvori hans skib forliste, hvorfra ingen levende skabning blev reddet, undtagen han selv, en neger og en hund.

Orkanen

Vi sejlede, sagde han, fra Trinidad til St. Kitts. Vejret var så smukt som muligt, og vi håbede en hurtig overfart. Men i den tredje nat efter vor afrejse, imod midten af den anden vagt, indtrådte pludselig et fuldkomment havblik. Jeg var just oppe på dækket. Alle var forbavsede, da vi lige til det øjeblik havde haft en fastående, frisk kuling. Man havde dog aftenen i forvejen bemærket, at katten sprang omkring, som den var gal, og klavrede op ad tovværket med en storm i halen; – hvilket er et ubedrageligt varsel.

Sædvanlig bliver i Vestindien luften lettere og køligere hen imod morgenen. Men i denne nat var den tyk og lummervarm, og hen imod solens opgang var heden næsten utålelig. Himlen blev dog klar, og man så ikke den ringeste skyplet; men søen var så uklar som ved mundingen af en flod. En gammel matros, en vis Thomas Buoy, som forhen havde tjent på linjeskibet *Ramilies*, da *Staden Paris* forgik Note 4), blev meget urolig over disse tegn, og sagde, at de erindrede ham om det vejr, der gik foran hin orkan.

Det fuldkomne havblik og den trykkende hede varede hele dagen, men himlen forblev stedse klar. Men hen imod middag, da vi netop tog polhøjden, gjorde Thomas mig opmærksom på en slags røgagtig tåge, som trak sig rundt om synskredsen. "Det huer mig slet ikke," sagde han. Også mig var det ikke behageligt, endskønt jeg ingen grund kunne angive for det. Ved

solens nedgang samlede disse dunster sig i vesten til to-tre striber af sorte skyer, som vi troede betød regn og torden. "Men også vind," sagde Thomas, imens han tankefuld gik op og ned ad dækket. Natten brød dog frem så skønt som muligt. Hver stjerne på himmelhvælvingen lyste som lampen i kompashytten, men det fuldkomne vindstille og den lumre luft besværede os meget, og skibet lå så stille som en død klods.

Omtrent en halv time før midnat så manden ved roret en ildklump på spidsen af stormasten, og lidt efter en på fokkemasten. Nogle af matroserne havde allerede i fortiden set sådanne ildtegn, uden at noget slemt var fulgt på; men dog fandt ingen behag i dem.

Som jeg hørte næste morgen, havde søfolkene, der havde haft nattevagten, ikke været så godt til mode som sædvanlig. Thomas Buoy havde holdt sig fra de andre, og man hørte ham ofte sige: "Gud stå os bi!"

Styrmanden var pludselig om natten kommet op på dækket, da en drøm havde skræmt ham op af søvnen; det forekom ham nemlig, at han havde set en stor, sort newfoundlænderhund komme ind i kaptajnens kahyt, der havde taget ham imellem tænderne og var løbet væk med ham. – Men dagen brød frem, og vejret var skønnere end nogensinde. En frisk vind begyndte at kule, og skibet sejlede lystigt frem; dog bemærkede Thomas striber af de såkaldte gedehår på himlen, og sagde, at den egentlige vind endnu ikke var kommet. Hen imod middag gjorde han kaptajnen opmærksom på en lille, rund sky, som han i en højtidelig tone kaldte orkanens øje. – Alle de andre dunster forandrede deres skikkelse og farve; kun denne ene sky blev uforandret, og så på os, som Thomas udtrykte sig, med et

vredeluende blik. Mod aften begyndte den at forandre sig og at udbrede sig så vidt, at hele synskredsen, fra sydvest til nord, blev dækket med de mørke, rullende formærker på en heftig uvejrsstorm. Vinden sprang ofte om fra et punkt på kompasset til et andet, og blæste stundom med så heftige stød, at man skulle have troet, Djævelen hjalp til med sin blæsebælg. Vi belavede os på det værste, trak sejlene ind, og tog vimpelstængerne ned. Omtrent en time efter solens nedgang lynede det frygteligt; dog hørte man ingen torden.

Thomas Buoy blev herved bestyrket i sin frygt. "Nu trækker det sig sammen," sagde han. "Disse lyn er Beelzebubs raketter, som han kaster i vejret til tegn på, at nu vil kampen begynde." Sikkert følte den gamle mand skæbnens hånd tynge på sig, for alle hans anelser traf ind.

Da det begyndte at blive mørkere, blev vinden mere stormende og rå. Nu var det en stiv kuling fra nord; så holdt det inde lidt; men så brød det på engang frem fra vesten med sådan et raseri, som om alle østpassaterne siden sidste orkan blev drevet med magt tilbage på os. Endnu kæmpede barmhjertighedens hånd med stormen, og først efter midnat styrtede den lænkeløste vind imod os med sin frygteligste magt.

Kaptajnen, som var en erfaren sømand – en bedre trådte aldrig på et dæk – befalede, at vagten skulle trække på som sædvanlig, for at det øvrige mandskab i tilfælde af en ulykke kunne opfylde pligterne med fuld kraft; dog begav kun få sig til ro. Styrmanden sad ved siden af Thomas, og lod sig af denne fortælle, hvad han havde udstået på *Ramilies*, og lyttede dertil efter orkanens hylen over vore hoveder. Mens Thomas var på et

af de frygteligste steder i sin gamle historie, fo'r en lynstråle ned på mesanmasten, og hele mandskabet påstod, det havde i samme øjeblik set noget, der lignede en stor sort newfoundlænderhund, der var kommet fra ruffet og løbet hen over dækket; netop sådan én som styrmanden havde set i sin drøm. Mesanmasten var splintret, og kaptajnen havde af et stykke af den fået sådan et sår i hovedet, at vi måtte bringe ham i hans hængekøje.

Nu var vi rent et spil for vinden, der ligesom en top løb hele kompasset rundt, og blæste så stærkt, at oceanet fløj bort som skum. I denne tilstand blev vi i tre timer, indtil en bølge, der var optårnet ved vindens pludselige drejninger, styrtede over skibet og rev bådene, kompashytten, begge mændene ved roret, og alting på dækket overbord. Det heftige stød vendte næsten op og ned på skibet, og da det havde rejst sig igen, opdagede vi, at ladningen havde flyttet sig, hvorved roret blev ubrugbart. – Orkanen blev stedse stærkere og stærkere.

Endelig begyndte dagen at gry, men luften var så tyk, at vi ikke kunne se ud over dækket, og havde ikke vindens styrke overbevist os om, at skibet var i det hurtigste løb, så havde ingen ombord kunne have sagt, at det bevægede sig.

To timer efter solens opgang så vi ved skibets bagbordsside noget stort sort igennem de tætte dunster. Vi anså det i begyndelsen for et linjeskib, som havde lagt bi, men øjeblikket efter slog Thomas Buoy hænderne sammen over sit hoved, og råbte: "Land! Land!"

Disse ord var næppe ude af hans mund, førend skibet stødte an med sådan en kraft, at alle dets master knagede. Man råbte: "Kap dem!" men i samme øjeblik stødte det atter mod landet, og

masterne blev slængt overbord. Det tredje stød gav skibet dets banesår. Det gav ligesom et suk fra sig, opløstes i midten, og agterkastellet styrtede i havet. Den brave kaptajn, der lå i sin køje, blev tilligemed alle de raske knøse, der just ville kappe tovværket fra mesanmasten, opslugt af havet. -

Jeg befandt mig i dette øjeblik lige på det forreste punkt af skibet og så, at bovsprydet nåede lige til klipperne. Jeg råbte til de andre, at de skulle følge mig, rendte fremad, og kom lykkeligt over på klippen. Men i samme nu kæntrede vraget og sank, tilligemed hele mandskabet, ned i det bundløse dyb; undtagen en neger, som kaptajnen havde taget med sig fra Trinidad som proviantmester, og en lille hund, som han ville give en dame på St. Thomas som gave. Hvorledes hunden undslap, kan jeg ikke sige, for den var før i land end jeg; men negeren lignede en sælhund, og reddede sig ved svømning.

Da jeg nåede landet, forekom det mig, som stormen ville give efter, for luften blev snart derefter lettere, og jeg så, at vi ikke befandt os langt fra en sukkerplantage, hvis møller og huse alle lå nedblæste.

Da matrosen just var ved denne del af sin fortælling, begyndte dampskibet at røre sig, og efter en minuts forløb fortsatte det sin vej til Helensburg. Dets fremgliden gjorde alle passagererne så muntre, at jeg måtte studse over det menneskelige hjertes dybheder. Da vi nærmede os strandbredden, havde matrosen allerede forglemt sin alvorlige fortælling, og var den mest oprømte af os alle. Gerne havde jeg spurgt ham om det, som mødte ham i sukkerplantagen; men han var ikke mere i lune til at låne mig øre; hele hans sind var

henvendt på gensynet af hans venner; – han var ligesom en ung hund, der er sluppet ud af sit hus. Min indbildningskraft afmalede mig derimod lutter sønderknuste skibe, fra hvilke Døden grinede mig i møde, og lig, som flød omkring. Disse frygtelige syner forlod mig ikke, førend jeg satte mig ned til et godt middagsmåltid. -

Fjerde kapitel

Efter at jeg havde nydt min middagsmad i den skønne gæstgivergård i Helensburg, og erfaret, at dampskibet først sejlede tilbage klokken seks, så foretog jeg mig at spadsere en tur. På denne mødte jeg herre og madame M'Waft tilligemed deres fire børn, som opholdt sig her for søbadenes skyld. De nødte mig til at følge med til deres bolig og drikke et glas vin med dem.

Imens vi sad venskabeligt sammen og snakkede om et og andet, meddelte jeg mine venner de eventyr, der var mødt mig på min rejse, som også det, jeg på denne havde erfaret af mine rejsekammerater. Både han og hun erklærede, at de aldrig havde hørt noget forunderligere, og for nogenledes at belønne mig for det, fortalte hr. M'Waft mig følgende pudsige historie, som var mødt ham på en forretningsrejse til London.

Den kedsommelige kone

Blandt de rejsende i smakken befandt sig en kone, som hørte til de højere stænder, men havde meget ringe åndsevner. Hun var virkelig en af de mest åndsarme skabninger, der nogensinde kom fra Skaberens hånd; og dog stod hendes tunge ikke stille ét øjeblik fra morgen til aften, ikke engang, når hun blev søsyg.

Jeg kan med sandhed forsikre, at jeg engang, da en støj på dækket vækkede mig midt om natten, herte hende pludre med sig selv. Hun havde rigtignok set og hørt meget mærkværdigt, og havde derfor tilstrækkeligt stof til underholdning; men da hun ganske manglede dømmekraft, så drejede hendes samtale sig altid, ligesom en vejrhane på en blæstdag, fra det ene punkt til det andet.

"Fru M'Adam," sagde jeg en dag til hende, "Deres talegaver sætter mig virkelig i forbavselse." Men jeg blev betalt for denne hyklede lovtale. Nu hængte hun sig uophørligt ved mig. Både ved måltiderne og på dækket satte hun sig ved siden af mig og sladrede, som om hun ville prøve på, hvor mange meningsløse ord, hendes mund kunne fremføre. En tidlang behandlede jeg hende så høfligt som muligt; men jo artigere jeg blev, desto mere pludrede hun, og da vi kun havde en løj vind, så sejlede skibet temmelig langsomt. – Hvilken herlig udsigt for en lang rejse!

Da jeg bemærkede, at min høflighed frembragte en så dårlig virkning, så gjorde jeg mig umage for at undvige konen; men hun søgte mig op alle steder, og selv når jeg foregav at være syg, satte hun sig ved min side og snakkede i ét væk. Lagde jeg mig i min seng, så kom hun til mig i min kahyt, og meddelte mig tusind midler imod søsyge; hendes mand havde nemlig været en berømt læge. "Han var en værdig mand," sagde hun, "som sjældent kunne være hjemme for sin udbredte praksis' skyld. Dette nødte mig til at sidde hele timer alene uden at have nogen at snakke med, så at ildtangen ved kakkelovnen var mit eneste selskab. Denne ensomhed og mangel på underholdning nedtrykte mine livsånder og gjorde mig syg. Men endelig rev

jeg mig løs af mine lænker, og siden den dag nød jeg en munter ordfrugtbarhed, som doktoren udtrykte sig. Men da han næste vinter led af podagra, så ærgrede han sig over min livlighed; og bragte sig således selv i harnisk over mine bestræbelser for at underholde ham, at podagraen steg ham til hovedet, og han fløj over til den anden verden ligesom et knaldpulver, og efterlod mig som en trøstesløs enke. Ikke enhver kone er i stand til at te sig så godt i sådan en stilling, som jeg gjorde; men dog siger jeg lov og tak, at jeg ikke blev prøvet over mine kræfter. For da hr. Powkie, den dissenterende præst, kort efter begravelsen kom til mig for at overraske mig i mine tårer, så gennemskuede jeg straks hensigten af hans trøsterige formaninger og sagde ham, at han kunne spare sig den ulejlighed; for jeg havde i sinde at tilbringe resten af mine dage i kummer og jammer over min elskede, salige ægtefælles tab. – Tror De ikke, min herre, at jeg ret viste ham vintervejen, da han således kom frem med djævelskloen?"

På denne måde udgød den snakkelystne kone sin ordstrøm uophørligt i mine ører, indtil jeg begyndte at blive bange for, at noget, der lignede podagra, skulle stige mig til hovedet. Endelig faldt jeg på en list; jeg anstillede mig, som om jeg lå i en dyb søvn og begyndte at snorke dygtigt; og herved undgik jeg den slemme plage i nogen tid. Men da jeg var bange for, at hun skulle anfalde mig, når jeg gik op på dækket, så blev jeg liggende i sengen, og faldt snart virkelig i en velgørende søvn. Hvor længe denne varede, kan jeg ikke sige; men da jeg vågnede, pludrede hun med proviantmesteren, som hun dog straks forlod, da hun bemærkede, jeg havde åbnet øjnene, for atter at falde over mig. Der var aldrig sådan en plageånd til som

denne kone. Hun bragte mig virkelig til fortvivlelse, og jeg flyede hende som en slange. Men hun forfulgte mig både oppe og nede, frem og tilbage, indtil vi blev til spot for hele skibsselskabet; dog opførte hun sig forresten hele tiden igennem så alvorlig og ærbar, som det sømmer sig en anstændig kone.

Da vi kom til London, frygtede jeg, hun også der skulle hænge sig ved mig, og sprang derfor, så snart vi nåede værftet, i land, og løb så hurtigt som muligt til en gæstgivergård, hvor jeg holdt mig så længe, indtil proviantmesteren havde sendt hende bort i en hyrekaret. Da åndede jeg først frit, og følte dette så levende, at jeg gav alle mine bekendte herligt stof til latter, da jeg fortalte dem min historie. Dog var mine lidelser endnu ingenlunde til ende. – To aftener efter gik jeg på komedie og fik en meget god plads; men på engang hørte jeg min plageånds stemme, og hun trådte ind med flere herrer og damer. En iskold gysen fo'r mig over ryggen, og jeg havde vist taget flugten på stedet, hvis ikke min ven, der sad ved siden af mig, havde holdt mig tilbage. I samme øjeblik kendte sladderposen mig igen, og førend jeg kunne få vejret, sad hun hos mig og satte ufortrødent sin tunge i bevægelse. – Dette var mere end jeg kunne udholde; jeg rejste mig og forlod huset. Kort efter blev jeg indbudt til et middagsmåltid og traf iblandt andre gæster også den gruelige kone, der var en pårørende af familien. O Himmel! hvad led jeg ikke på denne dag; men det værste skulle endnu komme.

På kongens fødselsdag begav jeg mig til St. James for at se højtidelighederne, og havde det uheld at træffe på hende blandt mængden. – For at gøre min ulykke fuldkommen var hun i trængslen kommet bort fra sine venner. Jeg er overbevist om, at

disse med vilje lod hende i stikken. Som om vi var gamle bekendte greb hun frit min arm, og lod mig ikke slippe mere. Jeg blev rigtignok indtil festlighederne var forbi, men jeg så intet; jeg hørte blot den uophørlige surren af hendes ord, der fo'r som en rivende strøm af hendes mund. -

Da jeg kom tilbage til min bolig, var jeg til mode som en sindssvag. Det susede i mit hoved ligesom en bisværm, og jeg hørte intet uden ekkoet af den kedsommelige kones tungeklapren. Det var skrækkeligt! Jeg blev samme aften så upasselig, og følte mig dagen efter så svag og uden al appetit, at en ven gav mig det råd at søge en læges hjælp. Desårsag gik jeg, efter londonersædvane, til en læge. Men just da jeg lagde hånden på dørhammeren hørte jeg, hvorledes den utålelige kvinde pludrede med betjenten i forstuen. Jeg blev så forskrækket, at jeg løb bort som om en gal hund var mig i hælene. Kort sagt, det er ikke til at beskrive, hvad jeg måtte lide for den afskyelige kones skyld. Jeg mødte hende så ofte, at jeg begyndte at tro, at skæbnen havde udtrykkeligt udkåret hende til min plagerinde, og frygten for hendes person bemestrede sig mig omsider således, at jeg ikke vovede at forlade min bopæl. Kun den mest trængende nødvendighed kunne tvinge mig til at gå ud, og selv da var jeg til mode, som om en ond ånd sad mig i nakken.

Men det allerværste forestod mig endnu. Jeg gik til Richmond, som er seks til otte mil fra London, for der at spise hos en ven. Jeg traf et behageligt selskab, troede mig sikker for min forfølgerinde, og tilbragte derfor tiden meget fornøjet, indtil postkareten kørte frem, som jeg ville vende tilbage til London med. Den var endnu ikke besat, og jeg steg munter ind.

Det var en fugtigkold nat, og det blæste stærkt. Da vinen var steget mig noget til hovedet, så trykkede jeg mig ind i et hjørne af vognen og sov ind. Hvor længe min søvn varede, ved jeg ikke, men karetens standsning vækkede mig, og til min store skræk hørte jeg øjeblikkelig den vederstyggelige kones alt for rørige tunge. Førend jeg endnu havde tid til at komme til mig selv, sad hun ved min side og sladrede uophørligt, mens kareten kørte videre.

Da det var mørkt, besluttede jeg fremdeles at sove uden at lægge mærke til hende. Men næppe var vi kørt en halv mil videre, da en karet med lygter kørte os forbi; disse kastede deres skin lige på mit ansigt, og nu kendte den utrættelige sladdersøster sit offer igen.

I nogen tid troede jeg virkelig, at min sjæl ville flyve mig ud af hovedet ligesom en damp. Da vi kom til en drejning af vejen, hvor der lå et værtshus, råbte jeg til kusken: "Lad mig for Himlens skyld komme ud!" og sprang straks ud af vognen. Men o jammer! Den kvindelige satan troede, jeg var blevet syg, fulgte mig lige i hælene ind i huset, og kom på samme tid som jeg ind i køkkenet, hvortil jeg svedende af ærgrelse havde taget min tilflugt.

Jeg løb ved synet af hende straks tilbage til døren, og besluttede, at jeg hellere ville give mig til pris for vinden og regnen på ydersædet af kareten, end for hendes tungeklapren inde i vognen. Men denne var allerede kørt bort, og kunne ikke mere kaldes tilbage. Jeg tror, jeg kunne have været i stand til at kvæle den afskyelige, kedsommelige kone; for da hun så, at kareten var kørt bort uden os, gik hun over til fuldkomment

vanvid og klamrede sig fastere end nogensinde til mig. – Jeg troede, mit hjerte ville springe i stykker!

Efter nogen tids forløb kom en anden karet, som vi satte os ind i. I denne befandt sig lykkeligvis to unge londonere – skrivere eller sligt – som en tidlang udholdt hendes sladren, men endelig hviskede hinanden noget i øret og gav mig et tegn, som lod mig vente, at de ville forsøge om det var muligt at bringe hende til tavshed, og straks efter brød den ene af dem ud i en virkelig frygtelig, vrinskende latter. Af forundring over, hvad dette skulle betyde, holdt sladderposen inde et øjeblik, men lod straks derefter atter tungen have frit løb. Nu fornyede den unge mand sin latter stærkere end forhen. Hans kammerat bemærkede, hvilken virkning dette havde på den snakkesyge, og sagde: "Vær blot ikke bange, madame. Han har i nogen tid været i denne forrykte tilstand. Jeg forsikrer Dem, at han ikke gør noget ondt." Dette frembragte den forønskede virkning; for fra dette øjeblik af og indtil det, da jeg bragte hende ind i en hyrekaret, kom intet ord over hendes laber. Hun var så stille som en mus, og trykkede sig så tæt til mig som muligt af frygt for den gale. Kort sagt, omendskønt jeg nu kan le ad mit eventyr med den kedsommelige kone, så syntes det mig dog dengang at være en sand ulykke.

Da hr. M'Waft havde endt sin fortælling, som han ledsagede med en herlig mimik, tog jeg afsked for atter at gå ombord på dampskibet.

Tilbagerejsen fra Helensburg til Greenock frembød intet eventyr. Passagererne var samtlige tilbagevendende Port-

Glasgowere, der blot talte om sig selv og deres naboer; hvilket jo er en slet underholdning for en fremmed.

Vor fart til den Greenocker toldbod varede omtrent tyve minutter; et tidsrum, hvori man ikke kunne vente, at noget overordentligt ville foregå, undtagen skibet måske skulle have fået en læk eller dampmaskinen var sprunget; hvilke farer vi dog lykkeligvis undgik.

I Greenock blev min tålmodighed sat på en ikke ringe prøve. For endskønt kaptajnen sagde, vi skulle sejle videre om et minut, så trak dette sig dog ud til en meget kedsommelig time.

-

Endelig sejlede vi da videre og nåede Port-Glasgow på et kvarter, uden at noget mærkværdigt forefaldt. Her stødte adskillige passagerer til os fra dette sted, som syntes mig at være ret skikkelige folk, men som efter deres gammeldags klædedragt at dømme, kun satte klædehandleren i liden virksomhed. Jeg anfører ikke dette for min egen fordels skyld, men fordi det hører til en nøjagtig rejsebeskrivers bemærkninger.

Femte kapitel

Da man havde sat Port-Glasgowerne i land, betragtede jeg mine øvrige rejsefæller med forskende blikke for at opdage, hvilken iblandt dem, der vel kunne vare den mest underholdende selskabsbroder. Efter omhyggelig iagttagelse faldt mit valg på en ung mand med et rundt, lyst ansigt, høragtigt hår og lyseblå øjne. Hans udtale forrådte mig snart, at han var en udlænding; men for ikke at opholde mig for længe herved, vil jeg kortelig fortælle, at han var en nordmand, der i handelsforretninger var

rejst til Greenock, hvortil han sendte brædder, hør, jern og andre artikler, hvilke, som han sagde mig, er at finde i stor mængde ved Østersøen, fra Petersborg indtil Riga, hvorfra den herlige sårbalsam kommer.

I begyndelsen førte vi blot en ubetydelig indledningssamtale om de herlige udsigter, som bredderne af Clyde frembød, hvilke, som selv den fremmede ytrede sig, er af uforlignelig skønhed. Men man må også tilstå, at naturen opbød alle sine kræfter for at forskønne landskabet på denne henrivende aften. Himlen var så at sige behængt med de pragtfuldeste tæpper; højene glimrede som opaler og ametyster; havbugten, vi sejlede på, lignede en sø af smeltet guld, i hvilken en anden himmel og en anden jord var afbildet; og dampskibet bar os, ligesom en kondor, igennem den milde luft. "Siden jeg var på Spitzbergen, så jeg aldrig noget lignende," sagde nordmanden, og fortsatte da at fortælle mig på sit blandede engelsk de eventyr, han havde oplevet på denne øde ø.

Spitzbergen

"For to år siden var jeg uden forretninger, og, da jeg stedse havde en forkærlighed for naturens skønheder, så besluttede jeg at nyde jagtens fornøjelse på Spitzbergen. I dette øjemed lejede jeg i Gothenborg en lille tomaster, og sejlede om Nordkap. Det var i de første uger af juni, og vejret var så skønt, og havet syntes så blidt og roligt, som om der svømmede olie på overfladen, eller som om det var et isspejl.

Ved Nordkap finder man en mængde fugle; jeg gik derfor i land med min bøsse for at skyde nogle. Men da jeg havde besteget højen, trak floden sig tilbage, og mit skib blev siddende på en klippe; hvorved det blev således beskadiget, at

vandet trængte ind. Matroserne fortav mig dog dette ulykkelige tilfælde, og vi sejlede desuagtet til Spitzbergen. Havde dette ikke været, så havde jeg sejlet lige op til Nordpolen. Ja! ved Himlen, min herre, jeg havde bestemt sejlet lige til Nordpolen, da intet stod mig i vejen. For jeg så fra et højt bjerg på Spitzbergen, at søen var fuldkommen åben i nord. O, hvor skønt var ikke dette syn! For at nå til polen, stod mig lige så lidt nogen hindring i vejen, som nu, hvis jeg havde vinger, at flyve op i den sky, som hænger der ligesom en balkon på himlen, hvorfra små engle skuer ned på vort skib.

Vi sejlede af med floden og kom til en del af Spitzbergen, hvor de store stenkulsbjerge er at se. Skulle I ikke finde kul mere i eders land, så er der her til hele verden; også finder man her utallige træstammer, som drives herhen af oceanet og kastes op på landet.

Vi sejlede langs med kysten og nåede til en bugt, i hvilken vi sejlede femoghalvfjerds mil op uden at nå enden. Måske gennemskærer den hele landet; men måske heller ikke, som det næsten er mig troligere, da strømningen ophører ved et lille sund; det må altså vel kun være en bugt ligesom den, på hvilken vi nu svømmer så roligt.

I denne bugt ankrede vi nedenfor en klippe, som var ganske dækket med mos. Det var, som om klippen begyndte at forvandle sig til et frugtbart jordsmon for at yde køer og får næring, at de så skønt kunne oplive markerne. Dog ser man på Spitzbergen hverken køer eller får, men blot store flokke rensdyr og tusinder af edderfugle. Ved bredden af bugterne så jeg en mængde hvalrosser, nogle forbandede dyr, som rasende gloede og stirrede på mig med deres røde øjne, da jeg traf på

hundreder af dem samlede, som ved min nærmelse pludselig sprang i vandet med stor støj; det lød, som om tre tusinde dampskibshjul brusede på engang. Man kunne blive rig, når man gik ind i disse bugter på Spitzbergen, ganske sagte omringede disse dumme søheste, mens de sov, og skød dem ned; jeg vil også engang prøve det.

Men om man endog finder stor jagtfornøjelse på Spitzbergen, så er det dog et sørgeligt sted. Jeg vil just ikke hermed sige, at det er en kirkegård; men der hersker her en sådan dødsstilhed, at øen syntes bedre at passe for de døde end de levende. Under vort ophold her blev det ikke nat; men naturen betegnede sovetiden på en frygtelig måde, og den lyse nat forekom mig, formedelst ildglimtene på den dunkle himmel, skrækkeligere end det tykkeste mørke. Solen gik rundt om bjergene, som om den søgte en hvileplads, og fandt ingen. Når den var sunket ned til foden af bjerget, så hævede den sig igen. Da var det den egentlige midnat, og højtideligheden ved det hele gjorde et mægtigt indtryk på mine følelser. Da jeg engang befandt mig ganske alene og var sovet ind på en klippe, der lå ved en stille dal, i hvilken hverken var nogen strøm for edderfuglene, ej heller noget andet oplivende at finde, vågnede jeg just ved denne tid. – Der herskede en ved så klart solskin usædvanlig, sælsom stilhed. O! det var ret en gravens tavshed, som fik mig til at gyse. Men når opvågnelsestiden kommer, da bliver luften fuld af liv; da flyver fuglene; da kommer edderfuglene skarevis; rensdyret springer glad omkring med fornyede kræfter, og de ved strandbredden liggende hvalrosser åbner deres røde øjne.

Men nu må jeg fortælle Dem mit eventyr, ligesom også hvad der bevægede mig til at sammenligne denne skønne aften på Clyde med den herlige rolighed på Spitzbergen.

For at skyde rensdyr og edderfugle begav jeg mig engang ganske alene op på spidsen af et højt bjerg, der ligesom en pyramide hævede sig over sine naboer, og herfra så jeg oceanet ganske frit for is. Havde Nordpolen været et mastetræ, så ville jeg have set den gennem den tynde luft.

Mens jeg her sad så ensom, som om jeg havde været det eneste levende væsen i hele skabningen, vendte jeg mine øjne på en lille bugt nedenunder mig, og så et skib ligge for anker. Mit hjerte bankede af glæde. Jeg gav slip på mine betragtninger og ilede ned. Men, da jeg nærmede mig til skibet, greb en underlig frygt mig, og jeg kunne ikke tænke mig, hvad et skib kunne have at bestille her. Det frembød et øde syn, for tovværket hang slapt ned, og sejlene var løse og fulde af huller.

Jeg tog dog mod til mig, og gik så nær til, at jeg tydeligt kunne se, at skibet måtte have ligget her for anker allerede længe, måske mange år. – Sidevæggene var gået fra hinanden, og tovværket lignede mosbelagte trægrene. Da jeg således betragtede fartøjet og søgte at gætte, hvad der kunne være blevet af mandskabet, fik jeg øje på elleve små høje ved strandbredden med et kors plantet på hver til tegn på, at her var kristne begravet. En iskold gysen løb over mig, og, da jeg så mig videre om, opdagede jeg i krogen af en hul klippe en lille, næsten nedfalden hytte, i hvis tag rævene havde gjort et hul. Jeg stødte døren op og gik ind. Hytten var skrækkeligere end en grav, for en afdøds ben lå spredt omkring. – Rævene havde revet hovedet af og slæbt det langt bort fra benraden. – Ved væggen

stod seks-syv bøsser, et kar med rugmel og et krus med vand. Imens jeg betragtede dette syn, kom der nogen bag min ryg, lagde hånden på min skulder, og ..."

Dampskibets standsning afbrød nordmandens fortælling, som skulle forlade skibet her i Bowling-Bay. Jeg ville meget gerne have hørt enden på hans historie, men jeg kunne ikke overtale ham til at følge med til Glasgow. Jeg måtte derfor finde mig i min skæbne, og sammenlignede rejsen med et dampskib med det menneskelige liv, i hvilket vore glæder bliver afbrudt midt i den bedste nydelse af dem, og bedrøvelsen falder over os ligesom en mørk sky, eller som en frostkulde, der ødelægger blomster i deres frembryden. I denne sindsstemning grublede jeg over denne verdens uvisse glæder, og så med medlidende øje på de prægtige landsteder, som vore købmænd og fabriksherrer har opbygget på de nærliggende høje; for sandelig, Glasgow købmænd er, ligesom fordum dem i det gamle Tyrus, blevet til fyrster.

Imellem kl. 9 og 10 om aftenen indfandt jeg mig igen sund og lykkelig i min bekvemme bopæl på Salttorvet hos madame Mac-Lecket, efter at jeg havde været fulde femten timer borte, og rejst otteogtyve mil til søs. Denne udflugt havde været mig så behagelig og nyttig formedelst de lærerige erfaringer, jeg gjorde på samme, at jeg sagde til min husværtinde, at jeg ville foretage mig en anden lignende rejse. Hun gav sit fuldkomne bifald, og svarede, at mit solbrændte ansigt beviste, hvor gavnlig rejsen var for mig. Vi spiste herpå med vor sædvanlige endrægtighed til aften, og jeg lagde mig til behørig tid.

Sjette kapitel

Da jeg fire uger igennem havde plejet mig i mit hjem og frydet mig ved erindringen om de eventyr, der tilstødte mig på min første rejse, så følte jeg en indvortes uro, som tiltog for hver dag, og til sidst bragte mig til den beslutning atter at ombytte det mørke Salttorv og Glasgows slemme fabrikslugt med nydelsen af den friske søluft og synet af de grønne marker.

Jeg troede ved min første udflugt at have samlet tilstrækkelig erfaring med hensyn til, at det blot var en fornøjelsesrejse, og sagde derfor til min værtinde, at jeg kl. 6 næste morgen havde i sinde at gå ombord på *Brittania*; hun behøvede derfor ikke at lade tekedlen brumme; for jeg ville holde frokost ombord på dampskibet. Men de dødeliges planer ligger ikke i deres egne hænder; og endskønt jeg havde opnået store indsigter i den art og måde, hvorpå man skulle begive sig på søen, så fandt jeg dog, at jeg havde bygget for meget på mine kundskaber.

Det var så tidligt om morgenen, at proviantmesteren ingen proviant havde indtaget, i den tanke, at ingen ville spise frokost førend i Greenock. Da jeg nu gik hen til ham, så sulten og slugen som en skade, der snapper efter en orm, hørte jeg til min store sorg, at for denne gang var intet at bekomme. Dette uheld mindede mig om madame Mac-Leckets vise bemærkning, at man, formedelst ebbens uddunstninger, ikke måtte gå ombord med en tom mave. Dog havde jeg nogle pebernødder i min lomme, som jeg fortærede imod den usunde vind, og som afholdt alle slemme virkninger fra mig.

Endskønt dette var et uforudset vanheld, så traf der mig dog, efter min mening, et endnu større. Den største del af de rejsende var ikke vant til at stå så tidligt op, og nogle af dem

havde slet ingen ro haft om natten. Kort sagt, vi var alle søvnige og uhyggeligt til mode. – Vor underholdning var derfor så afbrudt og så kedsommelig som muligt, og jeg frygtede, at det ville blive endnu værre. Dog faldt det bedre ud, end jeg havde tænkt; for jeg kom i snak med en amerikansk *yankee*, som i Glasgow havde indkøbt varer til sit oplag i Philadelphia. – Ifølge hans eget udsagn var han en klog, vel erfaren mand, og efter det at dømme, som han fortalte om de Forenede Stater, så må disse ikke give det himmelske rige meget efter; dog stedse med undtagelse af de religiøse begreber; for af dem har amerikanerne, efter denne mands ytringer, kun et lidet anstrøg. Jeg havde virkelig før hørt tale om dette, men denne yankee bekræftede mig det fuldkommen ved sine fritænkeriske taler.

Vor samtale var i begyndelsen så usammenhængende og intetsigende, som almindeligvis tilfældet er ved et nyt bekendtskab. Men sidenefter blev den dog mere sammenhængende, og lignede til sidst løbet af en strøm, der har haft sit udspring imellem moser og sumpe. – Hvad der især satte denne yankees ordforråd i bevægelse, var min opfordring til at bemærke de naturskønheder, som man så for sig ved hver vending af fartøjet, men amerikaneren betragtede dem alle med foragt, og sagde, at udsigterne i hans land var langt fortrinligere, da naturen havde skabt dem efter en større målestok. Han lo overlydt, da jeg gjorde ham opmærksom på det skønne vandfald ved Finlayston House, som jeg skulle have talt om i min første rejsebeskrivelse, hvis det dengang var faldet mig i øjnene. Dette førte ham på mange ting, som han havde set, og han fortalte mig ved denne lejlighed, at man i alle de

Forenede Stater kaldte ham Deukalion Note 5) fra Kentucky, fordi han var eneste tilbageblevne af alle beboerne i en oversvømmet landsby. Hans skildring af denne ulykke vil jeg, så meget som muligt, gengive med hans egne ord.

Deukalion fra Kentucky

Min bedstefader var en af de første nybyggere i denne provins. Han var møller, og anlagde en melmølle i en landsby i denne stat. Denne landsby hed efter en af de gamle stæder, der omtales i den hellige skrift, Thyatira. De, som anlagde den, håbede vist, at den engang skulle blive en stor stad; men man ser nu hverken kirke eller mølle, eller noget som helst spor af dens tilværelse; – dog husker jeg endnu meget godt disse genstande. – Det var en smuk by, som lå ved foden af en med skov bevokset række høje; en skøn strøm flød der forbi, og ved denne stod møllen.

Min bedstefader efterlod sine godser i en blomstrende tilstand til min fader, der var en dristig mand. Han tog virksom del i frihedskrigen; og da der blev fred, vendte han tilbage til Thyatira, udvidede den gamle melmølle og forbandt den med en savmølle, til hvilken de nærliggende skove leverede en overflod af stammer. Enhver spåede, at min fader ville blive en af de rigeste mænd i staten, hvad der også var alle mulige udsigter til.

Jeg tror ikke, at jeg nogensinde får et sted at se, der er blot halvt så smukt som det ulykkelige Thyatira og den nedenfor liggende, henrivende dal. Dalen var grøn, strømmen var lys og klar, og skovene, som bekransede bjergspidserne, var af den højeste vækst og fulde af det frodigste løvværk. – Nu ligger det alt sammen øde! – Da jeg fo'r over det atlantiske hav, bildte jeg

mig ved nattetid ofte ind at høre klokken i den lille trækirke, som stod ovenfor landsbyen på skråningen af en høj; også hørte jeg i tankerne hundenes gøen og hanernes galen. Men så gav skibet et stød, og mine øjne vendte sig til det umålelige vand, der omringede mig, og som var lige så ensomt og vildt som den strøm, der tilintetgjorde min paradisiske fødedal.

I den sommer, da den frygtelige gule feber udbrød i Philadelphia – jeg befandt mig just dengang i denne stad, og husker derfor tiden så godt – manglede min fader vandet, der skulle drive hans møller. Den store hede havde udtørret strømmen, og hjulene stod stille. Nogle af de gamle naboer havde i deres ungdom undersøgt flodens udspring. Det var en sø, som lå på lang afstand imellem bjergene. Min fader, der som sagt var dristig og virkelysten, troede, at hvis han kunne udvide åbningen ved søens rand, dér hvor strømmen havde sit udløb, da ville han få rigeligt vand.

Planen syntes udførlig. Min fader hvervede derfor et antal mand, som i dette øjemed skulle gå med ham til søen. Jeg var dengang endnu en ung knøs, holdt meget af ethvert eventyr, og ledsagede derfor heltene af hakke og spade. Vor vej igennem skovene var en af de behageligste. Vi opskræmte hele flokke af kolibrier, der flagrede i vinden ligesom æbleblomster; vi sov om natten i skoven, og fulgte forskellige gamle indianske krigsstier, som vi kunne kende af de mærker, der var indgraverede i klipperne. Også bemærkede vi i disse skove opkastede skanser, hvis høje alder kunne ses af de store træer, der var opvokset på dem. For længe siden uddøde slægter, måske antediluvianske folkeslag har opkastet disse jordvolde. Undertiden er jeg tilbøjelig til at antage, at Amerika må være den gamle, af

Syndfloden ødelagte verdensdel. Men det være nu, som det vil: Amerika indeholder mange oldsager, som filosofferne hidindtil endnu ikke har opklaret. Indianernes wampumbælter er deres hieroglyfiske historiebøger. Ægypterne betjente sig af disse sprogtegn; – var det dem, som underviste indianerne i dem? – For dog ikke at opholde os længere ved disse dunkle undersøgelser, vil jeg kortelig sige, at vi nåede søen, vi søgte efter, på den anden dag. Den var omtrent ti mil lang og fem bred, og lå, ligesom en kedel, imellem adskillige høje. Skovbegroede, høje bjerge ragede i vejret over den; kun på siden henimod vor dal var bredden skrånende og havde skikkelse af en stor dæmning, af hvis midte strømmen løb ned til Thyathira.

Det var aften, da vi nåede toppen af denne dæmning. Vi tog nogle forfriskninger til os, og min fader stillede det forslag, at vi skulle hvile denne nat. Vort hele foretagende lignede et jagtparti; vort øjemed var arbejde, men vi ville forsøde det ved fornøjelse. Desårsag adspredte selskabet sig efter aftensmåltidet, og enhver foretog sig, hvad ham lystede. Jeg begav mig op på en klippe, fra hvilken man kunne overse søen, og beundrede den stille pragt, der herskede over bjergene, de tætløvede skove og søen, som omringe mig. Egnens ånd bemægtigede sig min og opfyldte den med en frygtelig anelse. Rolighed svævede over vandene, gravens stilhed herskede på bjergene, og skovene syntes, ligesom dagslyset svandt, at antage skikkelse af strudsefjer, ligesom dem, man smykker ligvogne med. Da jeg kastede blikket henimod mit fødested, tænkte jeg uvilkårligt på dalen Josaphat og dommedag. Hvilken sælsom indre følelse, som var skarpere end øjet og hurtigere

end øret, gav mig den aften en forudfølelse af det, som skulle tildrage sig?!

Den øvrige del af selskabet nød en blid ro, men jeg kunne ikke lukke et øje. Forsøgte jeg at sove, så forespejlede min urolige ånd mig ulykkelige forvarsler og skræmte mig op. Det er ret forunderligt, hvorledes slige ting kunne gå til. Jeg nærer den mening, at sjælen aldrig sover, og at vore drømme kun er de figurlige midler for dens stadige virksomhed, når de fem fysiske sanser ligger i søvnens arme. Drømme er, som jeg tror, blot de metaforer, i hvilke fornuften tænker. Men sjælens hemmeligheder ligger dybere skjult end den øvrige naturs, og jeg formår ikke at opklare dem.

Ved dagens frembrud råbte min fader os muntert til arbejde. Jeg kan ikke forklare mig selv, hvad der foregik i mit indre. Jeg havde en besynderlig mand at takke for min dannelse. Han havde store kundskaber, havde studeret i Oxford, og nedsat sig i Thyatira. Han tilskrev alle organiserede væsener åndige kræfter. Ifølge hans system var skovene begavet med ånd, floderne havde fornuft, og klipperne erindringskraft. Disse hjernespind stormede ind på mig; jeg trådte hen til min fader, lagde hånden på hans arm, og sagde: "Lad være, kære fader! Det kunne være en misgerning at forstyrre disse hellige vandes gamle udløb!" Min fader lo og vedblev at hugge ind i dæmningen. Det var et ulyksaligt hug! for da han løftede huggejernet op, var det, som om jordbunden gøs, og kort efter hørte man en bragende lyd, som om hele dæmningen ville fare fra hinanden.

Ved det sidste hug af sit huggejern havde min fader kløvet den sandede rand, som på denne side holdt søen indenfor dens skranker. Vandet brusede med stor hastighed igennem og

udvidede kløften. Dæmningen, som bandt søen, var lidt efter lidt opstået ved en mængde omstyrtede træer, som havde optårnet sig. Vandet trængte igennem kløften ind i denne masse, skyllede sandet og dyndet bort, der befandt sig imellem stammerne, og det hele tabte sin forbindelse. Efter få minutter begyndte den uhyre dæmning at bevæge sig, skælvede krampagtigt ligesom en levende skabning i dødskampen, og vandene steg i vejret med en frygtelig kogen og brusen. Jeg ilede bort så hurtig som en pil. Min fader og hans venner stod forfærdede og ligesom forstenede, og fuglene svævede med høje skrig oppe i luften. Jeg tilråbte min fader og hans kammerater, at de for Guds skyld skulle følge mig. Jeg så ud over søen, og det forekom mig, som om dens rolige, jævne overflade forvandlede sig til et skråt, umådelig stort, flydende spejl. Jeg holdt mig fast ved grenene af et træ, der stod ved den klippe, hvorfra jeg aftenen i forvejen havde betragtet landskabet. Jeg var til mode, som om verden svandt bort under mine fødder. Jeg samlede alle mine kræfter, og svingede mig op på klippen. Verdensaltet syntes at dreje sig om mig, skovene og højene at bevæge sig fra deres pladser. Af gruelig forfærdelse lukkede jeg øjnene, dækkede ansigtet med mine hænder, og strakte mig ned på klippen, som lå jeg for fødderne af fordærvelsens engel. Jeg hørte et skrald, der var frygteligere end den heftigste torden, og som en tidlang berøvede mig brugen af mine sanser. Hvad der tildrog sig i denne mellemtid, er mig ubekendt; men da jeg igen fik kraft nok til at se mig omkring, befandt jeg mig ved randen af en græsselig afgrund – en sort, dyndet dal, søens forhenværende seng. Dæmningen, hvor jeg havde efterladt min fader og hans kammerater, var nu blot en skrækkelig kløft, og

den ødelæggelse, som svævede over den larmende strøm, rasede nu imod dalen ved Thyatira. Vandenes frygtelige brusen formindskede sig, mens jeg så på dem, og der påfulgte nu en dødsstilhed, ligesom den Noahs ravn fandt på jorden, da dens herre sendte den ud for at mætte sig på den gamle verdens ødelagte menneskeslægt.

Alle amerikanerens følelser syntes vakte, mens han skildrede mig ødelæggelsen af hans fødested. Han talte med en så frygtelig hastighed, at jeg følte hans kummer næsten lige så levende som han selv, og var glad ved at nå frem til Port-Glasgow. Jeg gik straks i land for at spise frokost i en gæstgivergård, og dernæst alene fortsætte min vej til Greenock, som ligger omtrent tre mil vestligere.

Efter at jeg havde stillet min maves voldsomme fordringer tilstrækkeligt, gik jeg ud for at bese stedets mærkværdigheder og gøre mine bemærkninger over indvåner. Jeg kan dog ikke med sandhed sige, at jeg så noget beundringsværdigt. Opvarteren i gæstgivergården gjorde mig rigtignok opmærksom på kirketårnet, og påstod, at det var højere end det i Greenock; men da vi har så mange skønne tårne i Glasgow, så så jeg ikke just noget udmærket ved dette. Dog fandt jeg, at den påstand, at det står skævt, er ren og skær bagtalelse; for ikke dét, men rådhuset, der står ved siden af, hælder til den ene side.

Derpå besøgte jeg skibsværftet og de berømte oldtidsminder i den ældgamle borg, og på tilbagevejen så jeg adskillige indvånere ved deres døre, og flere gammelagtige folk udenfor gæstgivergårdene, der stod og ventede på londoner-aviserne. I

det hele syntes de at være en venlig slags mennesker; dog så man, som i alle små handelsstæder, kun få unge mænd, og disse få var for ubetydelige til, at en skildring af dem fortjente plads i denne lærerige rejsebeskrivelse. Husene er forresten opført på mange forskellige måder; dog ser man få nye. – Dette er alt, hvad jeg har at sige om dette sted.

Da jeg havde endt mine undersøgelser og vendte tilbage til gæstgivergården, traf jeg en lille karet for døren, som skulle til Greenock. Da jeg nu var noget træt af min omvandren, så steg jeg ind i den, og befandt mig ved siden af en smuk, ung pige, som ville tage samme vej. I begyndelsen brød jeg mig kun lidt om hende; men da vognen begyndte at bevæge sig, så faldt en historie mig ind, som tildrog sig med min værdige, nu afdøde nabo, kræmmeren James Hillan, som ligeledes havde sin bod på hjørnet af Salttorvet; og nu begyndte jeg at føle mig lidt underlig til mode.

James Hillan og den unge pige

James Hillan var en hæderlig mand, men af meget simpel og barnlig natur. På hans tid var måden at drive en købmandsbod ganske forskellig fra den, man nu bruger. Vi gav os hverken af med læredrenge eller dobbelt bogholderi, men holdt blot en kontobog, hvori vi indførte vore gældsfordringer, og når debitorerne havde betalt, så slog vi en streg over deres regninger. På denne måde drev nu hr. og madam Hillan deres klædehandel i en bod, som ingen glasvinduer havde, da den

stod under søjlegangen i Korsgaden, men kun en åben dør, som blev tillukket, når James og hans kone gik hjem.

En aften, da madam Hillan efter sædvane var gået noget tidligere hjem end sin mand for at lave te, og han endnu stod ved de spraglet-stribede stoffer, der hang udenfor som skilt, nærmede en ung bondepige sig for at købe noget.

"Kun nærmere, unge kone," sagde James, for dette var hans udtryk, når han talte til fruentimmer, enten de så var unge eller gamle. "Kun nærmere," gentog han, "og luk døren til," hvormed han mente den nederste halvdel af døren – en bekvemmelighed, som nu er gået af mode, ligesom så mange andre gamle, gode skikke. – Pigen trådte nu altså ind. – Men da hun ikke kendte til den slags boddøre, og James allerede stod bag disken, rede til at hente det begærede ned, så lukkede hun hele døren i efter sig, og de to uskyldige sjæle befandt sig i mulm og mørke. "Ha!" råbte James, "det er jo blevet ganske mørkt, vi må have lys!"- Med disse ord gik han omkring disken, og stødte imod pigen. "Ha! unge kone, hvad skal det betyde? Hvorfor lukker I hele døren i?" råbte han. Med bankende hjerte søgte han døren, og fandt låsen næsten sprunget i.

"Tænk engang," sagde James altid, når han fortalte os denne tildragelse på sin spøgefulde manér, "hvilke slutninger man havde draget, hvis jeg havde været nødt til at kalde naboerne til for at lukke mig og fruentimmeret ud af den bælgmørke bod." -

---

Denne historie faldt mig ind, da jeg således sad ved siden af Port-Glasgower-pigen i den snævre lille vogn; men der kom snart flere rejsende til, og vi nåede sunde og uskadte til vort bestemmelsessted.

Greenock har ikke alene en gammel, men også en ny havn, en smukt bygget toldbod, adskillige kirker og bedehuse; et skuespilhus og en dansesal, hvis opførelse har kostet mange tusinde pund, og som bliver brugt omtrent tre gange om året.

Greenockerne har sat sig i hovedet at gøre de største stæder efter; og da de hørte tale om den store musikalske fest i Edinburgh, så ville de også opføre et oratorium. Til dette øjemed bragte de en sælsom mængde af harmoniske vævere og melodiske skomagere sammen, ligesom også basuner, davidsharper og andre velklingende instrumenter; og for at der ikke skulle mangle plads, opførte de musikken i den ældste kirke i byen. – Men den i den gamle bygning herskende kulde hindrede fløjteblæserne i at spidse mundene, og fugtigheden gjorde violinstrengene så bløde som friske tarme, og da musikken begyndte, hørte man kun skælven og tænders klapren. Korets "Halleluja" lød så frygteligt som et indiansk krigsskrig. – Man mener, at hele sagen var indledt af nogle listige unge læger, som ville skaffe sig patienter.

Efter at jeg havde betragtet alle Greenocks mærkværdigheder og gjort mine bemærkninger over de pyntelige handelsbetjente og de smukke piger, gik jeg hen til min værdige ven og kunde, hr. Tartan, som indbød mig til middagsmåltid; og hos hvem jeg traf adskillige velunderrettede mænd, der diskuterede morsomt om byens nyheder og om politik. -

Syvende kapitel

Da jeg havde lovet madame M'Lecket at sove i min egen seng, så var jeg nødt til at forlade selskabet ved flasken. Jeg fandt heldigvis mit gamle skib *Waterloo* ved toldboden, just i færd

med at afgå. Ombord på samme traf jeg en mængde forskellige mennesker, som indlod sig i spøgefulde samtaler med mig, da jeg var blevet temmelig munter ved hr. Tartans gæstmildhed og stærke punch. Dette varede, indtil vi nåede Port-Glasgow. Efter at vi her havde landsat dem, som her ville i land, satte maskinen sig atter i bevægelse. Da vi sejlede forbi det gamle slot, bemærkede jeg en mand, som hidtil ganske havde afsondret sig fra selskabet; og dette opvakte min nysgerrighed så meget, at jeg indlod mig i en samtale med ham. -

Sønnen af de døvstumme forældre

Han var en bleg og mager mand med et meget hvidt ansigt og lysegrå øjne, som han så lidt skævt og på en egen måde omkring sig med. Af hans tale fremgik tydeligt, at han havde hjemme imellem søerne i Cumberland og Westmorelands bjerge, og var rejst til højlandenes søer og øgrupper for at forske efter de der herskende overtroiske sagn og digtninge. Efter at han havde tilfredsstillet sin nysgerrighed, var han nu på vej til sit hjem, og hans ytringer lod mig formode, at han nærede den hensigt at udgive en bog over I-colm-kill, Staffa og andre eventyrlige steder, hvor munkene og druiderne holdt deres sammenkomster.

Under sejladsen fortalte jeg ham så udførligt, som jeg formåede, historien om Deukalion fra Kentucky. Han hørte til med stor opmærksomhed, og erklærede, at denne mand måtte besidde langt mere ånd, end man sædvanligt tiltror amerikanernes prosaiske natur, og ytrede endnu adskilligt over denne genstand i et mystisk sprog, der var så forskelligt fra det almindelige som smagen af en agerhøne er forskellig fra smagen af en almindelig høne; – en forskel, som jeg for kort tid

siden bemærkede på mine rejser. Han sagde herpå, at der lå vistnok noget forunderligt i den menneskelige ånd, når den blev sig selv overladt, og den naturlige entusiasmus var blot en tilstand, hvor sjælen gik over til betragtninger over resultatet af visse ophøjede ting, uden at opholde sig ved at sammenligne disse med mere almindelige.

Jeg svarede, at hans bemærkninger oversteg min forstand; dog troede jeg, at endskønt de ikke var grundet på tingenes sædvanlige gang, de dog måtte være det på hans indbildningskraft, som i det hele måtte indrømme et stort herredømme over den menneskelige ånd. – Denne bemærkning kaldte han rigtig og filosofisk, og tilføjede, at han uden videre diskussion ville meddele mig nogle anekdoter af sit liv, som sikkert ville bevise rigtigheden af hans påstand.

"De må vide," vedblev han, "at jeg ikke anser mig for et sædvanligt menneske, da jeg er opvokset under omstændigheder, som måske endnu ingen andre har oplevet. Jeg er det eneste barn af en døvstum fader og en døvstum moder – som begge var født med denne naturfejl. Jeg var syv år gammel, da jeg første gang hørte et forstandigt menneskes stemme. Rigtignok fornemmede mine øren allerede tidligere en plapren af hine jordklodser, som fører menneskehedens stempel, ligesom slette regnepenge fører præget af en guinea – men en stemme, der kom fra sjælen og den indre sans, havde jeg endnu aldrig hørt.

Mine forældre levede ensomt i en lille hytte ved bredden af Combermere. Ingen sti førte til deres bolig. Naturen havde pålagt dem en evig tavshed og nægtet dem omgangen med deres medmennesker. Jeg opvoksede altså uden al

undervisning; de kunne intet sige mig. Årets tider afløste hinanden, og jeg så dagligt genstande drage forbi mine blikke, som vel satte mig i forbavselse, men hvis oprindelse og forsvinden jeg ikke ænsede. De både, som gled på søen, anså jeg for fugle; men køernes og fårenes stumme øjensprog på de nærliggende græsgange forstod jeg lige så godt som mine tavse forældres blikke.

Da jeg omtrent var seks år gammel, døde min moder. Jeg havde dengang intet begreb om døden, som jeg sidenefter på en smertelig måde lærte at kende. Jeg så hende svag og jamrende. Min fader hang stedse over hendes leje, og hans tårer dryppede ned på den døende, som endelig efter nogle lette krampetrækninger ikke rørte sig mere. Min fader betragtede hende i nogen tid med sørgende, længselsfulde blikke; derpå fo'r han op, ligesom af en slummer, tog mig ved hånden, førte mig ud af hytten, lukkede denne omhyggeligt, satte mig på sin arm, og bar mig til en lille landsby, der lå tre mil fra hytten. Ved tegn bad han indbyggerne at holde øje med mig og lagde sig derpå ned på jorden og strøede støv på sig. Alle så med bedrøvelse på hans adfærd. Han begav sig bort, og – jeg så ham aldrig mere.

Omtrent en uge efter denne sørgelige begivenhed kom en gammel mand, sognets præst, som jeg siden fik at vide. Han greb min hånd og førte mig til et hus, hvori en mængde landboere var forsamlet. Da de så os, bragte nogle af dem to store, sorte kister ud af huset og tog dem på skuldrene, og de øvrige fulgte tavse bagefter. – Min uerfarenhed kunne ikke udgrunde betydningen af denne ceremoni; dog blev jeg betaget

af en bange ængstelse, og mit hjerte bankede med en voldsomhed, så at jeg næppe kunne trække vejret.

De drog hen til en grøn, indhegnet plads, i hvis midte der stod et stort hus. Det så forunderligt og øde ud, og i min enfoldighed kunne jeg ikke opdage, hvilket brug husgerådet kunne være til. Man satte imidlertid begge de sorte kister ind i denne bygning, og den gamle mand, som førte mig ved hånden, forrettede nogle besynderlige ceremonier ved dem. Jeg vidste ikke, hvad dette skulle betyde. Jeg så, at hans læber bevægede sig, og fornemmede toner, som, uden at jeg vidste hvorfor, fyldte mig med en usigelig angst.

Imens dette foregik, bragte man de to sorte kister ud på den indhegnede plads. Jeg bemærkede, at skønt denne var grønnere end de omliggende marker, så lignede den dem dog ikke, for den bestod kun af små jordhøje, af hvilke nogle var prydet med mosbegroede sten. Jeg kunne ikke tænke mig, i hvilket øjemed man bragte kisterne herhen; men der herskede en sørgmodighed i de omkringståendes ansigter, som også betog mig.

Da vi var gået igennem denne sælsomme plads, så jeg tæt ved muren en dyb grav, hvori man langsomt nedsænkede de to sorte kister, som man derpå kastede noget jord på. Hvor skrækkeligt trængte lyden af denne jord sig ind på mit barnlige øre, da den faldt ned på de hemmelighedsfulde kister! Jeg havde hørt tordenens brøl genlyde mellem bjergene, men det havde aldrig været så frygteligt som lyden af disse få skovlfulde jord. Nu fyldte man grave, og den gamle præst overlod mig til en fattig landsbykone, som lærte mig at tale og omgås med mine lige. Men endnu svævede mindet om denne sørgescene

for mine øjne, og den var dybt indpræget i mit hjerte, førend jeg endnu vidste, at den havde været mine forældres ligbegængelse."

Denne mands historie, og måden, hvorpå han foredrog den, indgød alle tilhørerne en vis bange følelse, som de ikke selv kunne gøre sig rede for. Desuden var det blevet mørkt, og selv om denne nat var en af de skønneste, hvori den fuldkomneste ro herskede i naturen, stjernerne kiggede mildt og venligt ned til jorden, og månen spejlede sig i vandet, så herskede der dog en stilhed i atmosfæren, som virkede på hjertet. De døvstummes søn sammenlignede, ikke upassende, dampskibets hjul med verdensaltets, der fører os igennem tidens strøm. Kort sagt, jeg ved ikke, hvorledes det gik til, at vi alle sammen henfaldt til religiøse betragtninger over naturens underværker og det menneskelige hjertes uudgrundelige dybheder. Efter at vi en tid lang havde overladt os til disse fromme følelser, som formodentlig fik hr. Gauze, der var en lystig mand, til at kede sig, så forsøgte han at sætte os i en anden stemning ved at fortælle følgende historie:

Kong Charles og heksen

Da kong Charles, spøgefuld ihukommelse, engang befandt sig i stor pengetrang, og efter aftensmåltidet sad sørgmodig og nedslået blandt sine hofmænd og råder, erklærede han på sit fyrstelige æresord, at hvis det kunne lykkes en af dem at sætte ham i et mere muntert lune, så ville han tilstå ham den første rimelige begæring, han ville fremsætte. Efter denne opfordring

kappedes samtlige hoffolk og råder om at adsprede Hs. Majestæt, og den ene overbød den anden med snurrige fortællinger og anekdoter. Men al deres umage var forgæves, og jo mere de anstrengte sig for at bringe kongen til at le, desto mere nedslået blev han, og sagde til sidst som Salomo: "Alting er forfængelighed!"

Tilfældet ville dog, at der denne aften befandt sig en lærd og klog doktor i teologien fra det vestlige Skotland hos kongen, hos hvem han havde noget at andrage til kirkens bedste. Da denne mand nu så, hvor lidt det ville lykkes lorderne og de øvrige herrer at opmuntre kongen, så sagde han: "Jeg ville med Eders Majestæts allernådigste tilladelse i denne henseende prøve at opfylde en tro undersåts pligt; men mine historier er ikke så forunderlige som dem, Eders Majestæt netop har behaget at høre." Denne tiltale gjorde kongen opmærksom, og han befalede doktoren at fortælle en af sine historier.

"Jeg tvivler på, ophøjede hersker," svarede doktoren, "at det, jeg har at fortælle, her vil finde tiltro. Men da Eders Majestæt, efter hvad bedeformularen udtrykkeligt siger, er en meget gudfrygtig monark, så gør min historie måske et fromt indtryk på allerhøjstsammes kongelige gemyt. Hvad jeg har at sige, er sket for mig selv, da jeg endnu var et ungt menneske, og førend jeg besøgte universitetet i Glasgow.

Det er formodentlig ikke Ed. Majestæt ubekendt, at der gives visse hemmelighedsfulde kvinder i verden, som man kalder hekse. I grevskabet Renfrew var vi både fordum og endnu ikke så lidt plaget ved deres småpuds, og folk på landet tror så sikkert, som om det stod i evangeliet, at heksene efter solens nedgang gennemstrejfer markerne i skikkelse af katte eller

harer, og danser en rundenom med en vis stor potentat, hvis navn jeg ikke vil fornærme Ed. Majestæts øren med.

Ved denne lejlighed må jeg anføre, at når heksene forvandler sig til harer, så ved de på samme tid at betage krudt og bly dets kraft. Er bøssen ikke ladet med sølv, så klikker den, og går den end af, så dræber den ikke; især ikke hvis en ung skytte fører den. Det virksomste middel imod denne trolddom er, at skytten lader sit gevær med et par ærmeknapper af sølv. Gør han det, og sigter han godt, så siger man – og det er endda bevisligt – at haren aldrig mere lader sig se; men efter al sandsynlighed vil man bag det nærmeste gærde finde en tvetydig skabning, der krymper sig og siger sit Fadervor omvendt. Det eventyr, som mødte mig i selskab med salig Logan, der var en meget gudfrygtig mand, og den bedste skytte i grevskabet Aire, tjener til uomstødeligt bevis for denne påstand.

Da jeg engang var på besøg hos Logan, gik vi en eftermiddag på jagt. Vi trak længe omkring uden at kunne støve noget op; hvilket just ikke satte os i det bedste lune, som Ed. Majestæt let vil slutte. – Men sandelig, vi fik snart grund til endnu længe efter at tænke på denne eftermiddag. Som vi nu i tusmørket gennemsøgte markerne med vore fortræffelige hunde, sprang en tingest, som forekom os at være en hare, frem af et tjørnekrat. Den løb ganske i en naturlig hares skikkelse og i de sædvanlige satser som en sådan. Vi fulgte efter, og nærede ikke mindste tvivl om, at tingesten jo var en hare.

Det var en skøn høstaften, og nymånen, tidens segl, antydede os på den vestlige himmel, at naturen bandt neg af vore levedage; dog forfulgte vi vort stykke vildt, som vi endnu anså for en stakkels, opskræmt lille hare. Logan sigtede og trykkede

af, men bøssen klikkede. Jeg sigtede ligeledes, men da jeg ville trykke løs, fik jeg en heftig krampe i mine fingre; ikke desto mindre anså vi hele tiden tingesten for en hare.

Logan kom nyt fængkrudt på panden; og da jeg havde gnedet mine hænder varme, forfulgte jeg vildtet, skød, og – fejlede. Logan sekunderede mig, og skød straks efter. Men han kunne lige så godt have pustet med munden; for tingen, som før syntes at være en hare, blev ved at hoppe videre uden nogen skade.

Nu havde jeg ladet på ny, forfulgte tingen nogle og tyve skridt, og fyrede anden gang, men – atter forgæves. Logan, som imidlertid havde ladet igen, kom hen til mig.

Vi havde drevet den sælsomme figur lige til murene af et gammelt kloster. Denne bygning var i pavedømmets tid et helligt sted, men blev siden lagt i aske af Glencairn, da han ødelagde munkenes reder [Note 6)]. Man havde mange sørgelige sagn om dette sted. Det kongelige blod i Ed. Majestæts hellige årer ville styrknes, hvis jeg ville fortælle alt det, som man siger og tror om munkenes gruelige misgerninger i dette ødelagte kloster. Da en landmand, jeg kender, engang nedbrød et stykke mur for af bruge stenene til et gærde, fandt han skelettet af en menneskehånd indmuret i stenene. Hvad mere han opdagede, ville han ikke betro nogen; men fra den dag af blev han ligesom et ganske andet menneske. For dog, med Ed. Majestæts allernådigste tilladelse, at vende tilbage fra denne bifortælling, må jeg anføre, at månen klart belyste klostrets mure, og at vi ganske tydeligt så, at den tingest, som vi holdt for en hare, trykkede sig ned ved muren. Jeg ville give ild, men Logan, den fromme og mand, afholdt mig derfra.

'Lån mig eders ærmeknapper,' sagde han. Det var bristolsten Note 7), indfattede i sølv. Tonen, hvori han begærede dem, var yderst højtidelig. En iskold gysen løb mig ned ad ryggen, og mit hår rejste sig på hovedet. Jeg gav intet svar, løste mine ærmeknapper af, og beholdt den formentlige hare fast i sigte. Logan gjorde det samme, og ladede sin bøsse med knappen fra mit højre skjorteærme. 'Lad eders gevær med den anden,' sagde han. – Jeg gjorde det. – 'Sigt nu i Herrens navn!' råbte han. Vi lagde an, fyrede begge to på én gang, og løb hen til stedet, hvor vi troede, der havde været en hare.

'For pokker! Hvad var det da?' råbte kongen.

'Med Ed. Majestæts allernådigste tilladelse,' svarede doktoren, 'det var i sandhed en dejlig, fed hare.'"

Madame Mac-Freat, en ærbar matrone fra Oban, hørte på denne spøg med stor opmærksomhed. Men da vi alle lo over kongens skuffede forventning, så sagde hun med en alvorlig mine, at vi rigtignok kunne le ad det, så meget vi lystede; men hun havde dog årsag til at tro, at der gaves mange ting i verden, som ikke lod sig forklare. Til bevis for sin påstand fortalte hun følgende mærkværdige historie:

Varslet

"Det var en dejlig, klar morgenstund; hele naturen syntes ung og frisk og så at sige begavet med liv, da min yngste datter, Flora, som dengang var ti år og tre måneder gammel, ikke kunne finde ro i sengen. For sin alder var hun ellers et klogt og sindigt lille væsen; men i denne morgenstund blev hun

pludselig urolig, frygtsom og grædevorn; også var hun til mode, som om en usynlig hånd tvang hende ud af sengen. Kort sagt, hun var ikke til at styre, og vi måtte lade hende have sin vilje. Hun stod nu op, klædte sig på, og gik ud i køkkenhaven for at lege ganske alene. Hun havde dog ikke været længe i haven, før hun kom løbende tilbage og råbte, at hun havde set et dejligt lille, hvidt lam i morgensolen; men da hun ville røre ved det, var det forsvundet. Dette lignede i visse måder en forvirret snak, og jeg kan ikke beskrive, hvad virkning det gjorde på mig såvel som på barnets moder. Jeg troede, det stakkels barn var blevet vanvittigt. – Hun gik ud igen, men kom bleg som et lig og med et stift blik tilbage.

'Hvad er på færde, kære Flora?' spurgte jeg.

'Å! jeg så Døden!' råbte hun.

'Hvorledes så den ud, mit søde lam?' sagde jeg, og vidste næppe, hvad jeg selv sagde; således rystede jeg over hele kroppen.

'Den så ud som James Campbell,' råbte den lille åndeseerske, 'men han havde ingen kød på benene, og siderne så ud som en vidjekurv – og han stirrede på mig med sine øjenhuler, som der ingen øjne var i.'

'Gud frelse og bevare os!' sagde vi begge, min mand og jeg. 'Barnet har fået et anfald af dobbeltsyner. – Og hvad sagde han til dig, Flora?'

'Han sagde ingenting,' svarede hun, 'han trådte hen til mig og beså mig rundt om. Hu! Det var skrækkeligt!'

Vi sagde intet ord, men tænkte, det måtte have noget sørgeligt at betyde, og min mand skrev nøjagtigt hele begivenheden op, tillige med dag og klokkeslæt.

Omtrent en uge efter hørte vi fra Greenock af, at den stakkels James netop på samme dag og i samme time var faldet ned fra et stillads, og var død på stedet." -

Ingen svarede på dette; jeg kan just heller ikke sige, at jeg var vel til mode ved det. – For imens madam M'Freat endnu talte, så jeg en kæmpestor, hvid skikkelse stå på dækket, igennem hvilken man svagt kunne skimte lysene i Broomielaw, som vi nu nærmede os til. O! hvor jeg blev glad, da skibet stod stille; for jeg vidste ikke, hvad jeg skulle tænke om den græsselige figur; – men se engang! – det var ikke andet end røgen, der steg op af dampkedlen; og den lignede dog en virkelig ånd i ligklæder så grant, som et æg det andet. Efter dette eventyr var jeg overordentlig fornøjet ved atter at betræde det faste land, og at nyde mit aftensmåltid hos madame M'Lecket, der højligt undrede sig over min lange udebliven. Således endtes min anden rejfe, som skønt den var rigere på personlige eventyr, dog ikke havde skænket mig så megen fornøjelse som den første, hvorfor min lyst til at se fremmede genstande blev så meget afkølet, at jeg hele resten af årets tid levede roligt på Salttorvet. -

Levende begravet (1821)

Jeg havde i nogen tid lidt af en svag, men vedvarende feber. Mine kræfter svandt lidt efter lidt, men livet føltes mere og mere intenst, jo svagere min fysiske styrke blev. Jeg kunne se af lægens fortvivlede udtryk, at han intet håb kunne øjne for at jeg skulle komme mig; og mine venners blide, sørgmodige hvisken fortalte mig, at jeg ikke havde noget håb.

En dag, henimod aften, indfandt krisen sig. – Jeg blev grebet af en mærkelig, ubeskrivelig skælven, – en susende lyd i mine øren – jeg så om min seng en utallig mængde af fremmede ansigter; de var lysende og drømmeagtige, og ikke havde noget legeme. Der var lyst og højtideligt om mig; jeg forsøgte at bevæge mig, men kunne ikke. – I nogle øjeblikke blev jeg overvældet af en frygtelig forvirring – da den var forsvundet, vendte min hele bevidsthed tilbage, men min evne til at bevæge mig var borte. – Jeg hørte, at nogen græd ved siden af min pude – og sygeplejerskens stemme, som sagde: "Han er død." – Jeg kan ikke beskrive, hvad jeg følte ved disse ord. – Jeg anstrengte mig til det yderste i et forsøg på at bevæge mig, men var ikke stand til at røre endog et øjenlåg. Et øjeblik efter kom min ven hen til sengen: hulkende og skælvende af sorg lod han sin hånd glide over mit ansigt og lukkede mine øjne. Min verden var nu blevet mørk, men jeg kunne stadig høre, og føle, og lide.

Da mine øjne var blevet lukkede, kunne jeg høre af de øvrige tilstedeværendes samtale, at min ven havde forladt værelset, og jeg mærkede snart, at bedemændene begav sig i færd med at iklæde mig mine gravklæder. Deres tankeløshed var endnu værre end mine venners sorg. De lo, mens de vendte mig om fra

den ene side til den anden, og behandlede det, de mente var et lig, med den mest afskyelige munterhed.

Da de var færdige, trak disse slyngler sig tilbage, og den nedværdigende formelle sørgeperiode begyndte. I tre dage kom en række af mine venner for at se mig. – Jeg hørte dem tale dæmpet sammen om, hvad jeg havde været; og mere end én af dem berørte mig med en finger. På den tredje dag begyndte nogle af dem at tale om lugten af forrådnelse i værelset.

Nu blev kisten bragt til veje – jeg blev løftet op og lagt i den – min ven lagde mit hoved til rette på, hvad man mente var dets sidste pude, og jeg følte hans tårer dryppe på mit ansigt.

Da alle, som havde haft nogen særlig interesse for mig, en kort tid havde beset mig i kisten, kunne jeg høre dem trække sig tilbage; og bedemandens folk kom til og lagde låget på kisten og skruede det til. Der var to af dem til stede – den ene forlod dog værelset, før arbejdet var bragt til enden, og jeg kunne høre den af dem, som var tilbage, begynde at fløjte, mens han skruede skruerne i; så greb han sig dog i det og gjorde sig færdig i stilhed.

Jeg blev derpå ladt alene – alle holdt sig borte fra værelset. Jeg vidste imidlertid, at jeg endnu ikke var begravet; og skønt ladt i mørke og uden at kunne bevæge mig, var der dog endnu håb for mig – selv om det ikke ville vare længe. Dagen for begravelsen indfandt sig – jeg mærkede kisten blive løftet op og båret ud – jeg kunne høre og mærke, hvordan den blev anbragt på ligvognen. Der stod en mængde mennesker rundt om; nogle af dem talte sørgmodigt om mig. Ligvognen satte sig i bevægelse – jeg vidste, at den førte mig til graven. Så standsede den, og kisten blev trukket ud – jeg kunne mærke, at jeg nu vistnok blev

båret på skuldrene af nogle mænd efter den ujævne bevægelse at dømme. – Der blev en kort pause, mens remmene blev lagt under kisten – jeg følte, hvordan den drejede, som om den hang frit i luften – så sænkedes den, og hvilede nu på bunden af graven. Remmen blev kastet ned på låget – jeg kunne høre dem falde. Jeg gjorde en forfærdelig anstrengelse for at forsøge at røre mig, men hele min krop var ude af stand til bevægelse.

Snart efter hørte jeg et par håndfulde jord blive kastet ned på kisten. Så var der endnu et ophold – derpå blev en skovl bragt i anvendelse, og den raslende lyd af jord, som efterhånden dækkede mig, forekom mig langt højere end noget tordenbrag. Men jeg kunne intet gøre. Lyden dæmpedes efterhånden gradvist, og jeg forstod, at graven nu var fyldt op og at graveren trådte jorden til og bankede på graven med den flade side af spaden. Så holdt også dette op, og alt var nu stille.

Jeg havde intet middel til at beregne tiden; og stilheden varede ved. Dette er døden, tænkte jeg, og jeg er fordømt til at ligge i jorden til opstandelsens dag. Snart vil mit legeme rådne og den epikuræiske orm, som kun lader sig stille tilfreds med menneskekød, vil indfinde sig for at tage for sig af det festmåltid, som er sat frem til den med så megen omhu. Idet jeg overvejede denne rædsomme tanke, hørte jeg en lavttonende lyd i jorden over mig, og jeg forestillede mig, at det var lyden af ormene og dødens reptilier, som var undervejs – at muldvarpen og gravrotten snart ville være over mig. Lyden vedblev og kom nærmere og nærmere. Kan det være muligt, tænkte jeg, at mine venner mistænker, at de har begravet mig for tidligt? Dette håb var som et virkeligt lys, der brød gennem dødens dystre mørke.

Lyden holdt inde, og nu mærkede jeg, hvordan hænderne af et eller andet rædsomt væsen greb mig om struben. Man trak mig ud af kisten ved hovedet. Jeg mærkede igen den livgivende luft omkring mig, men den var isnende kold. Jeg blev ført hurtigt bort – som jeg troede, for at stilles for min dommer, eller måske direkte til Helvede.

Efter således at være blevet båret afsted nogen tid, blev jeg smidt ned som en sæk kartofler – men ikke på jorden. Et øjeblik efter lå jeg på en karre; og efter den samtale på to-tre korte sætninger, der fulgte, forstod jeg, at jeg var i hænderne på to af den slags røvere, som lever af at udplyndre gravene og sælge ligene af forældre og børn og venner uden persons anseelse. En af mændene sang stumper af obskøne sange, imens karren rullede over en gades toppede brosten.

Da den standsede, blev jeg løftet ud, og jeg fandt snart af den indelukkede luft og forandring af temperaturen, at jeg var blevet båret ind i et værelse, hvor jeg blev klædt af og lagt nøgen på et bord. Af de to fyres samtale med det tyende, som lukkede dem ind, forstod jeg, at jeg samme nat skulle dissekeres.

Mine øjne var stadig lukkede og jeg kunne intet se; men kort efter hørte jeg af en travl summen, at de anatomistuderende var ved at forsamle sig. Nogle af dem kom hen til bordet og undersøgte mig nøje. De var fornøjede ved at finde, at man havde skaffet dem et så smukt objekt. Endelig kom dissektoren selv ind.

Inden han påbegyndte dissektionen, foreslog han at forsøge et galvanisk eksperiment på mig – og der blev opsat noget apparatur til dette formål. Det første stød fo'r igennem alle mine nerver: de skælvede og bævede som strengene på en

harpe. Studenterne udtrykte deres beundring for den krampeagtige virkning. Det næste stød fik mine øjne til at åbne sig, og det første ansigt jeg så, var den læge, som havde tilset mig under min sygdom. Men jeg var stadig som død; imidlertid kunne jeg blandt studenterne opdage adskillige, som var mig vel bekendte; og da mine øjne åbnede sig, hørte jeg mit navn blive udtalt af flere af dem i en forbavset og medlidende tone, og et ønske om, at dog et andet objekt var blevet lagt for dem.

Da de havde tilfredsstillet deres nysgerrighed angående de galvaniske fænomener, greb dissektoren sin kniv og begyndte at skære i mit bryst med den spidse tingest. Jeg mærkede en rædselsfuld knasen og knitren i hele mit legeme – en krampagtig skælven fulgte lige efter; og et skrig af rædsel rejste sig fra de tilstedeværende. Dødens iskulde var brudt – min trance ophørt. Man gjorde sig alle anstrengelser for at genoplive mig, og i løbet af en time var jeg atter i besiddelse af min fulde bevægelighed.

Varslet (1825)

Første tidsrum

1

...... Selve min barndom var uden glæder, og en hemmelighed indhyller min første erindring i et tæt slør. Kalder jeg fortiden tilbage i mit minde, da svæver stundom dunkle og sælsomme syner forbi min sjæls spejl, og jeg er uvis, om jeg ser virkelige begivenheder, eller blot luftige gøglebilleder, som i en drøm.

Synet af et rigt og glimrende palads og af en talrig tjenerskare sætter mig straks tilbage i min barndom, og. Jeg ser mig selv lege med en appelsin på gulvtæppet i et pragtfuldt værelse. Et lydeligt, frygteligt skrig forskrækker mig endnu, man bærer mig bort, og jeg ser en mand, svømmende i sit blod på trinnene af en bred trappe, og en skøn kvinde, vridende sine hænder i fortvivlelse.

Mens disse rædsomme erindringer sammensnører mit hjerte, forvandles min drømmescene, og med pilsnar flugt iler huse og træer forbi en karet, hvori jeg sidder med et mig ubekendt fruentimmer, som græder og viser mig kærtegn.

Vi kommer til porten på en gammel bygning, et slot fra den gråhårede fortid. Jeg føler, hvorledes jeg blev båret bort fra min ledsagerindes side, og trykkes med ømhed til en kones barm, som græder højt og bittert i et skummelt værelse, der er smykket med billeder af krigere. Her er et tomt rum i mine erindringer – nu ligger den samme kone mat, bleg og utrøstelig

i en seng, og unge piger taler sagte med hinanden, og går forsigtigt omkring hende på tåspidserne.

Hun lægger sin skælvende hånd på mit hoved; den brænder som ild; jeg støder den tilbage med undseelse og ærefrygt; for hun velsigner mig tavs. Endog nu fyldes mine øjne stedse med tårer endnu, når jeg mindes hendes blik, som var fulde af kummer og bedrøvelse, og hendes glødende og skælvende hånd ...

Jeg så ikke denne ærværdige kone igen. Nogle dage senere førte man mig ved hånden ind i hint værelse, hvor hun, mat indtil døden, velsignede mig; på sengen lå noget tilhyllet, hvoraf synet fyldte min barnlige sjæl med frygt. Da den pige, som førte mig, havde set hen til sengen, græd hun bitterligt. Også jeg græd, men jeg vidste ikke, hvorfor, og jaget af en ubekendt frygt ilede jeg bort.

2

Efter begravelsen næste dag satte den samme pige mig i en vogn, som førte mig til et fjernt liggende, enkelt hus, hvor min ledsagerinde overleverede mig til en aldrende kone af et blidt udseende.

Huset lå temmelig højt, og man havde derfra udsigt til en lille bugt, ved hvis bred der stod nogle få fiskerhytter. Mod vest stod et vildt forbjerg, hvis afbrudte klipper gik ud i oceanet.

Jeg havde tilbragt en uge i det ensomme hus, da madame Ormond en aften tog mig ved hånden og førte mig ud til den sandede strandbred. Bølgerne rullede nynnende op på sandet, enstonige som en vuggevise. Luften var rolig. Søfuglene, der fløj imellem mig og de sorte klipper, glimrede som sølvstjerner. Et skib var ankret i rum sø; fiskerne, som havde begivet sig

ombord på det, vendte tilbage, og det stille ocean var mig som en glastavle, som deres fjerne åreslag sønderbrød.

På en klippe sad en mand; men i det øjeblik han blev vor uventede ankomst va'r, rejste han sig og flygtede i største hast. Der lå noget i hans holdning, som fængslede min opmærksomhed, og jeg forfulgte ham derfor med øjnene, indtil han var ganske forsvundet.

Denne mand havde boet en kort tid i en lille hytte, som var bygget i en klippehule; ingen vidste, hvem han var og hvorfra han var kommet; kun en fisker påstod at have set en sort båd i det øjeblik, da månen dykkede op af oceanet, glide hen over den og styre hen til et skib. En eneste mand var da steget ned fra dette. – Næste dag i morgenrøden bad den, som vor nærværelse nu havde fordrevet, ved døren af hin hytte om levnedsmidler, og dens beboerske, en fattig fiskerenke, samtykkede i at modtage ham som gæst.

Fra den tid af havde fiskerne altid af nysgerrighed stillet sig i vejen for ham og bestormet ham med en mængde spørgsmål, som han vel besvarede høfligt og sagtmodigt, men i det hele med så megen tilbageholdenhed, at de snart opgav deres nysgerrige efterforskninger.

3

Adskillige år forløb, førend jeg genså Oakdale – således hed den ubekendte. Jeg var intet barn mere, som trængte til bestandigt opsyn, men en dreng, som turde strejfe frit om på bjergene og ved kysten.

En efterårsaften var jeg på den klippe, hvor hytten, som Oakdale beboede, lå. En sagte aftenvind krusede det rolige hav, bølgerne slog uden larm imod strandbredden, og sivets og de

faldende blades raslen havde mere noget levende end sørgeligt ved sig. Ovenover hytten førte en kortere vej over klipperne til landsbyen; jeg valgte den, og havde næppe gået hundrede skridt, førend jeg så den samme mand, med den ene hånd under hagen sidde lige foran mig. Jeg genkendte ham ved første øjekast; så dybt havde hans træk indpræget sig i mit minde, og det forekom mig, som havde jeg allerede et andet sted set manden på en anden tid. Jeg betragtede ham nogle øjeblikke, og ville derpå fortsætte min vej, men han havde hørt mig, kaldte mig uden at forandre sin stilling ved et tegn hen til sig, og opmuntrede mig med så blid en stemme til at komme nærmere, at jeg virkelig gik tillidsfuldt hen til ham.

I begyndelsen talte han venligt med mig, men pludselig betragtede han mig med et vildt og frygteligt blik, skød lokkerne til side på min pande, gennemløb mine træk med foruroligende nysgerrighed, og udbrød pludselig i tårer.

Da denne paroxysmus var forbi, forsøgte han på at vinde min tiltro igen ved venlighed, som i et ungdommeligt hjerte hurtigt forjager frygten og formilder angsten. Men der forblev endnu stadig spor af hans tidligere lidenskabelighed på hans ansigt, og fra tid til anden kunne han næppe modstå pludselige anfald af en stum smerte. Han hensank i en dyb eftertanke, og hans tårer flød endnu stadig.

Han spurgte om mit navn; jeg vidste det ikke. Han spurgte mig om en mængde andre ting; alt var mig ubekendt. Mere end én gang bragte han mig til at skælve, og jeg ønskede at være borte fra ham; men han holdt mig fast tilbage. Trods denne påfaldende adfærd var der noget blidt og velvilligt hos ham, og i

hans hjerte hvilede der uden tvivl en spire til medlidenhed og kærlighed til mig.

4

Jeg blev længe hos ham, og først da fyrtårnets og Aftenstjernens stråler flød sammen på vandet, tænkte jeg på at vende tilbage.

Han ledsagede mig til indgangen ved gærdet, hvor allerede md. Ormond stod og ventede på mig, og så sig om, om de tjenere, som var sendt ud efter mig, ikke var vendte tilbage endnu.

Ved synet af os kom matronen hurtigt hen til os, omfavnede mig kærligt, men skændte også på mig, fordi jeg var blevet så længe borte. Jeg holdt endnu mr. Oakdale i hånden og følte, at han ville slippe den ved den første tone af hendes stemme. Og han rev virkelig sin hånd ud af min og bortfjernede sig.

Forbavset over denne barskhed, rejste md. Ormond sig og spurgte, hvem den fremmede var. Førend jeg kunne svare, kom denne tilbage, tog hende ved hånden, og ville bortfjerne hende fra mig.

Hun spurgte om årsagen til denne adfærd, og han sagde nogle ord, som jeg ikke forstod, sagte til hende; men hun blev stående ubevægelig af forbavselse, og da hun endelig var kommet til sig selv igen, trak hun mig hurtigt bort med sig og lukkede havedøren bag efter sig.

Da vi steg op ad de trin, som førte til husets hovedindgang, så jeg mig omkring og fandt Oakdale stående ubevægelig på det sted, hvor vi havde forladt ham. Md. Ormond så ham også, og sagde i en tone, som genlyder endnu i mine øren: "Elendige menneske!" skød mig foran sig ind i værelset, og faldt udmattet af angst og ærgrelse ned i en stol.

Hun spurgte de indtrædende tjenere, om manden endnu stadig stod ved havedøren; men ingen havde set ham, og hun begyndte nu at udspørge mig om ham.

Skønt jeg sagde hende alt, hvad jeg vidste, det vil sige, at han var den samme, som vor nærværelse allerede én gang havde forjaget, beroligede hun sig dog ikke derved. Undertiden undrede hun sig over, at han var blevet så nær ved os, og så længe ukendt.

Så ung jeg også var, og så lidet jeg altså formåede at gennemtrænge hemmeligheden, så blev det mig dog klart, at jeg var bestemt til at tage del i den ensommes og ulykkeliges skæbne.

5

Næste morgen hørte en af vore tjenere af fiskerne, at den fremmede (således kaldte man endnu stadig Oakdale) havde forladt enkens hytte, og ingen vidste, hvor han var kommet hen.

Jeg var til stede, da man bragte md. Ormond denne nyhed; men den formildede ikke den uro, som gårsdagens begivenhed havde forvoldt hende. Nogle øjeblikke sad hun stille og eftertænksom; derpå stod hun op, åbnede sin sekretær, og begyndte at skrive et brev. Jeg så, at hun sukkede og ofte tørrede sine øjne. Da hun var færdig med brevet, sendte hun et ridende bud bort med det, som kom tilbage med en postvogn fra Berlington. Nu opstod der en stor larm i huset; tjenerne løb frem og tilbage; af mig tog man hverdagsklæderne, iførte mig min søndagsklædning, og satte mig med md. Ormond i vognen, som ventede på mig.

6

Da vi havde kørt en time, kom vi på en chaussé, og snart derpå til et værtshus, hvor vi skiftede heste. Da vi holdt anden gang, befandt vi os i en landsby, som jeg troede at have set allerede én gang før; jeg genkendte den på et lavstammet træ, der var udklippet som en løve. Det bedrøvede øjensynlig md. Ormond, at mit unge hjerte så trofast havde bevaret alle de tidligere indtryk, som hun anså for udslettede. Henimod aften nåede vi et stort hus, som lå på en herlig slette. Men alt syntes faldefærdigt og forladt; da vi trådte ind, forekom det min ledsagerske, at der lugtede i slottet som i en gravhvælving.

Der var gjort nogle foranstaltninger til vor modtagelse. Et gammelt hustyende, en af de tre, som passede på huset, førte os ind i salen, hvor man havde tændt op. Md. Ormond indlod sig derpå i en lang samtale med et gammelt fruentimmer, husholdersken, hvoraf jeg så, at vi skulle forblive her, indtil der indløb et svar fra London.

Jeg glædede mig over dette; for jeg havde set harer løbe i dyrehaven og håbede, at man ikke ville nægte mig tilladelse til at jage. Jeg lod også straks md. Ormond være alene for at udføre mit forsæt.

Da jeg gik ud af salen, trådte jeg ind i en anden stor sal, som var smykket med kongeligt prægtige spejle og malerier. Jeg ville just gå igen, da jeg bemærkede et marmorbord med et toiletteur mellem to elskovsguder. Bordfødderne var højst kunstrigt udhuggede i fantastiske skikkelser. Idet jeg betragtede denne prydelse, fængslede en zirat ved bordet på ny min opmærksomhed; en iskold frygt rystede mit legeme, og jeg skælvede, som havde et spøgelse fra fortiden rejst sig for mine øjne.

En dør, som stod lige overfor den, jeg var kommet ind igennem, førte mig til en marmortrappe; betaget af ærefrygt og en hemmelig gysen betrådte jeg de glatte trin. Jeg kunne ikke længere tvivle om, at jeg befandt mig i det samme hus, hvor jeg i min tidlige barndom havde været vidne til en mægtig skræk. Men alt var dunkelt og uvist; mange erindringer var forsvundet; min hukommelses talisman var slået i stykker. Dog så jeg igen hin skønne kone vride sine hænder; jeg så igen det blodige legeme for mine fødder.

7

Vi måtte i det mindste have været en måned i Beechendale; for jeg mindes at jeg den første dag i sengen havde set nymånen, og ytret for md. Ormond, at hun skulle dog se på månen, den lignede en sønderbrudt ring.

Jeg ved ikke, hvorfor det var; men denne tanke havde gjort så dybt et indtryk på hende, at hun sagde: "Forbarm dig, Gud! over dette lille væsen!" bøjede sig over mig, og kyssede mig på panden med tårefulde øjne.

Den aften, da dr. Bosville kom for at afhente mig til sin skole, skinnede nymånen igen, og den gamle husholderske bemærkede, at det var et slemt tegn, når man skulle rejse.

Her ender det første afsnit af mit liv.

Andet tidsrum

1

Doktor Bosvilles skole var en ganske fortrinlig indretning, og bestod ikke af flere end ti elever, som var enten arvinger til

store ejendomme, eller af en eller anden grund fjernet fra deres familiers skød.

For mig var det en alt for urolig, alt for bevæget ny verden; jeg kendte ingen anden henrykkelse end den, som synet af den vårlige naturs skatte, solens opgang, høstvindenes tonevæld, vinterens storme og oceanbølgernes høje melodier vakte i mit ungdommelige hjerte, der var så vant til ensomhed og om kærlighed. De nye scener fremkaldte skærende mislyde i mine hidtilværende følelser. Mine overgivne meddisciples vilde kammeratskab ængstede mig; jeg kunne ikke tage del i deres lege; mens de tumlede sig omkring i drengegalskab på den nærliggende kirkegård, satte jeg mig på en gravsten og undrede mig over deres grænseløse glæde.

Således forløb omtrent to år, i hvilke jeg skyede alle, men blev rigtigt nok ikke skyet; for næppe havde jeg været tre uger i instituttet, førend mine meddisciple, som i begyndelsen havde drillet og bespottet mig med min drømmende grublen, begyndte at behandle mig med deltagende kærlighed. Men efter det andet års forløb foregik der en omvæltning i mine ensformige tanker; en af mine kammerater forlod nemlig instituttet, og i hans sted indtrådte en anden.

Alfred Sydenham var næsten af samme alder som jeg. Da vi så hinanden første gang, følte vi, at vi måtte blive venner, trods den mest afstikkende modsætning havde fundet sted i vor opdragelse. Han havde for kort tid siden mistet sin moder, en stormands skønne, forførerske elskede, og, skønt han ikke turde bære sin faders navn, behandledes han dog ikke des mindre af sit livs ophav med al den kærlighed og ømhed, som et faderhjerte kan nære for en eneste, elsket søn.

- Det er umuligt, at tænke sig et skønnere menneskeligt legeme, end Sydenham kunne rose sig af i sin ungdom, og selv i en senere tid havde frygtelige sår og tabet af begge arme ved belejringen af V. ikke ganske mægtet at tilintetgøre hans overordentlige skønhed. Men alle disse legemlige fortrin måtte vige for hans karakters stille ro og hans ånds skatte i samme grad, som en kold billedstøtte må vige for den levende, besjælede skønhed. Stakkels ven! hvilken skæbne ventede dig! Du var for stor, for ædel for dette livs jammerligheder, og for blød for denne jords ulykke.

2

Sydenhams ankomst var for mig begyndelsen til en ny tidsregning; tidligere havde mine følelser, mine anelser hverken med eller mål, og jeg holdt mig selv for et af hele verden forstødt væsen, som stod ensomt i livets trængsel.

Han vakte broderkærlighedens hidtil i min barm slumrende medfølelse, og enhver ængstelig bekymring over min forældreløse enlighed forsvandt, da jeg kunne betro den til et medfølende hjerte.

Ferietiden tilbragte han sædvanligvis hos sin fader. I det tredje år af sit ophold i doktor Bosvilles skole bragte han mig en dag en indbydelse fra hertugen at ledsage ham til julen til slottet B... Vi var dengang begge i vort tolvte år; dog havde vi, tvunget af omstændighederne, lært skarpere at iagttage og værdsætte livets begivenheder, end man skulle have formodet om os efter vor alder.

Slottets, en mægtig stenkolos' antikke, store bygningsstil gjorde et dybt indtryk på mig. Det stod på randen af en klippe, som kastede sin skygge på en rolig flod; grupper af nogle ved

deres ælde ærværdige træer omgav det på tre andre sider; de høje, dunkle tårne med deres takkede kroner og efeuranker, som omslyngede dem, rejste sig højt over dalens grønne buske og lave hytter. De brede trapper og lange gange syntes ikke at kende andre beboere end tavshed og ekkoets åndepust; billederne og tapeterne i værelset kaldte ridderoldets scener tilbage i beskuerens minde.

De mange gæsters ankomst og de talrige tjeneres larm ville snart have givet mine tankers løb en anden retning, hvis jeg ikke i en af gæsterne havde genkendt den gådefulde fremmede, manden fra bjerget, Oakdale.

Seks år havde således forandret mine træk, at han ikke genkendte mig; dog troede jeg at bemærke, at han, når han så på mig, syntes dunkelt at mindes mig. Han gav mig dog, mens han var nærværende, intet særdeles bevis på opmærksomhed.

Jeg havde ved det første blik genkendt ham og meddelt Sydenham min opdagelse, og vi foresatte os – om muligt – at trænge ind i hans dunkle historie.

Han så endnu stadig lige så bleg og tankefuld ud som tidligere; men jeg fandt, at han også kunne bevæge sig meget frit og utvunget i den store verden og i selskaber. De lidenskabers og følelsers heftighed, som havde pint ham i hans ensomhed, var måske formildet.

Skønt vi lyttede og lurede allevegne, kunne vi dog ikke opdage det ringeste, som havde kunnet tilfredsstille min nysgerrighed.

3

En aften sagde hertugen ganske sagte til Sydenham, at han ønskede at tale med ham alene i morgen tidlig i sit værelse; vi

begav os derpå til vort sovekammer for at meddele hinanden gensidigt vore opdagelser, og kom endelig til den slutning, at der måtte være mødt mr. Oakdale noget ganske særegent, som han og hans venner søgte at glemme og at bringe i forglemmelse hos verden.

4

Næste morgen traf vi hinanden som sædvanligt i haven. Jeg var gået ud før Sydenham; for jeg havde ikke kunnet få ro. Naturen, som var klædt i sin sørgelige vinterdragt, var ikke i stand til at adsprede mine mørke tanker, og min unge ven søgte ligeledes forgæves at forjage mit tungsind og at opmuntre mig ved sin ømhed og vittighed.

Til den bestemte tid begav han sig til sin fader, og blev næsten en hel time hos ham. Jeg ved ikke, hvad det kom af, men jeg troede, at samtalen måtte angå mig, og ventede altså på Sydenhams tilbagekomst med utålmodighed og på en vis måde med bekymring.

Han kom endelig; men jeg bemærkede snart, at han var ikke mere sådan som ellers, ikke så fri og åben, som tidligere. Jeg læste i hans træk, at han havde erfaret noget, som havde grebet dybt og sørgeligt i hans indre. Først kom han mig i møde, men derpå vendte han sig hurtigt om og flygtede. Hele dagen igennem holdt han sig fjernt fra mig; ved bordet betragtede han Oakdale med påfaldende opmærksomhed, og jeg bemærkede, at han ikke ganske kunne undertrykke en hemmelig gysen.

Da vi gik til sengs, forglemte han sig et øjeblik og lagde hænderne på mine skuldre, som ville han springe over mig; men straks besindede han sig, sagde med megen venlighed, at han ville endnu læse noget, og bortfjernede sig.

5

Næste dag fik jeg et brev fra Bosville ved en herre, som skulle bringe mig til Eton.

Jeg havde aldrig følt nogen tilbøjelighed til doktoren; hans kolde og afmålte væsen, og hans skolemesterlige adfærd havde gjort ham en metodisk alvor egen, som stødte børnene fra ham; men under isdækket flød en klar og lys bæk. Hans breve var fulde af faderlig ømhed; i sit sidste brev syntes han oprigtigt at beklage, at han måtte skille sig så hurtigt og uventet fra mig.

Dette sidste bragte mig på den tanke, at min skæbnes ubekendte styrer var blevet bestemt til denne forandring ved en omstændighed, der stod i forbindelse med mit ophold på slottet B..., og Sydenhams påfaldende adfærd bestyrkede mig i denne formodning.

Hertugen bad min ledsager meget venligt om, at lade mig blive endnu nogle dage på slottet; men hans instruktioner var så strenge og afmålte, at han ikke engang kunne lade mig blive til næste dag.

Ved vor ankomst ved skolebygningens port ventede en officer ham, som spurgte ham om en gammel general, deres fælles ven. Havde de nævnt generalens navn, hvor megen ulykke, hvor megen elendighed var jeg da ikke blevet forskånet for!

6

Mere end 6 år var allerede forløbet, siden md. Ormond havde overgivet mig til dr. Bosvilles omhu, og jeg kendte endnu ikke mere til verden end den gang, da jeg måtte skilles fra moderbarmen, og ofte drog en næsten uimodståelig kraft mig hen til den agtværdige kone.

Kort efter vor ankomst i Eton forestillede borgmesteren mig for doctor L., som jeg især var anbefalet, og førte mig derpå til bords i en gæstgivergård i Windsor. Mens maden blev tillavet, gjorde vi en lille spadseretur. Det var eftermiddag og temmelig koldt; en tæt tåge indsluttede synskredsen; skildvagterne gøs i deres kapper, og vi måtte vende tidligere tilbage, end det syntes at have været borgmesterens hensigt. Han havde den hele tid talt lidt, og var, efter al tilsyneladenhed, overhovedet utilfreds med det, der var ham overdraget. Adskillige gange var udtrykket i hans ansigt og hans ganske ejendommelige bevægelse, når han så en vogn køre forbi, mig påfaldende. Én gang især veg han højst bestyrtet tilbage ved synet af en karet, som kom fra det kongelige slot, greb mig ved armen, og trak mig med al magt ind i en kræmmerbod, hvor vi forblev nogle øjeblikke.

Da vi igen trådte ud på gaden, så borgmesteren sig uroligt om til alle sider, og ilede i største hast til gæstgivergården. Udenfor den så jeg op til vinduerne, og opdagede to damer på balkonen. Den ene var meget yngre end den anden, også mere elegant klædt; men på den ældre hvilede dog mine blikke; for jeg genkendte i hende min barndoms plejemoder, md. Ormond.

Jeg blev stående et øjeblik, i håb om at henvende hendes opmærksomhed på mig, og måske blive genkendt; men borgmesteren, som, allerede var trådt ind i huset, kom igen hurtigt tilbage, og skændte på mig for min langsomhed.

Denne mands barskhed skræmte mig så meget, at skønt jeg brændte af utålmodighed efter at kaste mig i min moderlige venindes arme, vovede jeg dog ikke at ytre mit ønske højt.

Næste morgen ilede jeg ganske tidligt til gæstgivergården i håb om at finde md. Ormond; men hun var allerede forrige aften tilligemed den unge dame afrejst til London, og borgmesteren havde ledsaget hendes vogn.

7

Det var mig umuligt at anse md. Ormonds nærværelse netop nu i Eton for tilfældig og for ikke at stå i forbindelse med en særegen omstændighed ved min skæbne. Hendes bekendtskab med borgmesteren, – dennes ængstelse for at blive set – den ubekendte, elegante dame – var genstande, som gav mig stof til eftertanke og bortdrog mig fra min alders sædvanlige fornøjelser. Men skønt denne tænken og pønsen fyldte min sjæl med sorg, gav den dog min karakter en vis kraftig spænding. Jeg var overtydet om, at jeg hørte til en høj stand, og stadig tydeligere sagde en stemme i mig, at min moder var årsagen til min families ulykke.

Skolens disciple vendte efterhånden tilbage, og jeg sluttede mig tættere til dem, ikke for legenes skyld, men fordi jeg troede blandt mængden af disse unge mennesker at finde en ariadnetråd, der kunne føre mig ud af den vildgang, jeg var kommet ind. Men dage og uger, måneder og år forløb, uden at jeg nåede mit øjemed.

Da jeg blev større, behandlede man mig hos doktoren stadig mere som arving til en stor formue, og da min opvækst var forbi, holdt ingen pengehensyn mig tilbage fra deltagelse i mine meddisciples adspredelser og glæder.

Således forløb tiden til mit syttende år, og doktoren underrettede mig om, at han havde fået besked på at sende mig til Oxford. Det glædede mig meget; for jeg følte, at jeg endnu kun behøvede at gøre et skridt for at kunne leve i verden efter mit eget, frie forgodtbefindende, og forsøge ethvert middel for at afsløre min fødsels hemmelighed og min families ulykke.

Men min glæde blev igen afkølet, da doktoren sagde mig, at en herre skulle ledsage mig til Oxford. Jeg tænkte straks på borgmesteren; men jeg blev behageligt skuffet.

8

Kort efter vor ankomst i Oxford mødte jeg på gaden min ungdomsven, Sydenham, der ligesom jeg ville fuldende sine studeringer her, og glædede sig hjerteligt ved at se mig igen. Men da jeg begyndte at tale om de omstændigheder, vi havde måttet skilles ad under, drog en dunkel sky over hans ansigt, og jeg mærkede, at sporene af hin samtale med hans fader endnu stod klare i hans sjæl.

Det vil altid blive en af de største mærkværdigheder i mit så mangfoldigt bevægede liv, at jeg aldrig kunne beslutte mig til at spørge Sydenham åbenhjertigt om den hemmelighed, som var blevet ham meddelt, og som gjorde, at han behandlede mig med mere medlidenhed, end der lader sig forenes med venskab.

Sydenhams ubegribelige tilbageholdenhed til trods, forblev vi dog stadig venner, eller meget mere, selskabsbrødre, da han ikke mere ganske kunne finde sig i den tidligere hjertelighed.

De penge, han fik af hertugen, stod i forhold til den næsten forgudende kærlighed, faderen hang ved ham med; ulykkeligvis var han dog ikke meget punktlig med sine sendelser, hvorfor jeg

ofte måtte være Sydenhams bankier. Også dette bidrog til at gøre båndet, der forenede os, løsere. Han troede at stå under sin ven, fordi han måtte gøre krav på min hjælp.

9

På en af de udflugter til London, som jeg gjorde af og til med Sydenham, gik vi ind i Drury Lane teatret. Man gav *Hamlet*. Jo mere stykket udfoldede sig, desto klarere blev det mig, at jeg befandt mig i forhold, som lignede heltens. Spillet rørte mig så mægtigt, at jeg greb Sydenhams arm krampagtigt, og min ven spurgte mig bekymret, om jeg var syg. Det var ved det sted, hvor ånden fortæller, hvorledes den i sin legemlige tilstand er blevet myrdet, og jeg ønskede af mit hjertes inderste at se Hamlet fremtræde som en skrækkelig hævner. Til min største utilfredshed blev han en filosoferende menneskehader, og nu var det hele stykke mig modbydeligt. Der var dog sådan en pirring i det halvt filosofiske, halvt drømmende tungsind, og så meget tiltrækkende ved skuespillernes spil, at min fantasi fængsledes på ny, og jeg så resultatet i møde med den største spænding. Ved det sted, hvor Hamlet synes at være overtydet om sin onkels forbrydelse, rejste jeg mig tilfældigvis op fra min plads, og – mine øjne så i sidelogen mr. – Oakdale.

Han betragtede mig med samme intetsigende blik som en fremmed; han kendte mig ganske sikkert ikke; men da jeg igen havde sat mig ned, kastede han hurtigt sit blik på mig igen, og det syntes, som blev han betaget af en heftig frygt og skræk. Mine følelser stormede i dette øjeblik alt for heftigt i mig til, at jeg kunne have udtrykt dem ved ord.

Jeg rejste mig og forlod teatret med Sydenham, som ikke kunne forklare sig min uro.

Jeg talte ikke et ord på vejen; han spurgte mig adskillige gange om årsagen til min indre bevægelse; men min forstand var så gennemglødet af erindringens og fantasiens flammer, at jeg intet hørte. Først i gæstgivergården blev det mig muligt at høre på ham, og at svare på hans spørgsmål.

Jeg satte albuerne på bordet, skjulte mit ansigt i mine hænder, og blev således længe siddende, hensunket i tanker.

"Sydenham!" sagde jeg endelig, "jeg tror nu alt, hvad jeg har hørt om Shakespeares store, mægtige ånd."

"Jeg havde ikke troet, at så plumpt et sørgespil, som Hamlet er, kunne ryste dig så mægtigt -" og nu begyndte han at anatomere stykket; men alt, hvad han sagde for at udslette indtrykket, var som en stemme i en døds øren; til sidst sprang jeg endog op i vrede og sagde: "Ti! Du begriber ikke Shakespeares ånd. Han har afsløret for mig i aften, hvad jeg hidtil troede kun at have drømt."

"Na, hvad har han da sagt dig?"

"At min fader blev myrdet."

Sydenham blegnede og blev stående ubevægelig som ramt af lynet.

"Han har sagt mig endnu mere," vedblev jeg, "han har sagt mig, at min moder gav anledning til forbrydelsen."

Sydenham blev endnu mægtigere forskrækket, og spurgte i højeste forbavselse: "Er det muligt?"

"Ja," svarede jeg, "og Oakdale er ægteskabsforbryderen og morderen."

Tredje tidsrum

1

Da Sydenham kom næste morgen til mig, var jeg rolig og havde min fatning. "Det glæder mig at finde dig således," sagde han – "og jeg håber, at du, førend du fatter en bestemt beslutning, vil gå med mig til Oxford. Betænk, at mange år er forløbet siden den begivenhed, og at vi, jeg såvel som du, ingen ven har, som vi kan rådføre os med om denne genstand."

"Hvad der skete i går," svarede jeg, "er ikke en virkning af tilfældet, men meget mere en årsag, og det vil tale lige så bydende og tydeligt til mig som ånden til Hamlet. Lad os vende tilbage til Oxford ...!"

Vi ankom i kollegiebygningen uden at have vekslet et ord. Ved indtrædelsen i min bolig faldt mine øjne straks på et brev, som lå på bordet, og hvis adresse var skrevet af en mig ubekendt hånd.

Brevet var fra general Oglethorpe og meget kort. Generalen meldte mig deri blot, at han vel var mig ubekendt, men havde en vigtig meddelelse at give mig, og altså ikke ville forlade Oxford før min tilbagekomst fra London.

I samme øjeblik meldte man mig generalen, og jeg gik ham i møde til døren. Hans ansigt var ædelt, men strengt; dets farve røbede en påvirkning af fremmede himmelegne, og hans få hår syntes en kraftigere årsag end alderdommen tidligt at have bleget.

Sydenham ville bortfjerne sig, men blev efter generalens anmodning, som spurgte mig:. "Er dette den unge mand, som man kalder Deres hjertensven?"

Forundret over den spejdende iagttagelse, man havde omringet mig med, og som disse få ord røbede mig, svarede jeg: "Det er hr. Sydenham."

"Så kan jeg tale uden al tilbageholdenhed," vedblev generalen, idet han vendte sig til mig, udstrakte sin hånd imod mig, og sagde: "Kære nevø ...!"

I det første øjeblik af min forbavselse trådte jeg nogle skridt tilbage, men blev dog straks igen mig selv mægtig, gik hen til generalen og greb hans hånd, som han rakte mig med et ubeskriveligt udtryk.

"Her er ikke stedet til ganske at udrette mit ærinde og at udvikle dig de grunde, som bevæger mig til pludselig at give mig tilkende for dig som din onkel. Det er tilstrækkeligt, at vi har nået en tid, da opdagelsen ikke længere kunne opsættes. Vi vil bortfjerne os nogle dage herfra, og rejsen vil ikke være dig ubehagelig, da jeg vil føre dig ud på dit vigtigste arvede gods, til slottet Beechendale."

Jeg erindrede mig dette navn, stedet og alle genstandene på det og omkring det, som siden mit korte ophold der med md. Ormond, havde indpræget sig så dybt i min sjæl. Også Sydenham mindedes navnet på dette slot, og hans forbavselse var derfor ikke ringere end min.

Kort derefter begav generalen sig tilbage til gæstgivergården for at træffe de nødvendige foranstaltninger til vor afrejse.

2

Den gamle, ædle general talte længe, men med stor tilbageholdenhed; for han vidste, at hans ord måtte, ligesom et angreb af meldug, forgifte mit håbs farverigeste og mest duftende blomster.

Min moders fader var hans broder. Som eneste arving efter hendes mødrene stamfædre, tilfaldt hende den udstrakte ejendom, Beechendale, og min fader, som havde mere adel end penge, lærte hende tilfældigt at kende. Deres ægteskab bragte ham ingen videre fordel; for allerede førend hun gav ham sin hånd, havde hun ladet ham holde hus efter hans eget tykke med hendes formue, og kun forbeholdt sig selv en ubetydelig del.

Jeg var den eneste spire af denne uoverlagte, overilede forbindelse. Næppe havde jeg set lyset, førend min moders flygtige tilbøjelighed vendte sig bort fra hendes ægtefælle, genstanden for hendes første elskov, og til en anden med samme ild og samme letsindighed. Jeg ved ikke, om Oakdale var den troløses første yndling – og forlanger heller ikke at vide det.

Da min fader overtydede sig om det fortrolige forhold, som fandt sted mellem hende og Oakdale, fulgte hin ulykkelige scene, hvor han blev såret af ægteskabsforbryderen, den scene, der indprægede sig så dybt i mit barnlige sind.

Oakdale flygtede, uden at man erfarede, hvad der var blevet af ham. Det var den tid, da han levede i enkens hytte. Min moder havde derimod begivet sig til fastlandet.

Min fader ville, dels af virkelig kærlighed til den bortflygtede troløse, dels af erkendtlighed mod hende og den måde, hun havde overladt ham sin formue på, ikke anlægge nogen formelig proces. Han var overhovedet, som generalen sagde, en meget ømt følende mand, og overlevede ikke den skam, der var overgået ham.

Umiddelbart efter denne begivenhed sendte man mig til min bedstemoder; men hendes kræfter var ikke i stand til at

udholde den rystende efterretning, at hendes søns sår var dødelige; hun døde, og jeg blev overleveret til md. Ormond, min moders opdragerinde, som stedse havde begrædt sin skønne og inderligt elskede elevs forvildelser. Til general Oglethorpe overdrog min fader døende opsynet over min opdragelse.

"Jeg troede," vedblev generalen, "at min niece aldrig ville blande sig i de planer, der var hende så gunstige, og hun ytrede virkelig i lang tid ingen længsel efter at se dig eller bestemme din opdragelse. Men endelig havde hun i en journal læst beskrivelsen over julefesten på slottet B..., hvor Oakdale havde været til stede, og ved et middel, som er mig ubekendt, også erfaret din nærværelse der, og hun besluttede sig da hurtigt til at lade dig blive bragt til Eton. Når jeg undtager dette tilfælde, har jeg aldrig haft nødig at gøre brug af min formynderret, og du har hidindtil stedse stået under mit opsyn."

Således var den gåde, efter hvis løsning jeg så længe havde stræbt, endelig afsløret mig. Jeg spurgte om, hvad der var blevet af min moder, hvor og hvorledes hun befandt sig; men den gamle soldat ville ikke sige noget; han tog endog det højtidelige løfte af mig, aldrig at forsøge på at se hende.

"Hun har vanæret sig selv og os alle;" sagde han med stolthed, "af blot og bar medlidenhed vil vi anse hende som død, og ikke forbande hendes minde."

Jeg kunne ikke modstå disse grunde, og gav altså højtideligt løftet; jeg var min fader det skyldig. – Fordærvelige, ulyksalige ed!

Min pen må hvile her, og min skælvende hånd standse nogle øjeblik.

3

Slottet Beechendale med dets park, dets marker og enge hørte til de største godser i England, men pletterne af min faders blod stod endnu stedse for min ånds øje, og alt mindede mig om min moders brøde.

Slottet var forladt og faldefærdigt, som et forbandet, vanhelligt sted.

Da generalen havde endt sin fortælling, og jeg ladet mine tårer have frit løb, rejste jeg mig og trådte ud af bibliotekssalen, som vi befandt os i. Han fulgte mig med hatten i hånden. Vi gik tavse gennem den store sal. Jeg betragtede de pragtfulde møbler, og mine øjne faldt på det kostbare, sælsomme maleri under et fransk toiletteur.

Erindringen greb mig så mægtigt med sin skræk, at jeg ikke var i stand til at undertrykke min bevægelse og sagde til generalen:

"Hele bygningen må nedrives. Det er ikke andet end et forbrydelsesminde, bésprøjtet med min faders blod, og opfyldt af min moders skam, – et skændsels- og ulykkeshus."

Over den ærværdige gamles kind rullede en tåre, og uden at sige et ord trykkede han hjerteligt min hånd, mens han dækkede sit ansigt. Men han nedkæmpede snart de opvakte følelser, og næsten i samme øjeblik forlod han mig for at give befalinger i anledning af vor afrejse.

"Vi ville nu besøge dit fædrene arvegods," sagde generalen, da han var vendt tilbage. "Dér vil intet minde dig om scener lig dem, som disse pragtfulde sale har set, hvis glans udslukkedes af syndens og forbrydelsens smudsighed."

Uden at svare fulgte jeg ham ind vognen. Endnu samme aften ankom vi i Throstle Grove, hvor den gamle hal,

bygningens store stenmasser, de smagløse, med familievåbnet smykkede kaminer og salen med malerier af riddere og krigere opvakte alle indslumrede minder fra min tidlige ungdom.

Det var vel en plump bygning; men den havde noget ærværdigt ved sig, et træk af den gode, gamle tid, da retsindighed og gæstfrihed havde deres hjemstavn der.

"Denne," sagde jeg til generalen, da vi trådte ind, "denne skal være min bolig. Selv luften tilånder mig mindet om den ømhed, jeg engang nød her; her er jeg kun omgivet af kærlighed; her trykkede måske min ulykkelige fader mig til sit bristende hjerte, og hans fingre legede med mine bølgende lokker."

Den gamle general blev næsten en uge hos mig, og vi besluttede i denne tid, at jeg ikke skulle vende tilbage til Oxford, men når mine anliggender var fuldkomment bragt i orden, tilbringe et par år på fastlandet. Forberedelserne til denne rejse og mine anliggender sysselsatte mig i adskillige måneder.

Mørke anelser, forløbere for en uundgåelig katastrofe, havde allerede adskillige gange sat mit hjerte i bevægelse. Vel var jeg allerede for længe siden vant til det sørgelige og mørke, men først, da jeg var uafhængig og fuldkommen min egen herre, følte jeg ret, hvor ustandseligt og uimodståeligt skæbnens malstrømme og hvirvelvinde ombrusede mig.

4

Ved min ankomst i Harwich var paketbåden allerede sejlfærdig, og mine kufferter var allerede ombord.

I begyndelsen adspredte sceneriets nyhed, matrosernes larm og den hurtige sejlads mig på nogle øjeblikke; men snart bukkede jeg igen under for erindringernes magt og fremtidens

hemmelighedsfulde sprog, og jeg trak mig stille og ensom tilbage i min kahyt.

Kaptajnen kom først ombord ved flodtiden. Det var allerede nat; himlen var dækket med skyer, men vinden var så svag, at man næppe følte den. Ved den almindelige virksomhed, da man lettede anker, trådte jeg også ud af min kahyt, gik op på dækket, og lænede mig op til masten for at lade mine tanker have frit løb.

Da vi havde havnen bagved os, tabte himlen noget af sit truende udseende. Enkelte stjerners glimten gennem skyerne, vindens raslen i sejlene, og vovernes plasken mod skibets sider formindskede noget nattens ensformighed, men kunne ikke sønderrive mine mørke tankers og følelsers kæde.

Skibet gyngede blidt og sagte henad strømmen, umærkeligt, næsten som tiden, der skrider hen over århundreders ocean. Stjernerne trængte sig igennem fra tid til anden, men næsten altid blege og omslørede, og kun undertiden strålede de i deres fulde glans, som himlens beboere, der ser ned på jorden. Fantasien ville i luftens susen og vandets rislen have kunnet finde en lighed med sukkene og klagerne ved en døendes seng.

Min sjæls dunkle opflammelse steg ved synet af det fremspirende månelys, som gav jordens fjerne synskreds udseende af et frygteligt, i et hvide ligklæde indhyllet legeme.

Imidlertid var vi kommet ud i rum sø, som jeg mærkede på skibets frie bevægelse. Månen var steget nogle grader op over synskredsen; skyerne opløste sig hist og her, og i de blå mellemrum viste stjernebillederne sig i deres hellige, høje ubevægelighed.

Jeg lagde mig på ryggen på dækket; snart betragtede jeg stjernen i zenith, og snart satte jeg fantastiske skikkelser sammen af de vekslende skybilleder.

I denne tilstand blev mine øjne endelig hvilende på et lille, sort punkt, som løsrev sig fra en mægtig skymasse. Jeg fulgte alle dets bevægelser, indtil jeg troede at genkende fire store hænder, som holdt en ligkiste.

Mit blod stivnede, og jeg skælvede mere og mere, jo tydeligere synet dannede sig; for jeg genkendte til sidst også tydeligt liget i ligkisten.

Gysende rejste jeg mig, og i samme øjeblik kom skibshunden, en stor, sort dogge, hen til mig; den fæstede sine øjne på varselstegnet, som ville den tilråbe mig: "Se der!" Derpå vendte den sine lynblik på mig, udbrød i et skrækkeligt hyl, og nogle matroser syntes, at de hørte fjerne stemmer. Forfærdede af skræk over disse vidundere, forberedte de sig til et skibbrud, og forkyndte mig og sig selv døden og en våd grav.

5

Vinden blev stærkere, skibets vaklen blev stedse heftigere, og snart kvalte frygten for fysiske lidelser mit sinds smerter. Dog gik vor rejse lykkeligt fra hånden; for næste dag landede vi i Hamburg.

Kort efter at jeg var steget i land, kom en englænder med en ung pige, der syntes at være hans datter, hen til mig. Hans holdning var ædel og militærisk, og savnede vel ungdommelig ynde, men røbede mandlig kraft. Det var general Purcel, og hans stakkels Marie, kunne jeg gerne sige, som støttede sig på hans arm og smilede til ham med de skønne øjne, der, ligesom

de svulmende og som morgenduggen friske læber, så snart skulle blive ormenes bytte!

Generalen talte til mig med elskværdig venlighed, og sagde mig, at han ventede kun på en gunstig vind, for at vende tilbage til England. "Vi har tilbragt adskillige år på fastlandet," vedblev han, "men min kone er bange for de franske våbens fremskridt og for den selskabelige forvirring, som alle vegne ledsager dem."

Derpå spurgte han om de nyeste begivenheder i vort fædreland; men jeg kunne ikke sige ham noget egentligt om det, og mens min tjener bragte mine sager i land, gik vi mekanisk hen til en vogn, hvori madame Purcel sad.

Jeg kan ikke beskrive den sælsomme, ejendommelige følelse, som denne dames stemme og latter opvakte hos mig. Men den var kun kortvarig; for Maries arm hvilede i min, og hendes moders ynde havde kun vakt den flygtige følelse af en barnagtig glæde, mens Maries smil og skønhed tændte en højt luende ild i mit hjerte. I sandhed, elskov er en fortærende ild; for når den én gang bemægtiger sig to rene og trofaste sjæle, da flyder flammerne i hinanden og svæver himlen, deres glimrende, gudlige kilde i møde.

Vinden, som stadig var blevet stærkere og stærkere, buldrede nu allerede mægtigt, og tætte, truende skyer trak nærmere og nærmere op. Madame Purcel, som var blevet alene i vognen, havde bedre og tydeligere end vi mærket, at stormen nærmede sig, og hun erklærede derfor, at hun ikke ville gå ombord, førend det blev gunstigt vejr. Efter nogen vægring vendte generalen igen tilbage til den gæstgivergård, som han

anbefalede mig som den bedste i staden. Marie boede i den, det var den bedste anbefaling.

Efter at generalen havde løftet sin datter op i vognen, tilbød han sig venligt at ledsage mig. Undervejs allerede, men endnu tydeligere i selve gæstgivergården, var madame Purcels blik mig påfaldende; hun havde, som det lod til, et meget muntert temperament; men undertiden dalede en tæt skygge som et sort slør over hele hendes person. Undertiden lod det som synet af mig var hende til hinder, gjorde hende utålmodig, og i det hele bevægede hende på en sælsom måde. Disse bemærkninger gjorde jeg dog ikke alle straks; Marie var jo nærværende, og min hele sjæl sysselsat med hende.

Efter et besøg, som jeg vel havde forlænget for meget, takkede jeg endelig generalen for hans venlige forekommenhed, og trak mig tilbage i mit værelse. Maries billede omstrålede alle mine tanker og forhåbninger.

6

Næste dags morgen gik jeg, efter at jeg havde taget afsked med familien Purcel, til byen for at se mig om; men intet fængslede min opmærksomhed, nysgerrigheden hos mig var indslumret; kun tanken på Marie oplivede mit hjerte, men fyldte det mere med sorg end med fryd.

Hun syntes mig at være alt for æterisk, alt for fintfølende til at kunne udholde verdens grusomme berørelser, og min elskov forvandlede sig da til medlidenhed.

I den oprørske tankehvirvel af beundring og ømhed vandrede jeg omkring, jeg ved ikke hvor mange timer. Pludselig afbrød orgeltoner mine drømme, jeg lyttede først nogle øjeblikke, og derpå trådte jeg ind i kirken.

Det var en gammel bygning af stort omfang, tidligere helliget papismens pragt og nu forvandlet til et protestantisk tempel. Jeg havde sat mig på en bænk under orglet og hørte tonen af adskillige stemmer, som talte sagte med hinanden; den snart blide, indsmigrende og opløftende, snart frygtelige, brusende og som en uvejrsstorm buldrende orgelklang opvakte igen alle i sagte slummer inddyssede erindringer om min barndom og min skæbne, og da jeg nøjere overvejede denne tryllevirkning, pikkede én mig på skulderen; det var general Purcel, der tilfældigvis ligesom jeg var trådt ind i kirken med sin familie. Ja, fra Maries hænder var hine søde, simple toner udstrømmet, der som tryllenøgler åbnede indgangene til alle minder i min sjæl.

Fjerde tidsrum

1

To dage efter min ankomst i Hamburg indskibede familien Purcel sig til deres hjem. Da jeg selv befandt mig på tilbagerejsen til England, var fire år forløbet, skønt det syntes mig at være et århundrede; men Maries billede havde i hele denne tid stået levende for min sjæl; selv Schweiz' og Italiens skønheder kunne ikke drage min erindring bort fra hende. Overalt fandt jeg Maries træk og Maries ynde.

2

Midt i denne elskovstryllekreds, som omgav mig, hvori hun var alt, og alt skønt og godt mindede mig om hende, følte jeg undertiden i nogle øjeblikke en ubestemt frygt og angst, da jeg ønskede enten at elske hende mindre eller at besidde hende

ganske. Men jeg nedkæmpede sådanne tanker, som jeg troede, at en ond ånd hviskede mig i øret. Ak! var det ikke meget mere dunkle og hemmelighedsfulde advarsler af mit livs skytsengel, der ville dysse en elskov i slummer, som *jeg* dengang holdt for så ren – ren, som himlens lys?

Straks efter den første dag, da madame Purcel måtte have sporet mine følelser for Marie, foregik der en øjensynlig forandring med hende. skønt munter af naturen, og efter sin alder fuld af ynde og livlighed, blev hun nu stille og eftertænksom, og sine øjne hæftede hun ofte med fyrig ømhed på mig, som ville hun bede mig om medlidenhed.

Jeg bemærkede denne uforklarlige forandring tilligemed hendes påfaldende adfærd især tydeligt, når jeg fandt hende alene ved mine besøg. Da stammede ofte hendes tunge i samtalen, og hendes stemme forandredes. Engang sagde hun til mig med et dybt suk, at jeg uden tvivl havde få venner, og at hun undrede sig over det, når jeg var så rig. Alt tydede på, at hun ville erhverve sig min fortrolighed; for lignende bemærkninger undslap hende adskillige gange. Når derimod generalen eller Marie var til stede, var hun så munter, ja endog lystig, at jeg ikke kunne blive klog på hende.

En dag stod vi sammen i et vindue i værelset, og hun lagde sin hånd ømt og fortroligt på min skulder. Jeg trådte tilbage, da jeg følte dette, og i tårer ilede hun straks ud af værelset. Kunne jeg tvivle om, at hun følte en lidenskabelig tilbøjelighed til mig?

Om eftermiddagen, da jeg sad og læste i min bolig (det var i London), faldt denne kones lidenskabelige adfærd mig ind på ny. Jeg tænkte efter over den lykke eller ulykke at have vundet moderens kærlighed, mens jeg stræbte efter datterens

tilbøjelighed, da en banken på døren rev mig ud af mine tanker. Madame Purcel selv blev meldt.

3

En heftig sindsbevægelse afspejlede sig i hendes øjne, og næppe var døren lukket, førend hun sagde til mig:

"Da general Purcel ikke vil gøre ende på Deres besøg og forbyde Dem vort hus – så gør jeg det, jeg! I denne hensigt kommer jeg – jeg kan ikke længere tåle de besøg – ulykkelige!"

Udmattet og overvældet efter disse ord sank hun ned på en sofa: hun kunne ingen lyd mere frembringe; hun bukkede under for sine følelser.

Jeg selv var i nogle minutter ingen tanke, intet ord mægtig; jeg var ubevægelig af forbavselse. Da jeg havde genvundet så megen rolighed, at jeg kunne tale, bad jeg hende om at uddybe sin utilfredshed.

"Ingen utilfredshed!" råbte hun i en grænseløs smertes tone, idet hun greb min hånd og vædede den med tårer.

"Almægtige Gud!" svarede jeg, for ikke umiddelbart at berøre den tilsyneladende årsag til hendes smerte, "madame! hvad betyder alt dette? Er jeg ikke Deres datter værdig? Er jeg hende ikke lig ved fødslen? – Er der for stor en afstand mellem vor formue?"

"Ak jo!" svarede hun, "De er hende kun alt for lig! – De elsker hende kun alt for meget! Ak, jeg ulykkelige!"

"Hvad mener De med det?" spurgte jeg, endnu mere forbavset. "Kan en moder og gift kone føre sådant et sprog?"

"En moder! en gift kone! ak, hvis De kunne tænke Dem den voldsomme smerte, som disse ord forårsager mig!" – og hun lagde hånden på sin højtbankende barm. Derpå rejste hun sig

op fra sofaen og gik med store skridt, vridende sine hænder, som i fortvivlelse op og ned i værelset.

Det varede adskillige minutter. Jeg stod hensunket i forbavselse og ubevægelig som en billedstøtte. Pludselig syntes hun at være blevet herre over sine følelser; hun trådte med rolig fatning hen til mig, og det lod til, at hun ville tale. Men i det samme øjeblik udbrød hun i en så høj og vanvittig skoggerlatter, at jeg holdt hende for sjælesyg, og ilede til døren for at råbe om hjælp. Hun syntes at gætte mine tanker, greb mig med kraftig arm, og holdt mig tilbage.

"Hør mig, Henrik! hør mig!" sagde hun. Jeg gøs ved at blive tiltalt så ømt og fortroligt af denne kone, men jeg svarede, da jeg havde haft tid til at blive herre over mine følelser: "Madame! jeg er slet ikke i stand til at begribe årsagen til denne heftighed." – Hendes øjnes vilde udtryk formildedes, og jeg tav for at lade hende tale.

"Nej, nej. De forstår mig ikke. De *kan* ikke forstå mig. Sæt Dem ned hos mig på sofaen! Jeg alene har begyndt på dette ulyksalige emne; jeg alene vil også ende det."

Ved disse ord lod hun sit hoved falde på min skulder, og græd bitterligt.

I samme øjeblik ringede det, og jeg erindrede mig, at Sydenham havde lovet at besøge mig på den tid.

"Kommer der nogen til Dem?" spurgte hun i den største uro, og næppe havde jeg bekræftet det, førend hun forlod værelset hurtigt og gik en trappe højere op.

I samme øjeblik råbte hendes mand, om jeg var hjemme. Tonen i hans stemme røbede uro, hans skridt var hurtige, og da

han trådte ind til mig, luede vreden i hans øjne, og hans ansigt var blodløst.

4

"Er min kone her?" spurgte han, idet han trådte hen til bordet, hvor den endnu opslåede bog lå. I hans spørgsmål lå noget truende, og jeg kunne næppe styre mig.

"Om hun er her?" spurgte jeg, uden egentlig at vide hvorfor. Forbavset over de blikke, hvormed jeg betragtede ham, blev han stående ganske stille og så sig ængsteligt omkring i alle kroge. "General Purcel!" svarede jeg endelig, idet jeg beherskede mine følelser så meget som muligt, "jeg kunne føle mig fornærmet ved Deres besynderlige besøg. Om også min kærlighed til Deres datter er hverken Dem eller Deres kone behagelig, så tror jeg dog, at jeg tør spørge Dem om årsagen, og især om grunden til *Deres* hurtige forandring og utilbøjelighed."

"På min side ser jeg hverken forandring eller utilbøjelighed," svarede han; "men min kone har altid haft ganske sælsomme luner, og hun modsætter sig nu Deres hensigter med den heftigste egensindighed. Jeg er overtydet om, at Marie aldrig kan gøre et bedre parti; men hendes moder er så meget imod Deres kærlighed, at hun slet ikke vil høre mere om den. I aften forlangte hun, at jeg skulle forbyde Dem vort hus på en måde, så at jeg formoder, ja, så at jeg tror ganske sikkert, at hun har selv ..."

Han tav; men efter en kort pause vedblev han: "Men den tilbøjelighed, som De synes at nære for Marie, kan ikke være nogen maske, for derunder ..." – Han standsede på ny.

"General!" svarede jeg, "jeg vil ikke anstille mig, som forstår jeg Dem ikke; men jeg er en mand af ære, og et eneste ord vil

være tilstrækkeligt for at nedslå alle Deres bekymringer. Vil De give mig Maries hånd?"

"Det måtte da ske uden hendes moders samtykke."

"Deres er mig tilstrækkeligt, hvis Marie vil det."

"Så må vi afgøre alt i stilhed; for madame Purcel er døv for alle fornuftige grunde, og blind for al fare, så snart hendes følelser eller hendes lidenskaber kommer med i spillet; intet kan styre hendes karakters heftighed, intet formilde hendes hårdnakkethed. Enten elsker eller hader hun Dem; en af disse følelser er årsag til hendes modstand, skønt begge kun røber vanvid."

"Men den tilstand kan dog ikke vare længere end den følelse, som foranlediger den," svarede jeg.

"Den vil vare så længe, til hun er tilfredsstillet," svarede han med alvorlig og højtidelig stemme.

"I så fald tør vi ikke håbe nogen eftergivenhed fra hendes side; tror De, at Marie vil antage mit tilbud?"

"De besidder hendes hjerte, De har mit samtykke; men De må handle forsigtigt, at jeg ikke skal nødes til at blande mig i noget før det øjeblik, da min nærværelse bliver uundgåelig nødvendig."

Jeg hørte nu en vældig støj på gangen, og frygtede for at se madame Purcel igen; men hun gik ned ad trapperne i mørke og forlod huset.

Det er ikke fornødent at omtale alt, hvad der senere hen forefaldt mellem mig og generalen. Jeg vover selv ikke at betro papiret flere tanker; kun begivenheder vil jeg anføre. – Ulykkens kæder var smedet. – Den trolddom, som skulle ende med gruelse og skræk, begyndte sin virkning; men alle

personerne i dette drama havde endnu ingen kundskab om deres stilling og deres skæbne. De var lykkelige, men stod ligesom midt i en blomsterrig, skyggefuld, siciliansk haves herlige duft, og under deres fødder slumrede vulkanen.

5

Af egen erfaring har jeg bemærket, at der gives to arter af somnambulistisk (søvngængersk) forstand, en sædvanlig og en usædvanlig, profetisk, som findes, højst sjældent, hos personer, der lider af tungsind. Disse iagttagelser er allerede gjort af store tænkere, og disse har skelnet mellem begge disse arter ved benævnelserne *drøm* og *vision*, dvs. syn eller åbenbaring. Den første består i en uvilkårlig, uregelmæssig og metaforisk (billedlig) erindring af indtryk, som de vågne sanser har modtaget; den sidste er en slags apokalyptisk (åbenbarende) mindelse. Til denne sidste klasse hørte det varsels, som forstyrrede min ro i denne nat.

Jeg så i ånden en gammel kirke, processionsfaner, takkede gitre, grave med deres ubevægelige statuer, lange gange og piller, hvorpå de malede vinduesruders brogede lys spillede. Jeg stod med Maria, min brud, for alteret. Hendes fader var ligeledes til stede, og præsten udførte sit embede; jeg havde allerede ringen på rede hånd, da jeg pludselig så Maries moder i stedet for Marie; højtideligheden fortsattes, som havde forandringen ikke fundet sted; men da bruden løftede sin hånd for at modtage ringen, opløste ædelstenen sig i støv, og hun rakte mig benradens tørre knokkelhånd.

Drømmens forklaring blev mig dog let. Den utvetydige tilbøjelighed, som madame Purcel havde vist mig, var årsagen til hendes mishag med mit giftermål med hendes datter, og

drømmen altså kun en erindring om den forrige aftens scener. Desuagtet så jeg stadig knokkelhånden for mig, og jeg frygtede for, at der skulle indtræffe noget sørgeligt.

Næste morgen lod jeg en tjener bede Sydenham om at komme hen til mig, og så snart han havde erfaret mine ønsker, traf han de forholdsregler, som var bedst i stand til at sikre min lykke. – Lykke! – Om aftenen skrev jeg til general Oglethorpe for at underrette ham om min beslutning og om genstanden for min kærlighed. Han var blevet meget gammel og svag.

6

Man holdt det for passende at gøre forberedelserne til brylluppet uden larm og pragt, og vi blev enige om at rejse straks efter vielsen til det skotske højland. På grund af madame Purcels blinde og lidenskabelige genstridighed, skulle generalen foregive at ville vise Marie Towers mærkværdigheder og føre hende ind i en kirke i City; her troede vi at kunne fuldføre højtideligheden uden at frygte for en afbrydelse fra moderens side.

I stedet for det svar fra general Oglethorpe, som jeg ventede med næste post, kom han selv, og trådte hurtigt ind i mit værelse, just da Sydenham var hos mig. Jeg rejste mig for at modtage ham med den mest levende glæde; for at se ham ved sådan en lejlighed i London, var mere end jeg nogensinde havde vovet at håbe. Men et øjeblik var tilstrækkeligt for at tilintetgøre min glæde; for idet han rakte mig hånden, mumlede han noget uforståeligt for sig selv, og faldt bevidstløs om for mine fødder.

Dog – jeg iler denne scene forbi. Han døde endnu samme dag, og således blev det rædselsfulde syn, som havde forstyrret

min søvn, til en virkelighed, og forberedelserne til brylluppet måtte vige for dem til en begravelse.

Men i stedet for at denne omstændighed skulle opfylde mig med smerte og frygt, frembragte den en ganske anden virkning. Jeg havde vænnet mig til min overtro, og således følte jeg en vis stikkende utålmodighed efter at gå min skæbnes fuldendelse i møde.

Førend den ædle olding blev jordet, skaffede Sydenham mig en fritagelsesbevilling, og begravelsesdagen blev tillige bestemt til bryllupsdag.

Jeg gyser, når jeg tænker på min hårdnakkethed i at forbinde ting, som naturen har adskilt ved en afgrund. Sydenham bad mig at vente og at give efter for sædvanen; men hans overtalende grunde gjorde intet indtryk på min utålmodighed; også general Purcel bad mig at vente i det mindste en uge; han bragte mig et brev fra Marie, hvori hun bad mig om vielsens opsættelse; men jeg afviste alt.

Efter at dagen og timen var fastsat, og general Purcel havde samtykket i at følge liget, besluttede jeg mig til, imod den tidligere overenskomst, at lade vielsen fuldføres i Westminster Abbey, hvor min onkels lig skulle bisættes.

At den så fintfølende Marie ikke modsatte sig denne forening af to hinanden på en så afstikkende måde modstridende højtideligheder, er ikke det sælsomste i mit livs sørgelige historie; men hun var smedet til den samme kæde, som trak mig bort med sig. I øvrigt troede vi, at mrs. Purcel således mindst ville falde på den formodning, at hendes datter forenedes med mig.

7

Ligfølget begav sig kl. 7 på vejen til abbediet; efter jordefærden trak min onkels venner, som havde givet ham det sidste bevis på deres venskab, sig tilbage, og general Purcel og jeg forlod også kirken; men i stedet for at gå hen til vognen, begav vi os ind i et kapel. Sydenham havde ikke overværet begravelsen; han befandt sig med Marie og en ung veninde af hende i et hus i Abingdon Street. Straks efter katafalkens og de øvrige pragtstykkers borttagelse, trådte de igennem digternes afdeling, det såkaldte Poet's Corner, ind i kirken.

Med undtagelse af den gejstlige, som skulle vie os, og kirkens tjener, var der ingen tilskuere til stede. Min tjener var forblevet ved døren, men da jeg rakte Marie trolovelsesringen, kom han så hurtigt og bestyrtet hen til os, at jeg allerede førend han talte, forskrækkedes overordentligt. I samme øjeblik skreg Marie højt; for hendes moder trådte dødbleg, med flagrende hår og halvt vanvittig ind i kirken, og råbte: "Jeg modsætter mig ægteskabet! – Broder og søster! – Broder og søster!"

Jeg hørte intet mere. Den uhyre bygning vaklede omkring mig; det var, som faldt pillerne sammen over mig, og ...

Her er et tomt rum i min erindring ligesom en afgrund i mit liv.

Da jeg igen kom til mig selv, befandt jeg mig i mit værelse, og Sydenham sad bedrøvet ved min side. Jeg spurgte ham ikke om noget, men jeg trykkede hans hånd.

"Vognen holder udenfor døren," sagde han, "og jeg rejser med dig."

Jeg svarede intet, rejste mig (for jeg var endnu påklædt), og fulgte ham til vogns.

Ti år er forløbet siden denne frygtelige morgen, og jeg har ikke vovet at erkyndige mig om følgerne af den; men da jeg for to år siden besøgte den engelske kirkegård i Lissabon, fandt jeg på en sten – Maries gravskrift.

Det øvrige af mit liv er et urede væv af en for øjemed og mål blottet omstrejfen i verden; men endnu har jeg ikke kunnet undfly kummeren.

Rebecca Swarth (1827)

Et historisk anekdoton.

De, der står i den formening, at den beskyldning for trolddom, der i fortiden bragte så mange ulykkelige på bålet, alene grundede sig i overtro, forråder ubekendtskab med den menneskelige natur. Intet ligger mere i menneskeslægtens natur, end at personer, der har set deres åndsoverlegenhed indgyde ærefrygt, har tiltaget sig den forret, mere at styre andres vilje ved deres orakelsprog, end ved den fornuftsmæssige udøvelse af deres forstandsevner. I et sådant åndsdespoti eller arrogance består det forbryderiske ved trolddom – en forbrydelse, der er lige så gammel som menneskeslægten, og lige så evig som kraft og svaghed i menneskets åndsevner. Følgende lille anekdote er et bevis for den her fremsatte moralske teori.

Omtrent ved slutningen af kong James den 1.s regering, kom en gammelagtig kone, ved navn Rebecca Swarth, til landsbyen Stoke-Regis, og fæstede bo der. Hendes udseende syntes, skønt ikke i nogen mærkelig grad, at forråde noget, der var over hendes nærværende stilling i livet. Nogle sagde, at hun ganske vist havde været en dame af stand; andre var af den mening, at hendes mand havde været apoteker; og hele landsbyen var noget forundret over, at hun ikke praktiserede som jordemoder. Hun levede imidlertid mange år iblandt dem, og undveg den opmærksomhed, som hun tydeligt nok havde bemærket, at hun havde tildraget sig. I al denne tid var hendes væsen venligt, men

tilbageholdende, og hendes adfærd og levemåde særdeles dadelfrie.

Denne venne- og frændeløse person blev til sidst gammel; hendes hjælpekilder, om disse nu havde deres udspring fra hendes flittighed ved rokken, eller fra nogen skjult vej, formindskedes gradvis, indtil hun næsten blev en betlerske. Hun var det ikke ganske, da hendes udtærede udseende og pjaltede klædedragt fremkaldte den medlidenhed, hun kun stiltiende gjorde krav på. Hun tiggede ikke, hun tog blot imod understøttelse.

En dag, det var i januar, og efter mange stormfulde og regnfulde dage, kom hun hen til en naboerskes, Alice Thorwalds dør, og bad hende låne sig en smule mel. Alice sad netop og kælede og syslede med sit barn, og svarede hende hårdt, skønt hun havde fremført sin bøn beskedent nok. Rebecca gentog den, og modtog et endnu uvenligere svar. Rebecca bad for tredje gang, om hun ville låne hende den smule mel, som hun forsikrede højligt at trænge til; men det tredje svar var endnu hårdere; hun måtte gå til andre – "jeg har andet at passe," sagde Alice, "end at stå på pinde for hende; hun ser jo, at jeg sidder med mit barn."

Rebecca Swarth svarede ikke straks, men trak sin kappe tæt om sig, så nogle øjeblikke alvorligt på Alice, og sagde derpå: "Siden I holder så meget, eller tror at holde så meget af det kære barn, så vogt jer, siger jeg, for den ulykke I vil komme til at gøre på det."

Da den gamle var gået, faldt hendes ord Alice svært på hjerte, og da Eben Thorwald om aftenen kom hjem, fortalte Alice ham, hvad der var foregået, og Rebecca Swarths spådom, der som en

forbandelse var faldet på hende. – Eben var af et mørkt temperament, fattede rask sine beslutninger, og havde derhos hang til blindthen at frygte enhver slags åndsoverlegenhed. Han var af naturen mistænksom og ikke fri for misundelse; således nærede han, enten af antipati, eller fordi han havde mødt nogen ringeagt, på engang afsky for Rebecca Swarth, og tillige frygt for hendes forfarenhed. Han lod sin kone gentage den gamles ord; han grundede på deres udtydning; han mente at kunne opdage deri mere, end hvad øret havde hørt: – Han lod barnet afklæde, undersøgte omhyggeligt dets hele legeme, kunne ikke finde noget mærke af beskadigelse på dets hud; og han sluttede endelig, at hvis spådommen skulle have nogen magt, så måtte det onde af det falde på Alice.

Alice lo ad denne slutning, og i nogen tid derefter bemærkede man ingen forandring i hendes forhold; men endelig så Eben, eller troede at se, at hun ikke behandlede barnet med sin sædvanlige ømhed; han bebrejdede hende hendes ligegyldighed, og erindrede hende samtidig om Rebecca Swarths spådom.

Foruroliget ved disse bebrejdelser gjorde Alice sig umage for at karessere og kæle ti gange mere for barnet, end hun ellers ville have gjort, indtil denne hendes ængstelige omhu blev hende til vane, og alle hendes naboer talte om det, og undrede sig over den overdrevne og dårlige kærlighed for barnet, hvorved hun forbitrede livet såvel for sig selv som for sin mand. Eben selv blev utålmodig over hendes kærtegn, og besluttede en dag, for at lægge tømme på Alices fordærvelige ømhed, at søge råd hos Rebecca Swarth.

"Eders kone," sagde Rebecca, "har haft en drøm, eller et varsel, som har sagt hende, at hun af skæbnen er dømt til at gøre en ulykke på barnet."

Fra dette øjeblik af følte Eben sig uimodståelig draget til at bevogte Alice. Skæbnens jernhånd havde grebet ham; – han følte det – han skælvede; – men han kunne ikke løsrive sig.

En nat, da han så Alice våge over barnet, der sov i sin vugge, bemærkede han, eller indbildte sig at se, at den ømhed, hun hang over det med, pludselig forandredes, og at et ondskabsfuldt og spøgelsesmæssigt udtryk trådte i stedet for den vante moderlige velvilje, der udtalte sig af hendes åsyn.

"Du forguder det barn," sagde han, som om han ville løsrive sig fra dette indtryk, "du forguder det således, at man kunne falde på at tro, du gjorde så meget af det, blot for at dølge en skjult hensigt til at gøre det fortræd."

Alice brast i gråd, og græd med lidenskabelig smerte over barnet, der, vakt af hendes hulken, smilede ad hendes sorg.

Eben blev forfærdet over virkningen af sin bemærkning, og søgte at stille hende tilfreds ved ømhed og kærtegn, men hans følelser rystedes på den voldsomste måde, da hun fortalte ham, at hun en nat havde drømt, hun så Rebecca Swarth træde hen for sin seng med en kniv i hånden, og hørte hende sige: "Skær struben over på det." – "Fra denne stund af," vedblev den trøstesløse Alice, "har jeg ofte set skyggen af en hånd med en blodig kniv svæve over vuggen – og hånden ligner min egen hånd -"

Efter at en uforklarlig magt havde henrevet Alice til rædselsdåden, og hun som barnemorderske havde lidt døden

på retterstedet, fortalte Eben Thorwald stedets præst de forunderlige omstændigheder, og denne lod Rebecca Swarth anklages som en heks. Hun blev kastet i fængsel, og flere gange forhørt; men man kunne ikke skaffe mindste bevis til veje på, at hun i mindste måde havde haft andel i barnemordet. Da Alice blev grebet med kniven i hånden, havde hun bekendt, at hun selv havde fuldbyrdet gerningen, tilskyndet af en magt, hvis herredømme hun ikke kendte, og hvis indflydelse hun ikke kunne modstå. Men den stakkels gamle Rebeccas styrke var snart udtømt. Ved det tredje forhør bekendte hun, at hun var en heks, og de værdige præster udspurgte hende om den måde, hvorpå hun havde holdt samkvem med Djævelen, og hvad gavn hun havde høstet af at sælge ham sin evige salighed. "Jeg har fået ende på mine lidelser," var hendes eneste svar.

Den plet, hvor hun blev brændt, er endnu at se; den er nøgen og dækket med aske; man siger, at ingen fugl nogensinde flyver over den. Fårene holder sig borte derfra; så at den udmærker sig lige så meget ved den frodige vækst af græsset rundt omkring, som ved den sorte aske af bålet, der fortærede hende.

Livets bog (1830)

– – – Heller måtte
vi være hos de døde, som vi bragte
til ro for at få ro, end ligge spændte
på sjælens pinebænk i evig dødsangst.

Shakespeare (Macbeth 3. akt 2. scene, Foersoms ovs.)

Det er en meget mærkelig historie, og når De har hørt, hvorledes tilfældene på séregen vis føjer sig til hinanden, vil De ikke være overrasket over, at jeg siger sådan.

Det var omkring Lammas, i slutningen af august måned. Efter at have forladt Universitet var jeg taget på en lille botanisk ekskursion i bjergene og satte derpå kursen hjemefter. Se nu ikke så vantro ud, dette er ikke en eller anden fantasifuld forestilling hos en ung og letpåvirkelig student, men en ædruelig og ligetil fortælling, som omfatter en periode af flere år.

Det havde regnet meget en tid, og som en følge deraf var enhver flod, enhver strøm svulmet til langt ud over sine bredder, og mangen eng fremviste i stedet for det frodige græs en spejlklar sø; af denne årsag var også en flod, der befandt sig i min vej, og på hvis anden bred mit hjem lå, tiltaget så betydeligt i størrelse, at færgen kun kunne benyttes til overfart én time før og efter flodtiden.

Den pågældende dag var vejret stormende og det regnede uophørligt, og jeg blev desårsag opholdt i et værtshus til langt ud på eftermiddagen, så at det allerede mørknede, da jeg nåede færgemandens hus, og før midnat, sagde man, indtrådte ingen gunstig tid til overfart. Jeg måtte således finde mig i at sidde

ved kaminilden og vente, en omstændighed, som gjorde mig noget urolig, for færgemanden var gammel og svag, og hans søn Dick, som ellers plejede at føre båden om natten, var tilfældigvis fraværende, da han på grund af det slemme vejr ikke ventede nogen rejsende, som skulle over den nat.

Dicks nærværelse var dog ikke uomgængelig nødvendig for at en overfart over floden kunne finde sted, for båden svingede rundt fra den ene bred til den anden ved hjælp af et tov, som var fastgjort midt i floden. På grund af den stærke strøm var der tillige udspændt et andet reb tværs over floden, ved hvilket bådens passagerer kunne trække sig over uden bistand: en let sag for enhver rask mand, men ikke for mig, som havde forvredet min arm og bar den i en slynge.

Mens jeg sad ved kaminen og sladrede med den gamle færgemand og hans hustru, trådte en ung bondeknøs af et godt udseende og med en rekrut-kokarde på hatten ind, ledsaget af en ung, højfrugtsommelig kvinde. Man fortalte dem, hvordan det stod sig med færgen og overfarten, og at de, hvis rekrutten da ikke påtog sig selv at trække færgen over, måtte vente indtil Dick kom tilbage.

De var netop blevet viet den samme dag og var undervejs for at slutte sig til en afdeling af det regiment, som Ralph Nocton, som rekrutten hed, havde meldt sig til, efter at sognets embedsmænd havde tvunget ham til at gifte sig med pigen. Hvordan det nu ellers havde været med deres tidligere kærlighed og fortrolighed, havde de ikke opholdt sig mange minutter i færgehuset, før han begyndte at optræde på en vred og ondskabsfuld måde overfor sin hustru; og hun var på side heller ikke meget mere venligsindet indstillet mod ham. Han

sagde ikke meget, men han stirrede ofte på hende med et ærgerligt blik, når hun bebrejdede ham for den overilede måde, hvorpå han havde meldt sig til hæren for at unddrage sig ansvaret for hende og sit ufødte barn, og forsikrede ham, at hun aldrig, så længe der var liv i hende, ville forlade ham.

Skønt man ikke kunne benægte, at hun var både smuk og tiltrækkende, så havde hun dog tillige en tåbelig og lunefuld måde at opføre sig på, som ikke indbød til forlig og fordragelighed. Det forundrede mig derfor aldeles ikke at høre, at Nocton kun modstræbende havde ægtet hende; og jeg beklagede, at sogneforstanderen havde været så ubarmhjertig og samvittighedsløs, at han gjorde sig skyldig i at gøre den stakkels fyr ulykkelig for resten af livet, blot for at undgå risikoen for at barnet skulle komme til at ligge sognet til byrde.

Færgemanden og hans kone søgte at forsone det unge ægtepar med deres skæbne, og rekrutten, som øjensynlig var en letsindig og godmodig mand af natur, lod til at kunne lade sig berolige; derimod vedblev ledsagerske af det svagere køn at være fortrydelig og smålig. Engang, da regnen slog meget stærkt imod vinduerne, skreg hun op og erklærede meget bestemt, at hun ikke ville rejse videre den nat.

"Du kan gøre, som du vil, Mary Blake," sagde Nocton, "men jeg må afsted, for min afdeling afgår i morgen tidlig. Det var kun for at give dig tid til at forberede dig på at følge med mig, at kaptajnen tillod mig at blive så længe i byen."

Hun beklagede sig imidlertid fremdeles bitterligt over hans grusomhed ved at ville tvinge hende til i hendes omstændigheder at rejse videre i et sådant vejr. Nocton nægtede at høre på hende, men sagde til hende i en stædig tone,

og mere alvorligt end man skulle have troet efter hans ellers godmodige fysiognomi at dømme, "at, omendskønt hun allerede havde styrtet ham i fordærvelse, så måtte hun dog ikke tro, at hun var i stand til også at gøre en desertør af ham." Derpå gik han udenfor og forblev derude alene en tid. Ved hans tilbagekomst var hans åsyn betydeligt forandret; for hans ansigt havde antaget en askegrå bleghed, hans øjne strålede sælsomt som af iver eller feberhede, og hans læber bævede, da han sagde til hende:

"Kom nu, Mary, jeg kan ikke vente længere; færgen er rede, floden er ikke så vild mere, og regnen er ophørt."

Forgæves gjorde hun indvendinger; men han stod på sit, og hun havde således kun to muligheder: at tage videre med ham eller blive efterladt. Den gamle færgemand fulgte dem til båden, så dem gå i den, og gav rekrutten forskellige anvisninger om, hvorledes han skulle gebærde sig med tovene, da det endnu ikke var lavvande. Da han kom tilbage i huset, bemærkede han i en påtaget spøgefuld tone til sin kone:

"Jeg kan ikke indse, hvorfor det altid er de unge mænd, der skal have skylden, mens fruentimmerne får al medlidenheden."

I dette øjeblik brød en frygtelig haglbyge løs og stod ind på vinduet med en lyd som en sværm af geværkugler, og et kraftigt lyn fulgtes af et så forfærdeligt tordenskrald, som jeg aldrig har hørt magen til hverken før eller siden.

"Lyt!" råbte den gamle kvinde og fo'r op, "var det ikke et skrig?"

Vi lyttede efter, men skriget gentog sig ikke; vi ilede hen til døren, men alt var stille, kun flodens rasen og brølet fra bølgerne, som brødes mod bredden lod sig høre.

Straks derefter kom Dick hjem; båden blev atter trukket tilbage til vor side af floden; jeg satte mig i den sammen med ham, og vi nåede snart den anden flodbred, hvor jeg indlogerede mig i værtshuset på den modsatte side og snart gik til ro. Næppe havde jeg lagt mit hoved til puden, før jeg blev overfaldet af en pludselig, uforklarlig rædsel; jeg ligefrem rystede over det hele af skræk; jeg var mig bevidst, at en usynlig skabning dvælede ved min side, og havde næppe styrke til at forholde mig rolig og ikke vække hele huset. Endelig faldt jeg dog i søvn; men den var usund og urolig; sære drømme og en uforklarlig, vag frygt skræmte mig op, så jeg ustandselig vågnede, og jeg så for mig skrækkelige billeder af en soldat, som myrdede en kvinde, af åbne grave og af galgeløkker, som dinglede frem og tilbage for vinden. Jeg kan ikke huske, at jeg nogensinde har tilbragt en lignende nat.

Da jeg vågnede om morgenen, var nattens drømmerier forsvundet og skyerne, som havde omtåget min ånd, ikke længere til stede. Jeg stod op til sædvanlig tid og fortsatte min rejse i godt humør. Det var en dejlig morgen; træernes løv, markens blomster og det frodige græs bølgede for en sagte vind og glimrede med utallige vanddråber i den opgående sols stråler. Rekrutten med samt hans kvinde var fuldstændigt glemte og jeg tænkte ikke mere på dem.

Da imidlertid denne nat vendte tilbage næste år, blev jeg grebet af en uforklarlig nedslåethed, som lagde sig tungt på min sjæl. Jeg forsøgte at ryste den af mig, men kunne ikke; jeg var syg på sjælen og var ikke mere i stand til afryste mig denne ubehagelige fornemmelse, end kroppen er i stand til at uddrive en feber ved at motionere sig. Jeg trak mig overmåde nedtrykt

tilbage til min seng, hvor jeg dette til trods snart faldt i søvn. Henad midnat vågnede jeg ved en afskyelig, uforklarlig følelse af rædsel; det var igen den samme vage følelse af en usynlig skabning i min nærhed, som jeg en gang tidligere havde oplevet, som jeg har beskrevet, og jeg huskede igen Nocton og Mary Blake: i samme øjeblik så jeg for mig – og jeg kan ikke den dag i dag tro, at det var andet og mindre end et syn – det ulykkelige par overdænge hinanden med bebrejdelser. Mens jeg så på dem, i tvivl om, hvorvidt mine øjne bedrog mig, vendte den elendige brud sig om og så på mig. Hvorledes kan jeg beskrive min rædsel, da jeg i stedet for den sunde, rødmossede skønhed, hun engang havde ejet, så et nøgent kranium. Jeg sprang op og skreg så vildt og gennemtrængende, at alle husets beboere i næste øjeblik styrtede ind til mig med lys i hænderne – men min undseelse forbød mig at fortælle, hvad jeg havde set. Jeg forsøgte at le, idet jeg gav et mareridt skylden for forstyrrelsen.

Dette indtraf under et ophold ved et kursted på Englands vestkyst. Jeg boede i et herberg sammen med en del fremmede; blandt disse var en høj, bleg tysk herre med et imponerende, alvorligt fysiognomi. Han var den mest forstandige og indsigtsfulde iagttager, jeg nogensinde har truffet. Da vi næste morgen rejste os fra morgenbordet, tog han mig under armen og førte mig ud på plænen foran huset; da vi var kommet på nogen afstand af resten af selskabet sagde han:

"Undskyld mig, min herre, for jeg er nødt til at stille Dem et lidt uforskammet spørgsmål. Var det virkelig et mareridt, som plagede Dem i nat?"

"Jeg har ikke noget imod at svare Dem; men sig mig først, hvorfor De stiller mig et sådant spørgsmål?"

"Det er der gode grunde til. Jeg havde engang en ven, som var maler; ingen ejede som han en forestillingsevne, der bedre var i stand til at gengive naturens mysterier i deres rette lys. Et af hans malerier fremstillede scenen med Brutus, da hans onde ånd kaldte ham til Philippi, og – mærkeligt nok ligner De til en vis grad Brutus på maleriet. Da jeg sammen med de øvrige brød ind i Deres værelse her i nat, lignede De så meget Brutus på hans billede, at jeg kunne have svoret på, at De havde set et spøgelse."

Jeg fortalte ham, hvad jeg allerede har berettet for min læser.

"Det er forunderligt," sagde han, "hvilken uforklarlig sympati, der har knyttet Dem til disse ulykkelige menneskers skæbne. Der må ligge mere i denne fornyede hjemsøgelse end blot en fantasifuld drøm."

Denne bemærkning indgav mig en ubehagelig følelse af frygt, og en kold gysen gik mig til marv og ben. Men denne fornemmelse forsvandt snart igen, og var kort efter helt glemt.

Da der atter var hengået et år, blev jeg atter grebet af det samme tungsind og den samme formålsløse skræk; jeg var tynget af anelser og varsler lige til jeg gik i seng. Efter at være faldet i søvn blev jeg for tredje gang vækket ved et anfald af den samme uforklarlige angst som året før. Denne gang var synet dog anderledes. Jeg så kun Nocton, bleg og såret, udstrakt på en seng, på hvis sengetæppe der lå et par helt nye epauletter, som så ud til netop at være taget ud af deres indpakning.

Syv år i træk havde jeg hvert år på samme dag disse syn. Det var hvert år et nyt syn, men jeg så aldrig mere til Mary Blake.

Fjerde gang så jeg Nocton, som sad ved et bord i en adjudant-uniform med de sædvanlige tegn på en gemytlig sammenkomst foran sig. Det var kun et brudstykke af en scene, næsten som om man så det i et spejl.

Femte gang så han ud til, med sværd i hånd, at være i færd med at bestige et batteri. Solen sank bag ham, og jeg kunne skimte skygger og former i et fremmed land med kupler og pagoder som i Orienten vidt omkring ham; det var et skilderi, men langt mere livagtigt end nogen maler kunne gengive det.

Sjette gang viste han sig igen udstrakt på en seng, hans ansigt var ophovnet og rødt, ikke af sår, men af en sygdom, og der sad ved siden af sengen en general med en stjerne på brystet, hvis konversation lod til at være ham behagelig i hans sløvhedstilstand.

Men den syvende og sidste gang, hvor disse rædselsfulde syner blev gentaget, så jeg ham til hest på en slagmark; mens jeg iagttog ham, fik han et slag over ansigtet med en sabel, og blodet flød ned over hans uniform.

Flere år passerede efter dette, hvor jeg ikke havde flere af disse dystre forestillinger. Min sjæl vendte tilbage til sin sædvanlige sunde tilstand. Jeg erindrede stadig i ny og næ Nocton og Mary Blake, sådan som man erindrer ting fra fortiden, og jeg fortalte også mine venner om de mærkelige periodiske gentagelser af mine hjemsøgelser, som et bemærkelsesværdigt eksempel på et metafysisk fænomen. Et mærkeligt tilfælde ville, at min tyske ven altid var til stede ved de lejligheder, hvor jeg fortalte om mine drømme. Af og til talte han til mig om det, men jeg kunne kun svare i vage vendinger, for jeg erindrede ikke noget af det særlig tydeligt. Sådan var det

ikke med ham. Alt, hvad jeg fortalte, skrev han nøjagtigt ned og bevarede i en lille bog, hvori han indførte selv de mindste detaljer, jeg har set i mine visioner. Jeg nævner ikke hans navn, for han er en beskeden og tilbageholdende mand med et svækket helbred, som i lang tid har holdt sig tilbagetrukket fra andres selskab. Hans rang og stilling er desuden så høj, at jeg ikke ville kunne nævne ham, uden at risikere at udsætte ham for uforskammet nysgerrighed. Men lad mig fortsætte min beretning.

Nøjagtigt fjorten år – to gange syv, var det – jeg husker det så godt, for de første syv var jeg blevet hjemsøgt, som jeg har beskrevet, og de andre syv havde jeg levet et helt almindeligt liv. Ved slutningen af denne periode på fjorten år besøgte min tyske ven mig her i England. Han ankom tidligt om formiddagen, og vi tilbragte en behagelig dag sammen, for han var en mand, som besad en rig og afvekslende viden. Jeg har aldrig mødt nogen, som på så vidunderlig vis var inde i alle retninger af de okkulte videnskaber.

Han var en ægte astrolog; thi for ham var det en videnskab, ikke forstillelse, og som en ægte filosof foragtede han horoskoper og spåmænd, men havde derimod dannet sig en smuk forestilling af naturens indbyrdes modsatrettede påvirkninger. Han roste sig ikke af at kunne trænge ind til årsagerne, men talte om virkningerne med en oplyst og troende mands veltalenhed. Han forklarede mig, hvordan tidevandet følger månens faser, men benægtede Newtons påstand, at det skulle være forårsaget af månens forandringer. Han analyserede for mig, hvorledes solens virkninger, når den træder ind i Stenbukkens eller et andet af Dyrekredsens tegn,

kan spores i planter og blomster, ligesom i menneskelige og dyriske lidenskaber, sygdomme og tilbøjeligheder; men at stjernerne, foruden at være himmellegemer, tillige skulle have noget med jordiske fænomener at bestille, udlo han som umodne fantasi-teorier.

Hans kundskaber i alkymiens mærkværdige kunst var lige så udmærkede. Han smilede over den af flere nærede tanke, at kunne udfinde en udødelighedseliksir, men hans forestilling om de vises stens mytologi var en sand sædelære. En udødelighedsessens beskrev han mig som en allegori, som ved sine bestanddele, sindbilleder af talenter og dyder blot skulle bevise, at udholdenhed, flid og velvilje var Guds gaver og nødvendige for at kunne erholde navnkundighed og berømmelse. Hans bemærkninger over de vises sten var endnu skønnere. Han henviste især til Rosenkreutzernes skrifter, hvis hemmeligheder var indhyllede i kunstige symboler, for at bevise, at de vise af denne sekt ikke var de narre, som så mange mindre vise i senere tider har holdt dem for. Den selvfornægtelse, tålmodighed, ydmyghed, hengivenhed i Guds vilje og nyttig anvendelse af tiden, som disse ærværdige alkymister anbefalede, var, som han sagde, de eneste elementer af opførsel, som ynglinge, der vil erhverve rigdomme og stige til æresposter må forfølge, og de forskellige grader, der i de alkymistiske skrifter var antydet som nødvendige at gennemskride, forinden man kunne nå målet, nemlig, at frembringe stenen selv, var ikke andet end sindbilleder på velanvendt menneskelig dyd og virksomhed.

Jeg forbavsedes over den klare simpelhed, hvormed han forstod at oplyse enhver genstand, og hvilken simpelhed og

tydelighed var følger af hans gennemtrængende, velopdyrkede forstand. Alle disse halvvidenskaber – fysiognomi, håndlæsning, etc., ja selv magi og heksekunster, fik gennem hans tolkning en slags filosofisk troværdighed.

Med samtaler om sådanne genstande tilbragte vi denne årsdag. Han havde undervejs udvidet mine forestillingers omkreds; havde føjet til min viden, og indgivet mig en stadig dybere respekt for ham selv.

Han var en udmærket musiker og indviet i alle denne kunsts dybeste hemmeligheder, hvis jeg må udtrykke det på den måde. Hans pianofortespil var simpelt og tungt og åbenbart et arbejde af en mindre øvet hånd, men det udtryk, han lagde i samme, var ubeskriveligt, udsøgt og dybtfølt. Melodierne var alvorlige, henførte og højtidelige og bestod af de simpleste harmoniske kombinationer, – men de var vidunderlige: enhver tone var en del af en bøn, enhver melodi en lidenskab eller en tydeligt udtalt følelse.

Vi havde tilbragt dagen i det fri, hvor han illustrerede sine kundskaber i astrologien gennem planter, blade og blomster og andre af årstidens naturfrembringelser, med en sådan herlig klarhed, at intet spænd af tid vil kunne udslette substansen af hans meddelelser af min erindring. Om aftenen henrykkede han mig med sin forunderlige musik, og som natten skred frem, blev jeg næsten overbevist om, at han var et af disse ekstraordinære mennesker som siges at holde samkvem med ånder og hersker over dæmoner.

Netop da vi skulle til at sætte os til vort enkle aftensmåltid – bogstaveligt eller i overført betydning et måltid, som kunne have været serveret for selveste Zeno – kom Dick, sønnen af den

gamle færgemand, der på denne tid havde været død i nogle år, til døren, og bad mig om en samtale under fire øjne. Naturligvis føjede jeg ham, og han fortalte mig, at han den samme aften havde færget en fornem officer over, som kom fra et fremmed land langt borte. Denne fremmede var ved dårligt helbred, men han så sig ikke stand til at sørge ordentligt for ham i færgehuset.

"Kroen," sagde Dick, "ligger for langt borte for ham, for han er lam og har et åbent sår i benet. Jeg har derfor taget mig den frihed at bringe ham herhen, da jeg var sikker på, at De med glæde ville give ham husly for natten. Hans tjener fortæller mig, at han var anset for at være den tapreste officer af alle i tjenesten i Mysore i Indien."

Det var umuligt at afslå denne anmodning. Jeg gik til døren, hvor officeren ventede, og udtrykte min trohjertige forsikring om, at det ville være mig en stor fornøjelse, om mit hus kunne byde ham nogen komfort.

Jeg førte ham med ind i det værelse, hvor min tyske ven sad. Hans blide og ligefremme, enkle manerer behagede mig meget.

Det var en smuk, midaldrende mand – hans skikkelse var robust og velbygget – hans træk måtte engang have været smukke, men var nu vansirede af et ar, som havde forandret deres harmoni betydeligt. Hans underholdning udmærkede sig ikke ved at være synderlig intelligent; men efter den højspændte intellektuelle underholdning, jeg havde haft hele den forudgående dag i selskab med min filosofiske ven, var den mig ganske behagelig.

Under måltidet forekom det mig flere gange som om jeg havde set ham før, men jeg kunne hverken huske hvornår eller

hvor; jeg bemærkede også, at han mere end én gang så på mig med et udtryk, som om han ledte efter et eller andet i sin erindring. Til sidst bemærkede jeg, at hans øjne fyldtes af tårer, hvilket overbeviste mig om, at han nu huskede mig. Imidlertid anså jeg det for min pligt som vært ikke at spørge ham ud om mere, end han selv havde lyst til at fortælle mig.

Imens dette stod på, iagttog min tyske ven os opmærksomt, men pludselig ophørte hans interesse, og han lod til at falde i dybe tanker. Imens følte jeg mig forpligtet til at prøve at underholde min gæst. Dette førte til nogle spørgsmål om, hvor han havde været i tjeneste, og han fortale os, at han havde været adskillige år i Indien.

"Netop på denne dag for otte år siden," sagde han, "deltog jeg i slaget ved Borupknow, hvor jeg fik det sår, som har vansiret mit ansigt så meget."

I dette øjeblik så jeg hen på min tyske ven – det blik, hvormed han besvarede mit, fik mig til at skælve fra isse til fod, og jeg kom til at tænke på rekrutten Nocton og Mary Blake, mens min ven optog konversationen i en let og overfladisk tone – eller sådan ville en fremmed sikkert opfatte den, men for mig forekom den at være en forfærdelig spådom. Han talte til den fremmede om alskens forskellige emner, men hele tiden kom han, tilsyneladende tilfældigt, tilbage til at omtale de ulykkelige hændelser, der var tilstødt ham hvert år på netop denne dag, hvilket han benyttede som et påskud til nogle mærkelige ytringer om, at de fleste mennesker fejrer årsdage, som tid og erfaring har fået dem til at lægge særligt mærke til; at der fandtes en del sære sammenfald med hensyn til tid, sted og mennesker – sammenfald, som han mente var beviser for, hvor

kunstigt og ubegribeligt ikke alene den materielle, men også åndeverdenen var indrettet, og som viste at begge dele var sider af den samme ting.

"Jeg har," sagde han til den fremmede, "altid iagttaget den slags fænomener, og flittigt nedskrevet dem. Jeg har min notesbog her i huset; jeg vil hente den i mit værelse, og vi skal se, hvordan andre ting er faldet sammen med Deres skæbne, og hvordan de hænger sammen med Deres livs ulykker på denne dag."

Jeg bemærkede, at den fremmede blegnede en smule ved dette forslag, og han sagde, idet han foregav ligegyldighed, selv om han ganske tydeligt var påvirket, at det kunne han se på i morgen. Men filosoffen var for opsat på sit forehavende til at føje ham. Jeg ved ikke, hvad der gik af mig, men jeg bad ham indstændigt om at hente bogen. Dette bragte åbenbart den fremmede endnu mere ud af fatning, og hans opførsel blev ligefrem et motiv, der tilskyndede mig til at forlange, at bogen blev hentet med det samme, for jeg mærkede den sælsomme rædsel, jeg så ofte før havde følt, vende tilbage; og jeg fik en uimodståelig trang til nu at prøve at finde en forklaring på de omstændigheder, jeg i så mange år havde lidt under. Den fremmede, som så, hvor opsatte vi begge var på sagen, renoncerede på sit ønske om først i morgen at høre den mærkelige afsløring, min ven sagde, han var i stand til at fremkomme med; men det var tydeligt, at han ikke var rigtig godt tilpas ved det. I virkeligheden var han så utilpas, at han, da tyskeren gik for at hente bogen, igen fremførte sit ønske om at gå til ro; og han indvilligede først i at vente, da jeg i en munter

tone fortalte ham, at han ville få at vide, hvad fremtiden ville bringe ham, ved at høre sandheden om sin fortid.

Min ven kom snart tilbage med bogen. Det var en bemærkelsesværdig tingest, indbundet i gedeskind og forsynet med tre messingspænder, der blev holdt tillukkede af en sindrigt konstrueret lås. Det var i det hele taget et besynderligt, antikt, nekromantisk udseende bind. Hjørnerne var udstyret med messingforstærkninger og midt på bindet sad et lille spejl, omkring hvilket stod skrevet med tysk gotisk skrift: "Jeg viser dig dig selv". Før han låste spænderne op, gav han bogen til den fremmede, idet han forklarede ham nogle af de tegn, der prydede bindet, især det motto, som omgav det lille spejl.

Om det nu var tilsigtet, eller symbolerne virkelig krævede det, så var min vens forklaringer mystiske og tågede; og jeg kunne se, at hans ord havde en så stærk virkning på den fremmede, at han næppe var i stand til at bevare sin selvbeherskelse. Farven forsvandt fuldstændig fra hans ansigt; han blev gusten og ligbleg, og hans hænder rystede voldsomt, idet han gav bogen tilbage til filosoffen, som, idet han tog den, sagde:

"Der er ting i denne bog, som ikke kan afsløres for ethvert øje, skønt de for dem, der ikke kan udtyde deres mening, vil forekomme trivielle og hverdagsagtige notater."

Derpå stak han nøglen i låsen og åbnede bogen. Min fremmede gæst begyndte at ånde tungt og lydeligt. Tyskeren vendte de store pergamentsider, søgende og omhyggeligt. Endelig fandt han sine noter angående mit seneste syn, som han læste højt. Det var ikke alene nøjagtigt angående de almindelige omstændigheder, jeg havde set Nocton i, men

indeholdt også en beretning om mange andre ting, en slags øjebliksbillede kunne man kalde det, som jeg havde glemt, og blandt andre detaljer en omhyggelig beskrivelse af den gamle general, jeg havde set stå ved siden af sengen.

"Ved alt, hvad der er helligt!" råbte den fremmede, "det jo gamle Cripplington lyslevende! – hans paryk var, som De siger, altid uordentlig på grund af en vane, han havde, med altid at trække i den, når han var ærgerlig over et eller andet – hvor har De kunnet finde alt dette beskrevet?"

Jeg var som forstenet; jeg sad ubevægelig som en statue, mens en frygtelig skælven gennemfo'r hele mit legeme.

Min ven bladrede videre i sin bog, og fandt beskrivelsen af mit sjette syn. Det indeholdt omstændighederne omkring den kamp, hvor den fremmede havde modtaget såret i ansigtet, sådan som han tidligere havde beskrevet os det. Det indvirkede mindre på ham end det forrige, men virkningen var dog stadig bemærkelsesværdig.

Fremstillingen af det femte syn frembragte en synligt større uro. Beskrivelsen var yderligt livagtig – Nocton med sværdet i hånden på fæstningsmuren – bevægelsen under angrebet og det skønne landskab med kupler og pagoder var malet med så livlige farver, som en maler kunne have brugt dem. Den fremmede så ud til at glemme sin angst, og var henrykt over de erindringer, beskrivelsen fremkaldte.

Men da beskrivelsen af mit fjerde syn blev oplæst, hvori Nocton blev beskrevet som siddende til bords i et selskab hos en adjudant, udbrød han, som om han ikke selv var sig sine ord bevidst:

"Det var den aften, da jeg første gang havde den ære at spise hos generalen."

Den ubønhørlige filosof læste videre, og fortalte ham, hvad jeg havde meddelt ham om Nocton, der lå udstrakt og såret på en seng med de nye epauletter liggende på sengetæppet, som om de netop var udpakket af papiret. Den fremmede fo'r op fra sin stol og råbte med en hul og angstfuld stemme:

"Dette er livets bog!"

Tyskeren gik videre med mit andet syn, som han læste langsomt og sørgmodigt, især beskrivelsen af mine følelser, dengang jeg så Mary Blakes kødløse kranium. Den fremmede, som havde rejst sig fra sit sæde, stønnende af rædsel, råbte med skingert eftertryk:

"Den nat sad jeg i mit telt, og det forekom mig, at hendes ånd kom til mig og bebrejdede mig."

Jeg var ude af stand til at tale, men min tyske ven rejste sig op, og idet han holdt bogen i sin venstre hånd, berørte han den med den højre, så strengt på den fremmede og sagde:

"I denne bog, og i din egen samvittighed, findes beviserne på, at du er Ralph Nocton, og at du i denne nat for to gange syv år siden, myrdede Mary Blake."

Den ulykkelige fremmede mistede al selvbeherskelse og råbte bestyrtet:

"Ja, det er sandt: vandet rasede, regnen og haglen stod ned, og hun bebrejdede mig alting bitterlig; jeg kastede hende ud af båden; der kom et lynglimt, og tordenbraget – Å! det var ikke nær så forfærdeligt som hendes angstskrig, idet hun druknede!"

Før nogen kunne svare på hans tilståelse, vaklede han et par skridt frem, og faldt i samme øjeblik død om på gulvet.

Om indholdet

Dampskibet

Originaludgave: *The Steam-Boat; or, The Voyages and Travels of Thomas Duffle, Cloth-Merchant in the Salt-Market in Glasgow*, første udgave i *Blackwood's Edinburgh Magazine* (William Blackwood, Edinburgh / T. Cadell and W. Davies, London februar-juli 1821).

Her efter *Dampskibet.* Efter Galts engelske Original fordansket af G. S. Trykt paa Oversætterens Forlag, København 1829. *(Oversætteren ant. Gustav Skram 1802-1865).*

Dampbåden er egentlig ikke én historie, men en rammefortælling, hvor den glasgowske klædehandler mr. Duffle føler trang til lidt luftforandring, og tager en tur med en damper, som sejler i rutefart mellem Glasgow og Greenock på floden Clyde. Undervejs gør han nysgerrige tilnærmelser til forskellige medpassagerer, som fortæller ham forskellige interessante historier – *Russeren, Krigerens moder, Orkanen, Den kedsommelige kone, Spitzbergen, Deukalion fra Kentucky, James Hillan og den unge pige, Sønnen af de døvstumme forældre, Kong Charles og heksen,* og *Varslet* (som ikke har noget at gøre med den lille roman af samme forfatter og samme danske titel). En lidt frustrerende detalje er det, et par af historierne bliver afbrudt på et spændende sted, fordi passageren skal af ved en mellemstation.

På engelsk findes i øvrigt også beretningen om en tredje rejse, som "mr. Duffle" foretog, i *Blackwood's* i efteråret 1821. Den

handlede fortrinsvis om den rejsendes oplevelser i London under George IV.s kroning i juli 1821, og findes så vidt vides ikke oversat til dansk.

Levende begravet

Første udgave: *The Buried Alive*, i *Blackwood's Edinburgh Magazine* (William Blackwood, Edinburgh / T. Cadell and W. Davies, London, oktober 1821).

Historien blev senere indkorporeret i bogudgaven af *The Steam-Boat* som en fortælling af "a young man with a white face and a slender habit of body, that seemed to have the matter of thought within him". Her oversat af Kim N. Jensen (f. 1955) efter førsteudgaven i *Blackwood's*, hvor den er trykt udenfor rammehistorien.

Varslet

Første udgave: The Omen, William Blackwood, Edinburgh, and T. Cadell, London, 1825. Der synes ikke at have været nogen forudgående føljetonudgave.
Om den her optrykte, danske udgave af *Varslet* er at bemærke, at den stod at læse under titlen *Varselstegnet* i *Allernyeste Skilderie af Kjöbenhavn* mellem den 29. juni 1832 og den 20. juli 1832, i 6 afsnit og med forfatter angivet som Walter Scott (han anmeldte den i *Blackwood's* i juli 1826, men havde ellers ikke noget at gøre med den).

Den danske oversætter H. C. Wosemose (1784-1862) bemærker, at han har oversat efter en tysk bearbejdelse af en vis

A. Diezmann. Denne er antagelig identisk med Johann August Diezmann (1805-1869), som senere blev, hvad der nærmest kan kaldes en "oversættelsesfabrik" – han står som oversætter og bearbejder af et sandt hav af engelske og franske romaner til tysk. Det har ikke været muligt at lokalisere det tyske ophav til den danske version af *Varslet*, men uanset om det nu skyldes Diezmann eller Wosemose, så går bearbejdelsen i det store og hele ud på, at en del afsnit, hvor hovedpersonen i noget tågede vendinger filosoferer over livet, døden, universet og den slags, er udeladt. Selve historien er intakt, og det samme den stemning, der er i fortællerens/hovedpersonens historie, en stemning af fortabthed og magtesløshed, som man udmærket kan forbinde med et menneske, der bliver kostet rundt i livet af personer, der tilsyneladende ved en hel del mere om én end én selv, men gør alt for at skjule det.

Jeg har valgt at lade den danske udgave stå, som den er, uden at søge nogen form for restaurering efter den originale tekst.

Rebecca Swarth

Originaludgave som *The Witch* i *The Literary Souvenir* (Longman, Rees, Orme, Brown and Green, London 1827)

Her efter *Gnidia. Ny Samling af interessante Fortællinger*. Andet Bind. Hofboghandler Beekens Forlag, København 1830. Oversat af A. P. Liunge (1798-1879).

Livets bog

Første udgave som *The Black Ferry* i *The Casket. Flowers of Literature, Wit & Sentiment* (S. C. Atkinson, Philadelphia

september 1830).

Her oversat af Kim N. Jensen (f. 1955) med afsæt i en norsk bearbejdelse med titlen *Samvittigheden er en streng dommer* i *Bien. Et Maanedsskrift for Moerskabslæsning* 1832 (vol. 2 nr. 2). Ved oversættelsen er benyttet en alternativ og lidt længere engelsk udgave med titlen *The Book of Life* fra *The Club Book, Being Original Tales by Various Authors*, vol 3, Cochrane and Pickersgill, London 1831.

Om "Varslet og andre fortællinger"

Forfatter: John Galt (1779-1839).
Originaludgaver og andre detaljer: Se særskilt afsnit.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: F(rank) Dadd (1851-1929): *"Jessie's Grave" (i "The Quiver", 1877)*.

ISBN 978-87-7628-333-9
1. ebogsudgave

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1:

Den nye Heloise: En brevroman af Jean-Jacques Rousseau.

Note 2:

Trækskøjte: Fra hollandsk Trek-Schuit: en fladbundet, bredbovet båd, som trækkes af heste eller mennesker langs bredden af en kanal. *Red.*

Note 3:

Wapping: En bekendt landingsplads i London. *Overs.anm.*

Note 4:

Da Staden Paris forgik: I året 1782 sank dette skib, der var erobret fra de franske og førte 120 kanoner, i en orkan til havsens bund, tillige med en mængde andre linjeskibe og koffardifarere.

Note 5:

Deukalion: Den græske mytologis ækvivalent til Noa, dvs. den som overlevede en syndflod. *Red.anm.*

Note 6:

Glencairn: James Cunningham, den femte jarl af Glencairn, var en fremtrædende protestantisk skikkelse under den skotske reformation i midten af 1500-tallet. *Red.anm.*

Note 7:

Bristolsten: Bristol diamonds, en art kvartskrystaller, som forekommer i Avon Gorge i Bristol, England. *Red.anm.*